

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Ústav historických věd

Středověká městská parcela na příkladu Chrudimi

Archeologický výzkum v Rybičkově ulici čp. 7/I

Michaela Rohlenová

Bakalářská práce

2015

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela Rohlenová**
Osobní číslo: **H11255**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obory: **Historie (dvouoborové)**
Ochrana hmotných památek (dvouoborové)
Název tématu: **Středověká městská parcela na příkladu Chrudimi. Archeologický výzkum v Rybičkově ulici čp. 8/I.**
Zadávající katedra: **Ústav historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce bude zpracování archeologických nálezů, učiněných při výzkumu v Rybičkově ulici čp. 8 v Chrudimi. Cílem bude doložit vývoj a proměny využívání zkoumané plochy od založení města (13. století) do novověku. Využity budou též zprávy z regionální a historické literatury týkající se tohoto objektu a jeho nejbližšího okolí. Provedeno bude též srovnání s archeologickými poznatky o dalších parcelách v historickém jádru Chrudimi.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Frolík, J. 2006: Chrudim - raně středověké centrum jižní části východních Čech, *Archaeologia Historica* 31, s. 7-19. Frolík, J. - Musil, J. 2007: Záchrané archeologické výzkumy v Chrudimi v roce 2006, *Zprávy České archeologické společnosti, Supplément* 68. Sborník referátů z informačního kolokvia Archeologické výzkumy v Čechách 2006. Praha, s. 46-48. Frolík, J. - Sigl, J. 1997: Předstihový archeologický výzkum v Chrudimi - Filištínské ulici na staveništi nové budovy Okresního archivu v roce 1996, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 23, s. 86-93. Frolík, J. - Sigl, J. 1998a: Chrudim v pravěku a středověku. *Obrazy každodenního života*. Chrudim. Frolík, J. - Sigl, J. 1998b: pokračování archeologického výzkumu ve Filištínské ulici v Chrudimi v roce 1997, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 24, s. 137-147. Klaus, A. - Florián, Č. - Kudrna, K. 1926: *Chrudimsko a Nasavrcko. Díl IV. Prehistorie a historie obcí na Chrudimsku*. Chrudim. Kuča, K. 1997: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, II. Díl (H-Kole)*. Praha, s. 471-481.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Jan Frolík, CSc.**
Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. srpna 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2015**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

 Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
532 10 Pardubice, Studentská 84

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 20. ledna 2015

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 26. 6. 2015

Michaela Rohlenová

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce PhDr. Janu Frolíkovi, CSc. a PhDr. Janu Musilovi za veškerou pomoc, ochotu a cenné rady, které mi při sestavování práce poskytli.

Anotace:

Cílem této bakalářské práce je zpracování archeologických nálezů, které byly učiněny při záchranném archeologickém výzkumu v Rybičkově ulici čp. 7/I v Chrudimi. Účelem je doložit vývoj a proměny využívání zkoumané plochy od založení města, tj. 13. století, do novověku. V práci jsou také využity zprávy z regionální a historické literatury týkající se tohoto objektu a jeho nejbližšího okolí. Provedeno je též srovnání s archeologickými poznatky o jiných parcelách v historickém jádru Chrudimi.

Hesla:

Chrudim, dům, archeologie, středověk, keramika

Anotation:

The aim of this Bachelor thesis is the processing of archaeological finds, which were made during rescue archaeological research in Rybičkova street no. 7/I in Chrudim. The aim is to document the development and changes of use of the investigated area since the town's founding in the 13th century to modern times. The paper also uses notes from the regional and historical literature concerning this object and its surroundings. The comparison with archaeological evidence of other plots in the historic center of Chrudim was also made.

Key words:

Chrudim, house, archeology, Middle Ages, ceramics

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Přírodní podmínky	3
3. Historický rámec	5
4. Dějiny bádání	9
5. Chrudim a archeologické nálezy.....	13
5.2 Doba slovanská	16
5.3 Přemyslovská éra	17
5.4 Vrcholně středověké město.....	18
5.5 Město ve 14. – 16. století.....	20
6. Naleziště.....	21
6.1 Popis nalezené situace	21
6.2 Datování a interpretace	25
7. Archeologický materiál.....	32
7.1 Keramika.....	33
7.1.2 Technologické skupiny	37
7. 1. 3 Kachle	45
7.2 Kovové artefakty.....	46
7.3 Sklo	46
7.4 Ostatní.....	47
7.5 Datování souboru.....	47
8. Vývoj zájmového území	48
8. 1 Vlastnická práva	48
8.2 Vývoj a podoba objektu čp. 7/I.....	49
9. Srovnání s jinými parcelami kde proběhl výzkum	50
10. Závěr	52
11. Resume.....	53
12. Seznam použitých zkratk	54
13. Přehled použité literatury	55
13.1 Literatura.....	55
13.2 Odborné články.....	56
14. Přehled použitých internetových zdrojů	56
15. Tabulky a obrazové přílohy	57
15.1 Seznam tabulek	57
15. 2 Seznam obrazových příloh.....	57
15.3 Obrazová příloha.....	59
15.4 Kresebná dokumentace	88

1. Úvod

Poznávání naší minulosti má svou dlouhou tradici. Významným prvkem pomáhajícím získat informace o každodenním životě našich předků je archeologie. Díky ní můžeme lépe sestavit obraz naší historie. Porovnání našich životních podmínek s těmi, které měli lidé o několik set let dříve je více než zajímavé.

Archeologické výzkumy ve městech a jejich centrech přináší mnoho poznatků o podobě života lidí. Nejinak je tomu i v případě archeologických výzkumů týkajících se jednoho z nejdůležitějších měst východočeského regionu Chrudimi.

Cílem této bakalářské práce je zpracování archeologických nálezů učiněných při záchranném archeologickém výzkumu v Rybičkově ulici čp. 7/I v historickém jádru města .

První kapitola je věnována přírodním podmínkám Chrudimi. Zájmové území je nejdříve vymezeno teritoriálně, následuje geomorfologická a hydrologická situace. Dále jsou uvedeny klimatické a pedologické podmínky. Výhody pozice města Chrudim uzavírají první kapitolu.

V další kapitole se zabírám historií města od nejstarších písemných zpráv, dále přeměnou hradiště ve vrcholně středověké město v 2. polovině 13. století až po třicetiletou válku v 17. století.

Dějiny archeologického bádání jsou ve třetí části práce. Nejdříve jsem stručně shrnula vývoj archeologie ve východních Čechách a poté jsem se věnovala bádání a archeologickým výzkumům přímo v Chrudimi.

Čtvrtá kapitola pojednává v kostce o archeologických nálezech učiněných na katastru města. Tuto část uvozují doklady pravěkého osídlení a pokračuji chronologicky přes dobu slovanskou, éru Přemyslovců, vrcholně středověké město až do 16. století.

V další kapitole se zabývám samotným archeologickým výzkumem na parcele čp. 7/I. Nejdříve uvádím důvody, které vedly k zahájení výzkumu a poté přibližuji lokaci zájmového území. Uvádím také jakou výzkumnou metodu archeologové použili. Následně se věnuji popisu nalezové situace. Kapitolu uzavírá datování a interpretace zjištěných kontextů.

Archeologickým materiálem získaným při výzkumu se zabírám v šesté kapitole. Největší část nalezového souboru tvořila keramika, a proto se jí věnuji nejvíce. Zajímám se o druhové složení keramických střepů a o jejich výzdobu. Důležité je pro mě také zařazení keramických nálezů do technologických skupin. Dále jsou analyzovány kovové artefakty, sklo a ostatní nálezy. V rámci této části provedu i datování souboru.

V sedmé kapitole se věnuji vývoji zkoumané parcely. Nejdříve jsem z písemných pramenů stručně přiblížila podobu a změny vlastnických práv k domu a v druhé podkapitole této části je z výsledků archeologického výzkumu vyhodnocen vývoj objektu.

Závěrečná část práce se zaměřuje na podobnost či rozdílnost zjištěné situace v objektu s důležitými archeologickými výzkumy v blízké ulici Filištínské a Hradební, kde byly taktéž zkoumány městské parcely.

2. Přírodní podmínky

Chrudim¹ se nachází ve východních Čechách asi 10 km jižně od krajského města Pardubic. Nadmořská výška je 243 - 300 m n. m. Město je složeno z několika dílčích částí. Jsou to části Chrudim I – IV, Medlešice, Topol, Vestec a Vlčnov². Centrum města tvoří Resselovo náměstí. Zkoumaná plocha (čp. 7/I) se nachází v Rybičkově ulici, jež sousedí právě s uvedeným náměstím³.

Z geomorfologického hlediska město leží v Chrudimské tabuli, která tvoří podcelek v západní části Svitavské pahorkatiny⁴. Chrudimská tabule je plochá pahorkatina o rozloze 374,64 km²⁵. Na severní straně je vymezena labským údolím, na jihozápadě území Železnými horami a na jihovýchodní a východní straně západním svahem vraclavského hřbetu. Je tvořena převážně středoturanskými sedimenty⁶. Tabule se dále člení v Hrochovotýneckou ve východní části a Heřmanoměsteckou tabuli v západní části. Obě mají plochý povrch⁷. Reliéf Chrudimské tabule je protkán hustou sítí vodních toků⁸.

Chrudimí protéká řeka Chrudimka, která pramení v Žďárských vrších (1 km severozápadně od Svratouchu) a vlévá se zleva do Labe v Pardubicích⁹. Chrudim je situována na levostranném toku řeky. Historické jádro města leží na výrazné ostrožně (nadmořská výška 260-270 m n. m.)¹⁰. Řeka tvoří velký meandr, který ostrožnu obtéká z jižní, západní a severní strany.

Klima sledovaného území je mírně vlhké s průměrnou roční teplotou okolo 8 – 9 °C. Zima je mírná a má pahorkatinový charakter. Průměrné vodní srážky jsou od 600 do 650 mm. Tento údaj byl naměřen v letech 1901 -1950¹¹.

V okolí Chrudimi je půda tvořena pruhem černozemě a místy se vyskytují oglejené hnědozemě na spraši. V chrudimské části chybí kyselé půdy na píscích¹².

Důležitým prvkem souvisejícím s možností osídlení určitého místa byla přítomnost vody, což v tomto případě splnila řeka Chrudimka. Ostrožna nad řekou zajišťovala velmi

---

¹ Obr. 1 Mapa České republiky s vyznačením města Chrudim

² URL: < <http://www.chrudim.eu/mesto/o-chrudimi/zakladni-informace.html> > [cit 2014-02-11]

³ Obr. 4 Resselovo náměstí s vyznačeným čp. 7/I

⁴ Nachází se v jihovýchodní části Východočeské tabule. DEMEK, Jaromír. *Hory a nížiny*. Praha, 1987, s. 433.

⁵ Tamtéž, s.183.

⁶ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 12.

⁷ DEMEK, Jaromír. *Geomorfologie českých zemí*. Praha, 1965, s. 146.

⁸ Tamtéž, s. 200.

⁹ VLČEK, Vladimír. *Vodní toky a nádrže*. Praha, 1984, s. 116.

¹⁰ Obr. 4 Resselovo náměstí s vyznačeným čp. 7/I

¹¹ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 12.

¹² CULEK, Martin. *Biogeografické členění České republiky*. Praha, 1996, s. 60. ISBN 80-85368-80-3.

dobrou pozici z hlediska kontroly terénu nad rovinatou nížinou středního Polabí. Město tedy mohlo kontrolovat přirozený přechod z Čech na Moravu a mělo velký strategický význam.

Nezbytná však byla i kvalita půdy. V blízkých Železných horách byla snadná dostupnost nerostného bohatství. Na sledovaném území byla také bohatá ložiska cihlářské hlíny.

Hydrologická, pedologická a terénní situace tak zajišťovaly výborné podmínky pro osídlení tohoto místa¹³.

---

¹³ FROLÍK, Jan– SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 12

3. Historický rámec

Nejstarší písemné zprávy o Chrudimi se vztahují ke konci 10. století. Město je zmiňováno v donaci pro břevnovský klášter, jež se hlásí k roku 993, ale je falzem ze 13. století. Pasáž, kde se klášteru z Chrudimi poskytuje část výnosu z tržních a soudních poplatků, je považována za mladší doplněk. Obsah listiny je však pravý až na zmíněnou část. S nedůvěrou je vnímán i údaj z Kosmovy kroniky z roku 981, kde vymezil panství Slavníkovců a podle něhož by Chrudim i Chrudimsko patřily k jejich mocenské sféře¹⁴.

Vzhledem k nedůvěryhodnosti těchto písemných zpráv vypovídají více o historii města a jeho okolí archeologické prameny. Chrudim je od 9. století významným centrem jižní části východních Čech a tento fakt potvrzuje i síť soudobých sídlišť, která město obklopují. Chrudim těžila i ze své pozice na Trstenické stezce, což dokládají některé archeologické nálezy¹⁵.

Určitý rozdíl mezi dobou, kdy je možno doložit přemyslovské hradiště (před rokem 1055) a obdobím 9.-10. století ukazují archeologické nálezy. Tyto nálezy odhalují, že Chrudim zpočátku nenáležela k přemyslovské mocenské sféře. Po konci 10. století se však stává součástí přemyslovského státu¹⁶.

Na existenci hradiště v 9.-10. století navazuje hradiště v mladší a pozdní době hradištní (11.-13. stol.). Přemyslovské hradiště využilo ostrožnu na pravém břehu Chrudimky, která obtéká jádro města ze tří stran. Během 11. a 12. stol. se město stává jedním z tzv. kastelánských hradů, jež jsou součástí nově budované státní správy. Ta zajišťuje Přemyslovcům výkonnou moc nad územím celých Čech¹⁷.

První důvěryhodný údaj o Chrudimi je v Kosmově kronice. Kronikář Kosmas ve svém díle uvádí, že na zdejším hradišti počátkem roku 1055 umírá český kníže Břetislav I. Poté jsou knížetem Spytihněvem II. na hradiště svoláni moravští velmoži, kteří se však tomuto nařízení vzepřeli.

Chrudim se objevuje také v listině vztahující se k donaci krále Vratislava pro vyšehradskou kapitulou z r. 1088, která je ale falzem z první poloviny 12. století a je potvrzena

---

¹⁴ KOLEKTIV AUTORŮ. *Historický atlas měst České republiky, svazek č. 13, Chrudim*. Praha, 2003, s. 1.

¹⁵ V blízkosti chrudimského hradu se táhla Trstenická stezka. Vedla z Litomyšle ke Skutči, Chrasti a Chrudimi, kde se vybíralo clo a dále k Pardubicím. Byla nejspíše odbočkou hlavní cesty, jež vedla od Prahy, ke Kolínu, Přelouči, Pardubicím, do Vysokého Mýta a dále na Moravu. KLAUS, Alois. – FLORIÁN, Čeněk – KUDRNA, Karel. *Chrudimsko a Nasavrcko, Díl IV. Prehistorie a historie obcí na Chrudimsku*. Chrudim, 1926, s. 44-45.

¹⁶ FROLÍK, Jan– SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 22.

¹⁷ Tamtéž, s. 23.

listinou z roku 1222. V další listině pro stejnou církevní instituci z roku 1130 je označena mimo jiná místa také Chrudim slovem „civitas“.

Vedlejší větev Přemyslovců, Děpolticové, získávají Chrudim a Chrudimsko jako součást údělu koncem 12. stol, jak je zmiňováno v listině z let 1204-1214. Existence údělu na Chrudimsku je datována na základě jiných pramenů asi od roku 1182 až do konce roku 1222. Děpoltici poté opustili Čechy a uchýlili se do Polska po neúspěšném odboji vůči Přemyslovcům. Pouze jediná písemná zpráva dokládá kastelánské úředníky a to listina Václava I. a Přemysla Otakara II. z roku 1248. Mluví o „beneficiarii et iudices“ (beneficiáři a sudí) a upravuje jejich pravomoci¹⁸.

Významným mezníkem v dějinách Chrudimi byla přeměna z hradiště ve vrcholně středověké město v 60.-70. letech 13. stol. Zakládací listinu vydal král Přemysl Otakar II. Tuto událost dokládá opis listiny s chybějícím datem, pocházející ze sbírky formulářů královského notáře Jindřicha Vlacha¹⁹. Originál se bohužel nedochoval. Chrudimským se dává 100 lánů pozemků. Založením byl pověřen lokátor Konrád, který byl odměnou za úspěšné provedení ustanoven dědičným rychtářem Chrudimi a majitelem domu se dvěma lány pozemků, dvou masných krámů, dvou chlebných krámů a lázně. Právní normou se stalo právo jihlavské. Datum vydání listiny je sporné. Jedinou jistotu dává zakládací listina města Hranic na Moravě z roku 1276, kde se vyměřuje podle lánů „chrudimské míry“. To znamená, že Chrudim v té době již musela existovat. Zakládací listina umísťuje město do sousedství „staré Chrudimi“, čímž se míní areál správního hradu v oblasti mezi dnešním chrámem P. Marie a Břetislavovou ulicí. Město bylo zakládáno na obydleném místě tzn. na místě stávajícího výšinného opevněného sídliště a knížecího hradu a tak jeho zástavba musela ustoupit a původní obyvatelé odejít jinam²⁰.

Na počátku 14. století se Chrudim stává jedním z věnných měst českých královen odkazem krále Václava II. manželce Alžbětě/Elišce Rejčce ve výši 20 000 hřiven ve stříbře. Listinou z 5. 10. 1307 vydanou římským králem Albrechtem (podporoval syna Fridricha ve snaze získat český trůn) byly posíleny pravomoci města vůči právům královským. Městu bylo vydáno mílové právo. Eliška však vydala 17. srpna 1308 nové privilegium, kterým tuto listinu pomínula, ale potvrdila výsady, jež chrudimským udělil její zemřelý manžel Rudolf Habsburský. Eliška se také zavázala, že věnná města nebude bez jejich souhlasu postupovat

---

¹⁸ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 23.

¹⁹ DUŠKOVÁ, Sáša. *Kdo byl notář Jindřich*. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická, 1960, roč. 9, č. C7, s. 59-74.

²⁰ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 30.

nikomu dalšímu. V roce 1318 se nicméně Eliška vzdala panství nad svými městy za náhradu a ta se tak vrátila do přímého držení krále. V privilegii z roku 1337 Jan Lucemburský oslabuje pravomoci královského podkomořího nad městem, snižuje daně a měšťanům povoluje každoroční volbu sboru konšelů. Listinou z roku 1341 byly městu opět sníženy daně²¹. Ve 30. letech 14. století město vyhořelo. Zanikly všechny stavby situované v okolí původně plošně menšího centrálního náměstí. Výstavba města musela začít znovu²².

Roku 1348 Karel IV. osvobodil chrudimské od cel a dalších poplatků v poddanských městečkách. Chrudim byla zařazena mezi města, která nesmí být zastavována v návrhu zákoníku „Maiestas Carolina“ vypracovaným Karlem IV. Pro odpor šlechty ale nevstoupil v platnost. Karel IV. vydal také v roce 1372 dědičný řád, jenž posílil majetkovou pozici měšťanů. Manželka císaře Karla IV. Eliška Pomořanská získala město věnem roku 1363 a náleželo jí do roku 1393. Václav IV. Chrudim připsal manželce Žofii r. 1399 a ta ji držela až do roku 1421²³.

Zlom v dějinách města nastal za husitského revolučního hnutí. V roce 1421 husitská vojska oblehla Chrudim a město bylo nuceno se vzdát. Bohužel husité zpustošili dominikánský klášter založený roku 1300²⁴. Byla rozpuštěna stará městská rada a zřízena nová. Farnosti byly obsazeny husitskými kněžími. Němci byli vypuzeni a počestěná Chrudim se přiznala k mírnému husitskému pražskému křídlu²⁵. Město však roku 1435 slíbilo poslušnost císaři Zikmundovi. O 2 roky později je obnoven Chrudimi věnný status připsáním Zikmundově manželce Barboře Celjské. Do roku 1622 zůstala církevní správa v rukou kněží pod obojí²⁶.

Ve druhé polovině 15. století město rozkvétá a roste i jeho hospodářská a majetková moc. V Chrudimi žilo mnoho šlechtických rodin, jejichž členové se stávaly městskými radními a purkmistry.

Roku 1547 se město zúčastnilo odboje proti Ferdinandovi I. a chrudimští byli potrestáni odnětím veškerého majetku, zabavením všech privilegií a dosazením císařského

---

²¹ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 31.

²² KOLEKTIV AUTORŮ. *Historický atlas měst České republiky, svazek č. 13, Chrudim*. Praha, 2003, s. 2.

²³ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 39.

²⁴ FLORIÁN, Čeněk. *Chrudim*. Chrudim, 1954, s. 2.

²⁵ Tamtéž, s. 2.

²⁶ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 39.

rychtáře. Dohlížel na většinu městských správních činností a jmenoval některé městské úředníky²⁷.

Úpadek zažívá město za třicetileté války. Armády obou stran táhly městem a pustošily ho. Řada měšťanů odešla, protože po porážce stavovského povstání nechtěla přestoupit na katolickou víru. Z 502 domů jich 217 ztratilo své držitele²⁸.

---

²⁷ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 39.

²⁸ FLORIÁN, Čeněk. *Chrudim*. Chrudim, 1954, s. 4.

4. Dějiny bádání

Dějiny archeologického bádání ve východních Čechách směřujeme do novověku. V 17. století si jezuita B. Balbín povšiml neobvyklých hliněných nádob, které byly vykopány pod Kunětickou horou, ale pokládal je za hříčku přírody. Ve století 18. se K. J. Biener z Bienenbergu věnoval archeologickým nálezům z královehradecka, ale jeho sbírka starožitností se nedochovala²⁹. Tyto dva příklady poukazují na jistý zájem o pravěké památky ještě před boomem archeologie v 19. století.

P. J. Kašpar provedl v Libčanech na únětickém a slovanském pohřebišti archeologický výzkum a výsledky zveřejnil³⁰.

V první polovině 19. století publikoval A. F. Rybička (pseudonym Skutečský) nejstarší archeologickou situaci v Chrudimi vedle sloupu sv. Václava na Novém Městě. V sídlištní vrstvě zde byly nalezeny nádoby. Bohužel se však tyto doklady nedochovaly³¹.

Významnou postavou východočeské archeologie 2. poloviny 19. století se stal státní úředník M. Lüssner, který zaznamenával nálezy z Chrudimi, konkrétně ze stavby nové budovy bývalého krajského soudu nacházejícího se v severovýchodní části ostrožny, budovy gymnázia na Školním náměstí a při přestavbách měšťanských domů v historickém jádru města³². Zachytil také situaci u kostela sv. Kříže. Tento amatérský archeolog se zabýval i dalšími místy ve Východních Čechách např. Hradcem Králové³³. Zde došlo k nálezům zlatých předmětů tzv. hradeckých osmiček, které náležely lužické kultuře a jež vzbudily zájem odborníků i veřejnosti³⁴.

Kněz F. P. Rohoznický se zajímal o lokality kde probíhala stavba železnic a bylo tak zničeno mnoho nalezišť. Uskutečnil nálezy v Jaroměři z pozdní doby halštatské a prozkoumal neolitické lokality Semonice, Čáslavky, Holohlavy a Lochenice³⁵.

V 2. polovině 19. století vzniklo mnoho muzeí. Do Hradce Králové přišel L. Domečka, který se správcem muzejních sbírek F. Žaloudkem zachraňoval nálezy v cihelnách a prozkoumával řadu žárových pohřebišť lidu popelnicových polí např. Třebešov,

---

²⁹ VOKOLEK, Vít. *Počátky osídlení východních Čech*. Hradec Králové: Muzeum východních Čech, 1993, s. 5.

³⁰ Tamtéž, s. 5.

³¹ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 9.

³² LÜSSNER, Mořic. Zpráva o některých starožitnostech během r. 1860 v Chrudimi nalezených. In *Památky archeologické* 4/2, 1860 – 1861, s. 41 – 43.

³³ Tamtéž, s. 9.

³⁴ VOKOLEK, Vít. *Počátky osídlení východních Čech*. Hradec Králové: Muzeum východních Čech, 1993, s. 5

³⁵ Tamtéž, s. 5.

Skalice, Dobřenice atd. Do Památek archeologických psal o své činnosti. Mimo pravěké památky se věnoval také středověkým nálezům³⁶.

Jako první se paleolitickými nálezy zabýval badatel L. Šnajdr. Zachraňoval také pravěké nálezy ve Smiřicích, Jičíně, Novém Bydžově a následně je publikoval³⁷.

Významným přispěvatelem archeologických nálezů do sbírky muzea v Pardubicích byl V. Diviš-Čištecký. Zkoumal např. žárová pohřebiště v Dražkovicích, Osicích a Ředvicích³⁸.

V roce 1959 bylo v Hradci Králové založeno muzejní archeologické pracoviště, což byla důležitá událost pro východočeskou archeologii. Základem byla systematická záchrana ohrožených objektů a lokalit a s podporou Archeologického ústavu v Praze se mohly zrealizovat dlouhodobé výzkumy. Tato etapa byla velkým přínosem pro poznání vývoje pravěké společnosti ve východních Čechách³⁹.

V 70. letech 19. století prováděl v Chrudimi městský architekt F. Schmoranz spolu s M. Lüssnerem regotizaci arciděkanského kostela Nanebevzetí P. Marie. Při přestavbě došlo k archeologickým nálezům. Zjištěné situace však byly z hlediska současné archeologie špatně vyloženy. Schmoranz je považoval za doklady pobytu Slovanů a pokládal je za hroby⁴⁰.

J. L. Píč provedl na přelomu 19. a 20. století shrnutí všech starších archeologických nálezů z Chrudimi a tím se mohla i širší veřejnost dozvědět více informací o nejstarší historii města a Chrudimska⁴¹.

V období po 2. světové válce proběhlo několik archeologických výzkumů. Zúčastnil se jich J. Rataj spolu s V. Vokolkem. Právě V. Vokolek byl významnou postavou východočeské archeologie. Od 50. let 20. století prováděl nejen záchranné výzkumy, ale také terénní průzkumy v Chrudimi a okolí. Podstatný výzkum uskutečnil V. Vokolek na lokalitě návrší Pumberka, jenž přinesl doklady nejstaršího opevnění v Chrudimi. Patřilo výšinnému sídlišti lengyelského kulturního komplexu a hradišti slezskoplatěnické kultury⁴².

Od 80. let 20. století se archeologii v Chrudimi nejvíce věnují J. Frolík a J. Sigl. Všechny větší stavební akce jsou archeologicky dokumentovány. Průzkumy byly soustředěny do prostoru historického městského jádra, kde byly uskutečněny ve spolupráci s dalšími archeology rozsáhlé záchranné a dokumentační práce na vodovodu a kanalizaci v Široké ulici,

---

³⁶ VOKOLEK, Vít. *Počátky osídlení východních Čech*. Hradec Králové: Muzeum východních Čech, 1993, s. 5.

³⁷ Tamtéž, s. 6.

³⁸ Tamtéž, s. 6.

³⁹ Tamtéž, s. 6.

⁴⁰ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 9

⁴¹ Tamtéž, s. 9.

⁴² Tamtéž, s. 10.

na Resselově náměstí a na Školním náměstí. Výzkum poskytl další informace o tom, jak se město vyvíjelo hlavně ve své první etapě. Ve Štěpánkově ulici proběhl v roce 1989 a 1990 zjišťovací výzkum v čp. 85/I, který ukázal vývoj jedné parcely od počátku osídlení až po současnost. V dalších letech se realizovalo mnoho archeologických výzkumů, např. v Břetislavově ulici, v Komenského ulici v jižním sousedství kostela N. P. Marie na místě zaniklého čp. 59/I a v Hradební ulici čp. 14/I severně od kostela N. P. Marie, na Resselově náměstí, ve Štěpánkově ulici a v Široké ulici. Roku 1996 a 1997 se uskutečnil rozsáhlý a důležitý výzkum ve Filištínské ulici⁴³. Výsledky z výzkumu přinesly další poznatky o starších fortifikacích a každodenním životě obyvatel chrudimské ostrožny⁴⁴.

Na Kateřinském předměstí byly zjištěny sídlištní objekty širokého chronologického zařazení v místě Husovy ulice. Při průzkumu (r. 1996) staveniště penzionu v Soukenické ulici byla doložena přítomnost středohradištního osídlení v inundačním terénu Chrudimky⁴⁵. Významný byl i výzkum na stavbě obřadní síně u sv. Kříže, kde byly zdokumentovány jedny z posledních zachovaných archeologických terénů druhé nejvýznamnější osady chrudimské sídlištní aglomerace⁴⁶.

Cituji: „V letech 1999 a 2000 byly provedeny sanační práce v místě městského příkopu na Všehrdově náměstí, a na okruhu městských hradeb v ulici Lázeňské, Soukenické a u Širokých schodů.“⁴⁷

O rok později proběhly výzkumy ve Štěpánkově ulici za čp. 85/I, u čp. 43/I ve Filištínské ulici a také v čp. 7/I v Rybičkově ulici (téma této práce).

V roce 2004 se uskutečnily výzkumy dotýkající se městského opevnění (bašta Prachárna a Filištínská čp. 26/I). Také proběhla 1. etapa archeologického výzkumu na Školním náměstí a v Komenského ulici. 2. etapa byla realizovaná následující rok. Byl objeven středohradištní val s roštovou konstrukcí. Roku 2006 proběhl ZAV na staveništi OC Balustráda v Hradební ulici, který navázal na dřívější odkryvy Muzea Východních Čech v Hradci Králové. Byly zachyceny pravěké a raně středověké objekty a souvrství, do kterých se zahlubovala nejstarší dřevozemní a poté kamenná architektura. Nalezly se také odpadní jámky a jámy. Tento rok byl také dokončen výzkum na Školním náměstí, jenž doložil

---

⁴³ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 10.

⁴⁴ MUSIL, Jan. *Městské opevnění v Chrudimi: srovnávací analýza výpovědi písemných, ikonografických a archeologických pramenů*. Pardubice, 2012, s. 55.

⁴⁵ Tamtéž, s. 56.

⁴⁶ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 11.

⁴⁷ Citace z MUSIL, Jan. *Městské opevnění v Chrudimi: srovnávací analýza výpovědi písemných, ikonografických a archeologických pramenů*. Pardubice, 2012, s. 56.

existenci pravěkého valového opevnění. Významné informace o podobě systému Dolní brány přinesla rekonstrukce Široké ulice.⁴⁸

V dalších letech proběhlo mnoho výzkumů v historickém jádru města. V roce 2007 došlo k dokončení výměny inženýrských sítí v Široké ulici a bylo provedeno předláždění s kompletní výměnou inženýrských sítí ve Filištínské, Kollárově a Podfortenské ulici. Při tom byly získány informace o sídelních aktivitách z pravěku až raného novověku. Protože byla plánována rekonstrukce kostela sv. Josefa při někdejších kapucínském klášteře, provedly se dvě etapy ZAV. Přinesly významné poznatky nejen o stavbě, ale také o druhém městském příkopu a zaniklém Novoměstském předměstí. Roku 2008, při rekonstrukci kanalizace v Hradební ulici v sousedství OC Balustráda, byl objeven požárový horizont ze 14. století a kamenná měšťanská architektura⁴⁹.

Předstihový výzkum při stavbě OC Family center doložil stopy pravěkého osídlení na okraji města. Roku 2009 byl dokončen výzkum v kostele sv. Josefa a v přilehlých klášterních zahradách. Podařilo se odkrýt reliktu hradby s baštou a superpozici několika obraných příkopů. Také byl proveden ZAV ve dvou etapách týkající se městských hradeb v Lázeňské ulici a za čp. 97/I ve Štěpánkově ulici, který přinesl další významné informace o pravěkém a vrcholně středověkém opevnění⁵⁰.

Archeologie v Chrudimi a jejím okolí přinesla mnoho poznatků o minulosti města. Avšak další poznání historie Chrudimi skrze archeologii bohužel není možné tam, kde byla středověká zástavba přestavěna nebo zbořena. Skutečnosti, které mohly být zjištěny, jsou nenávratně zničeny.

---

⁴⁸ MUSIL, Jan. *Městské opevnění v Chrudimi: srovnávací analýza výpovědi písemných, ikonografických a archeologických pramenů*. Pardubice, 2012, s. 56.

⁴⁹ Tamtéž, s. 57.

⁵⁰ Tamtéž, s. 57.

5. Chrudim a archeologické nálezy

5.1 Pravěký vývoj

Vzhledem ke své vynikající poloze je Chrudim lokalitou, která lákala k osídlení již v daleké minulosti. Archeologické nálezy z paleolitu jsou doloženy z lokality Na Pumberkách severovýchodně od centra města. Nálezy patřily mladšímu paleolitu. Osídlení ze závěru paleolitu nebo mezolitu doložil výzkum v roce 1986. Více dokladů osídlení je však z neolitu. Sídliště nejstarších zemědělců vznikala na území budoucí Chrudimi. Jedno ze sídlišť bylo v okolí strážního domku u železniční trati Chrudim-Pardubice. Jiné bylo v areálu původního závodu Transporty, další se nacházelo mezi požární zbrojnicí a silnicí na Topol (západně od Pumberk). Neolitické sídliště bylo zaznamenáno také na polích jižně od Pumberk a další dvě se nacházela jihozápadně od Vestce.⁵¹

Významné jsou nálezy zjištěné při hloubení základů pro panelové domy na Kateřinském předměstí, konkrétně v Husově ulici, kde byly narušeny dvě jámy pocházející z období kultury s lineární keramikou. Kultura s vypíchanou keramikou byla doložena na některých výše uvedených lokalitách, ale mimo jiné i v cihelně p. Veselého pod Pumberky. Zdejší osada mohla náležet rozsáhlému osídlení na místě moderního sídliště postaveného koncem 70. a počátkem 80. let západně pod návrším Pumberka. Další sídliště byla na polích jižně od Pumberk, v prostoru starého závodu Transporty a na polích severně od nádraží Chrudim – město. V zastavěné části Chrudimi, Olbrachtově ulici, byly zjištěny narušené situace kultury s vypíchanou keramikou, což ukazuje na její existenci i v centru města. Nalezené kamenné nástroje dokládají nejen klučbu, ale také intenzivní kácení stromů a opracování dřeva pro výstavbu dlouhých domů⁵².

Lengyelská kultura z mladšího neolitu je doložena na dvou místech. Sídlištní objekty byly v bývalé cihelně západně od sv. Kříže, druhé naleziště bylo Na Pumberkách. Toto opevněné sídliště chráněné příkopy a palisádami z dřevěných kůlů je nejstarším sídlištěm tohoto druhu v Čechách⁵³.

Z eneolitu byl v Chrudimi nalezen hojný počet kamenných sekeromlatů, náležejících kultuře nálevkovitých pohárů. Doklady této kultury byly zjištěny v areálu starého města ve Štěpánkově ulici, na Resselově náměstí a ve Filištiněské ulici⁵⁴.

---

⁵¹ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 13.

⁵² Tamtéž, s. 13.

⁵³ Tamtéž, s. 14.

⁵⁴ Tamtéž, s. 14.

Mladší kultura zvoncovitých pohárů byla zjištěna na 2 nalezištích. Cituji: „*První z nich je pohřebiště ležící v prostoru staré Transporty, kde byl v roce 1944 objeven žárový hrob. Další osídlení je doloženo Na Pumberkách, kde „pod valem“ tzv. Švédských šanci náležejících mladšímu slezskoplatěnickému hradišti, byl nalezen džbán.*“⁵⁵

Starší dobu bronzovou v Chrudimi představuje únětická kultura. V prostoru tzv. vojenského depa bylo částečně prozkoumáno pohřebiště. Kostry se nacházely v 6 prokopaných hrobech ve skrčené poloze. V hrobech byla keramická miska, náramek a jehlice z bronzu a jantarový náhrdelník. Z této doby je registrován z areálu továrny Evona depot bronzových předmětů (hřiven). Dokladem vlivu z Moravy, který zasáhl východní Čechy, jsou ojedinělé sídlištní nálezy patřící větěfovské kultuře. Tyto nálezy pochází z areálu Transporty, kde byl objeven ve 20. letech 20. století objekt se dvěma nádobkami, hrncem, džbánkem na malých nožkách a jednadvaceti hliněnými tkalcovskými závažími. Jediným předmětem ze střední doby bronzové je bronzová jehlice s terčovitou zdobenou hlavicí⁵⁶.

Významné je však období kultur lidu popelnicových polí. Nálezy této kultury byly v Chrudimi doloženy na mnoha místech. Touto fází vrcholí pravěký vývoj celých východních Čech. Osady těchto kultur obklopovaly jádro dnešního města. Největší koncentrace byla nicméně v areálu závodu Transporty a v blízké lokalitě „Za sklepy“, kde bylo zjištěno sídliště i pohřebiště. Lužické sídlištní objekty byly v blízkosti kostela sv. Kateřiny a v Husově ulici. Hromadný nález bronzů datovaný na počátek lužické kultury obsahující 3 kopí a 2 sekery pocházel z okolí ulice Přemysla Otakara. Významné lužické pohřebiště se nacházelo v prostoru tzv. vojenského depa. Hroby obsahovaly mnoho bronzových artefaktů např. jednoduchou sponu severského charakteru s lučíkem a navlečenou jehlou a srdcovitý závěsek (pravděpodobně přívěsek k náhrdelníku). Další pohřebiště této kultury bylo v oblasti pod Pumberky. V historickém jádru města však nebylo doloženo osídlení lužické kultury⁵⁷.

V porovnání s pohřebišti je známo méně slezskoplatěnických sídlišť. Zásobnicové jámy na sídlištech měly kruhové ústí, stěny rozšiřující se směrem ke dnu a dosahovaly hloubky až 250 cm. Část sídliště s těmito jámami byla prozkoumána v poloze u sv. Kříže, další byly v nedaleké cihelně. Více slezskoplatěnických sídlišť se nacházelo v okolí návrší Pumberka. Jihozápadně od Vestce existovala další sídliště. Keramika této kultury se našla

---

⁵⁵ Citace z FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 15.

⁵⁶ Tamtéž, s. 15.

⁵⁷ Tamtéž, s. 15.

západně od jádra města. V tomto období existovalo také několik hradišť na území Chrudimi. Nejisté je hradiště na návrší Pumberka v poloze Švédské šance⁵⁸.

Nové hradiště náležející slezskoplatěnické kultuře bylo vybudováno na místě staršího lengyelského opevněného centra. Více než 10 sídlišťích objektů náležejících právě této kultuře bylo objeveno na Resselově náměstí, další ve Štěpánkově, Komenského a Hradební ulici. Archeologické výzkumy ve Filiščínské ulici přinesly velké fragmenty nádob slezskoplatěnické kultury a také kusy mazanice. Existovaly zde tedy dřevěné nebo proutěné konstrukce vymazané hlínou, jež následně zanikly požárem. V sondě P ležící mezi hlavní městskou hradební zdí a parkánovou hradbou byla objevena až 50 cm sídlišťní vrstva obsahující zlomky keramiky této kultury. Cituji: *„Její umístění na dnešním severním svahu a značná mocnost, vyvolávají úvahy, zde tato vrstva nevznikla tím, že se opřela o nějakou terénní překážku, která nedovolila rozptýlit tuto vrstvu po značně strmém úbočí chrudimské ostrožny. Nejpřirozeněji vysvětlitelnou překážkou by byla nejspíše fortifikace.“*⁵⁹ Tato hypotéza spolu s nálezy rozšířenými po ploše ostrožny poukazují na fungování hradiště datovaného do 3. stupně slezskoplatěnické kultury (7. – 6. stol. př. K.) v prostoru pozdějšího města. Vyvstal problém, jak si vysvětlit vztah dvou blízko sobě nacházejících se hradišť (ostrožna a lokalita na Pumberkách)⁶⁰.

Osídlení laténské bylo zjištěno na několika místech katastru Chrudim. Šlo o sídliště ležící v prostoru vojenského depa, kde byly nalezeny polozemnice a pozůstatky roštu hrnčířské pece. Další doklady tohoto období se nacházely jihozápadně od kostela sv. Kříže, u Topolské silnice při výstavbě panelových domů a ve výkopu pro horkovod v parčíku na břehu Chrudimky v Husově ulici. V této době patřila Chrudim nejspíše k zázemí velkého oppida, které se nacházelo u Českých Lhotic asi 10 km jižně od města⁶¹.

V době římské a v době stěhování národů byla krajina osídlena germánskými kmeny. Nálezy na území Chrudimi patří do doby římské a je to několik keramických zlomků z areálu Transporty, menší soubor nálezů z lokality u sv. Kříže a z území po pravé straně silnice z Chrudimi do Slatiňan⁶².

---

⁵⁸ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 16.

⁵⁹ Citace z tamtéž, s. 17.

⁶⁰ Tamtéž, s. 17.

⁶¹ Tamtéž, s. 18.

⁶² Tamtéž, s. 18.

5.2 Doba slovanská

První Slované přicházeli do Čech z Moravy a procházeli po Trstenické stezce. Mohli také přijít Haberskou nebo severnější Libickou. Ze Slezska vedla další stezka přes Kladsko. Nejstarší doklady prvních slovanských osadníků v jižní části V Čech byly zjištěny v Dražkovicích a další z této epochy na nalezišti v Platěnicích. První Slované na území Chrudimi jsou ze 7. – 8. stol. n. l. tedy ze starší doby hradištní. Několik keramických zlomků se našlo v místech starého závodu Transporty ve 40. letech 20. století⁶³.

Hustá síť sídlišť však vzniká ve středohradištním období (9. – 10. stol.). Sedm nalezišť je v Chrudimi (1, 6, 16, 19, 24, 27, 45). Jedno z nich leží v těsném sousedství ostrožny. Ostatní jsou západně a jižně od ní. Cituji: „*Všechna tato sídliště datovaná do střední doby hradištní leží na sprašovém podloží a je zřejmé, že tvořila bezprostřední zemědělské zázemí chrudimského hradiště, které v tomto období na ostrožně vzniklo.*“⁶⁴ Pohřebiště ze středohradištního období nejsou zjištěny⁶⁵.

Výzkum ve Štěpánkově ulici čp. 85/I roku 1989 a 1990 přinesl náznaky existence hradiště v Chrudimi. Na podloží nasedalo nejstarší sídlištní souvrství o síle až 70 cm. Jeho datace byla určena do 9. století. Ve starší vrstvě byla zjištěna mělká jáma a několik kulových jamek, v mladší vrstvě objekt interpretovaný jako polozemnice. Na potvrzení o osídlení celé ostrožny došlo po vyhodnocení výsledků z výzkumu na Resselově a Školním náměstí. Ve Filištínské ulici proběhl v letech 1996 a 1997 významný výzkum, jenž vyjasnil vznik a existenci hradiště v 9. – 10. století a jehož vývoj lze rozdělit na dvě etapy. Objevil se zde příkop, probíhající od západu na východ napříč všemi sondami. Jeho šířka byla asi 4 m a hloubka okolo 2 m. Příkop ukázal 2 fáze. V první fázi se vykopaný příkop postupně zanášel. Ve druhé byla výplň zčásti vybrána a zčásti došlo k prohloubení původního příkopu⁶⁶. Všechny informace z těchto výzkumů, zmíněná síť sídlišť, osídlená a opevněná ostrožna stvrzují fakt, že oblast náležela ke slavníkovskému panství⁶⁷.

---

⁶³ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 19.

⁶⁴ Citace FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 20.

⁶⁵ Tamtéž, s. 21.

⁶⁶ FROLÍK, Jan. *Chrudim – raně středověké centrum jižní části východních Čech*. In *Archaeologia Historica* 31, 2006, s. 9.

⁶⁷ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 22.

5.3 Přemyslovská éra

Jádro hradiště mělo v tomto období stejný rozsah jako dříve. Bylo svým rozsahem tedy totožné s pozdějším středověkým městem⁶⁸.

Výzkum v letech 2004 a 2005 na Školním náměstí a v Komenského ulici přinesl informace o vývoji mladohradištního opevnění. Starší středohradištní těleso s roštovou konstrukcí bylo respektováno a k jeho zadní stěně byla přiložena komorová konstrukce o šíři tří komor a postavená přímo na povrch staršího středohradištního souvrství. Nejspíše po požáru se zadní stěna zřítila dovnitř hradiště. Val byl poté opraven tak, že k jeho destruované zadní straně byl přisypán 3,5 m široký násep bez zjištěných stop po vnitřní ztužovací konstrukci. Zadní strana zůstala šikmá a zpevňovala ji vodorovně kladená prkna, zasunutá za kůly zatlučené šikmo podle sklonu stěny. Hradba dosáhla šířky 12 m, celková výška však není známa. Opevnění zaniklo požárem a jeho horní část byla zplanýrována. Zánik je kladen do 13. století⁶⁹.

Pozůstatky dřevěných staveb uvnitř hradiště byly doloženy ve Štěpánkově ulici čp. 85/I. Fragments srubových staveb byly datovány na počátek 11. století. Zlomky plotů jsou známy z téže ulice a byly tvořeny z řady menších kůlů a kolíků, mezi kterými byl výplet z proutí. Část dřevěné komunikace byla tvořena šesti rovnoběžně položenými mohutnými kůly, které byly podloženy příčným trámkem a fixovány drobnými kolíky⁷⁰.

V SV rohu Resselova náměstí byl nalezen objekt o délce 2,93 m a hloubce minimálně 1,06 m vyložený jako zemnice. Přítomnost mazanice poukazuje na dřevěnou konstrukci a uhlíky obsažené v objektu na zánik požárem. Nejvíce však bylo na náměstí nalezeno kulturních jam⁷¹.

Hrobových nálezů je v Chrudimi poměrně málo. Na Resselově náměstí na místě zbořených čp. 54/I - 55/I byl zjištěn kostrový hrob z 11. století. Zlomky lidských kostí se vyskytovaly jako druhotná příměs v sousedních mladších objektech. Má se za to, že v okolí kostela Nanebevzetí P. Marie bylo mladohradištní pohřebiště. Tyto nálezy poukazují na otázku existence kostelní stavby na hradišti. Kostel N. P. Marie neobsahuje ve svém zdivu

---

⁶⁸ FROLÍK, Jan. *Chrudim – raně středověké centrum jižní části východních Čech*. In *Archaeologia Historica* 31, 2006, s. 9.

⁶⁹ Tamtéž, s. 10.

⁷⁰ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 25.

⁷¹ Tamtéž, s. 26.

žádné pozůstatky románské stavby. Předpokládá se tedy, že dnešní kostel stojí na místě staršího předchůdce⁷².

Nejspíš ve 12. století došlo ke změně vnitřního členění hradiště. V JV části prostoru se vyčlenila samostatná plocha správního hradu. V okolí hradiště bylo mnoho sídlišť, což předpokládá vzájemný vztah⁷³.

Citují: „*Největší rozvoj vykazuje osídlení v první polovině 13. století. Zaujalo největší plochu a o jeho intenzitě svědčí vznik kulturní vrstvy.*“⁷⁴ Nejčastějšími nálezy byly zlomky keramiky a to fragmenty hrnců, výjimečně misek. Technologie výroby keramiky je rozdělena na dvě skupiny. Starší navazuje na předchozí období (11. stol.) a mladší je datována do 1. poloviny 13. stol. Železné předměty a zlomky nejsou moc zastoupené. Převažují hřeby, skoby, nože a plochá kování. Doklady obchodu jsou hlavně díky keramickým nálezům. Byla však také objevena přední část závěsného enkolpia⁷⁵ z bronzu⁷⁶.

5.4 Vrcholně středověké město

Přerod Chrudimi z hradiště na středověké město datujeme do 13. století (viz kap. 3). Z této doby je mnoho písemných pramenů týkajících se města, avšak velmi výraznou měrou přispěla k poznání této etapy právě archeologie. Důležitý výzkum proběhl na Resselově náměstí. Zjistilo se, že před vznikem městských objektů proběhlo srovnávání povrchu do roviny. Východní část náměstí byla snížena a západní naopak zvýšena. Byly zbořeny nebo zavezeny objekty, které zde existovaly a povrch byl zpevněn vrstvou drobného štěrku. Poté se vyměřilo budoucí náměstí, uliční síť a parcely domů (zemnic nebo polozemnic). Bylo nalezeno 14 obydlí. Všechna zahloubená obydlí byla zkoumána v úzkých průkopech. Jejich hloubka byla 60 až 100 cm a délka 1,4 – 4,9 m. Dřevěné konstrukce jsou doloženy otisky v mazanici. Archeologie přinesla doklad plošného požáru, který nebyl v žádných písemných pramenech uveden. K tomuto zjištění dopomohly archeologické nálezy, ale hlavně zlomky keramiky datované na konec 13. století či do 1. poloviny 14. století. Mnoho nálezů se našlo v odpadních jámkách. Nejstarší z nich jsou z přelomu 13. a 14. stol⁷⁷.

---

⁷² FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 26.

⁷³ Tamtéž, s. 27.

⁷⁴ Tamtéž, s. 28.

⁷⁵ Ostatkový kříž skládající se ze 2 částí.

⁷⁶ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 29.

⁷⁷ Tamtéž, s. 32.

Městské opevnění (kamenná hradba) existovala od počátku Chrudimi⁷⁸. Bylo postaveno z velkých opukových kvádrů na celkem nekvalitní maltu. Hradba byla zpevněna baštami. Protože v 60. – 70. letech 20. století proběhla jejich necitlivá rekonstrukce bez archeologické asistence, bylo jejich poznání fakticky znemožněno. Pouze jediná bašta na dvorku čp. 26/I ve Filištínské ulici byla prozkoumána v roce 2004. Bylo zjištěno, že bašty měly podobu archaicky působících plných půlválcových věžic⁷⁹. Vstup do města zajišťovaly 2 brány. Hlavní vstup byl na východním konci Břetislavovy ulice (komplex tzv. Horní brány) a na opačném konci města v Široké ulici byla Dolní brána⁸⁰.

Dominikánský klášter situovaný do SV nároží města byl poprvé doložen v rukopise 1308-1312. Protože zanikl za husitských válek, není jeho podoba známá. Zbylé budovy byly do 19. století používány jako vězení. Na části areálu vznikla běžná městská zástavba, která také zanikla při výstavbě budovy bývalého krajského soudu v 50.-60. letech 19. století⁸¹.

Otázka podoby a existence hradu zaměstnávala dlouhou dobu nejen archeology. Není o něm žádná přímá písemná zmínka⁸². Nepřímo je zmíněn ve spojitosti se založením města (vrcholně středověké město umístěno u „staré Chrudimi“; viz kapitola 3). Lokalizován je do jihovýchodního nároží města⁸³. Hrad nemohl však stát na místě, kam je kladen, déle než do r. 1349, protože v tomto roce je poprvé písemně doložen chrám N. P. Marie. Z hlediska archeologických nálezů je hrad umístěn do první etapy města a situován do tradic nastíněného místa⁸⁴.

Po založení města klesl význam osady u sv. Kříže a její původní tržní funkce se přesunula do areálu nově lokovaného města. Zůstala farní funkce kostela. Zvyšuje se však osídlení Kateřinského předměstí⁸⁵.

Po založení města se změnila technologie výroby keramiky a rozšířil se její sortiment. Objevily se pokličky, misky, džbány a konvice s výlevkou. Keramika je řemeslně propracovanější, lépe vypálená a má tenčí stěny⁸⁶.

---

⁷⁸ Obr. 6 Rekonstrukce středověkého hradebního systému, rekonstrukční mapa Jana Frolíka.

⁷⁹ FROLÍK, Jan. *Chrudim – raně středověké centrum jižní části východních Čech*. In *Archaeologia Historica* 31, 2006, s. 12.

⁸⁰ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 34.

⁸¹ FROLÍK, Jan. *Chrudim – raně středověké centrum jižní části východních Čech*. In *Archaeologia Historica* 31, 2006, s. 13.

⁸² DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Dodatky*. Praha, 2002, s. 39. ISBN 80-7277-274-0.

⁸³ FROLÍK, Jan. *Chrudim – raně středověké centrum jižní části východních Čech*. *Archaeologia Historica* 31, s. 13.

⁸⁴ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 35.

⁸⁵ Tamtéž, s. 37.

5.5 Město ve 14. – 16. století

Po požáru bylo město obnoveno na změněném půdorysu. Centrální náměstí se změnilo do dnešní plochy a vyměřilo se několik nových ulic, mezi nimi také Rybičkova. Zanikl hrad a byla zahájena výstavba chrámu N. P. Marie. Ze staveb města před požárem zůstal pouze klášter⁸⁷.

V 60. letech 20. století byl proveden stavebněhistorický průzkum nejstarších částí městských domů. Datoval je do 2. pol. 14. století., i když toto období nemohlo být potvrzeno vzhledem k absenci vyhraněných architektonických detailů. Průzkum určil také základní typ, který měl dvoutraktovou čtvercovou přední část. K té se připojovalo užší zadní křídlo o jedné nebo dvou místnostech⁸⁸.

Zásadní renesanční přestavba domů proběhla ve 2. pol. 16. stol. Konkrétní poznatky o jednotlivých domech může přinést stavební a archeologický výzkum. Právě takový výzkum proběhl ve Filištiněské ulici před zbořením u domů čp. 37/I a čp. 38/I. Zjistit podobu nejstarších chrudimských kamenných domů je velmi obtížné tam, kde je dům podsklepen nebo byla původní situace rozrušena mladšími přestavbami a zásahy pod povrch terénu. V případě změny uspořádání parcel se naskýtá možnost bližšího poznání podoby těchto obydlí, protože se zaniklá část domu může dostat pod plochu současného dvora. To je příklad výzkumu parcely domu čp. 14/I v Hradební ulici, konkrétně jeho severní části. Cituji: „*Byla zde objevena a prozkoumána část suterénu domu, zděného z kamene na jíl. Hloubka suterénu dosahovala až 380 cm. Z vnitřního vybavení se zachoval výklenek v západní zdi, sloužící k odkládání lampy*“⁸⁹. Dům byl ze 14. století a na přelomu 16. a 17. byl zbořen. Na dvorech za domy byly odpadní jímky válcovité či hranolovité a důkladně vy dřevené nebo obložené kameny na jíl. Hloubka občas přesáhla i 6 m⁹⁰.

Výzkumné akce provedené na ploše města vytváří obraz jeho vývoje v raném a vrcholném středověku. Přibližují tak nejen historii Chrudimi, ale i každodenní život lidí. Dle terénních aktivit je možné představit si původní terénní uspořádání a jeho proměny.

---

⁸⁶ Tamtéž, s. 37.

⁸⁷ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 40.

⁸⁸ Tamtéž, s. 41.

⁸⁹ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998, s. 42.

⁹⁰ Tamtéž, s. 43.

6. Naleziště

V roce 2001 proběhl na katastru Chrudimi v Rybičkově ulici čp. 7/I a 8/I⁹¹ pod vedením Jana Frolíka předstihový záchranný archeologický výzkum týkající se rekonstrukce objektu archivu Okresního soudu v Chrudimi⁹². Zmíněná ulice leží v historickém centru města a přiléhá k Resselovu náměstí na severovýchodě⁹³.

Předkládaná práce se zaměřuje na čp. 7/I, protože záchranný archeologický výzkum zasáhl pouze tento objekt. Probíhal po přirozených terénních vrstvách s plánovou, měřičskou a fotografickou dokumentací podle standardní metodiky výzkumu složitých stratigrafických situací. Pro záznam terénních skutečností bylo užito formalizovaného zápisu do upravených formulářů, které vycházejí z Manuálu Muzea města Londýna dle tzv. Harrisovy metody⁹⁴.

6.1 Popis nalezené situace

V zadní části (dvorek) demolovaného čp. 7/I byly vyměřeny dvě sondy o celkové délce 4,14 m a šířce 1,3 m orientované delší osou sever – jih a probíhající paralelně se zdí domu⁹⁵. Nejdříve byla prozkoumána sonda I dlouhá 1,6 m a následně byla rozšířena jižním směrem (sonda II) o 2,54 m⁹⁶.

Stratigraficky nejstarším zjištěným kontextem je podloží tvořené spraší (kontext 159). Pokud bylo možno zjistit, podloží mělo tendenci klesat od V k Z z kóty 266,84 m n. m. na kótu 266,16 m n. m. Do podloží se zahluboval výkop k. 506 o hloubce 0,25 m, jehož výplň (k. 163) měla světle šedou barvu a byla tvořena kyprým prachovým jílem. Hrubé komponenty tvořily uhlíky a mazanice. Přes toto souvrství se uložil světle šedý k. 158 charakteru půdního horizontu s mocností až 0,4 m. Jemné komponenty tvořil kyprý prachový jíl (90 %) a hrubé z 5% uhlíky a 5% mazanice. Jeho hranice byla pozvolná.

Do k. 158 se v jihozápadním rohu sondy zahlubovaly zhruba na stejné úrovni (kóta 266 m n. m.) výkopy k. 507, 508, 509, 504. Výplní k. 507 je vrstva 156. Její mocnost byla 0,3 m a měla charakter světle hnědo šedé prachové hlíny, která obsahovala nepatrné množství uhlíků a mazanice. Výkop 508 měl profil v podobě písmene U a byl vyplněn k. 161 mocným 0,05 m. Světle šedo hnědá výplň (k. 161) s běžovými jílovitými skvrnami obsahovala malé

---

⁹¹ Obr. 5 Budova čp. 7/I, stav v roce 2015

⁹² Obr. 4 Resselovo náměstí s vyznačeným čp. 7/I

⁹³ Obr. 3 Vyznačená Rybičkova ulice z Resselova náměstí

⁹⁴ HARRIS, E. C. *Principles of archaeological stratigraphy*. 2nd edition. London – San Diego – New York – Boston – Sydney – Tokyo – Toronto, 1989.

⁹⁵ Řezy, půdorysy a fotografická dokumentace sond viz část Obrazová příloha

⁹⁶ Obr. 7 Sondy v zadní části domu vyznačeny na parcele čp. 7/I

fragmenty mazanice a uhlíků. Výkop 509 vyplňuje k. 162 silný 0,1 m. Jeho barva byla světle šedo hnědá. Výkop 504 s profilem ve tvaru písmena U měl tmavě hnědou výplň (k. 160), jejíž mocnost dosahovala 0,2 m a měla ostrou hranici. Hrubými komponenty ve výplni byly malé fragmenty a drobký strusky.

Kontext 154 nasedající na úroveň k. 156 je silný 0,16 m a nachází se v jihovýchodním rohu sondy. Vrstva má hliněný písčitojílovitý charakter. Na něj nasedá k. 157, který zároveň překrývá kontexty 160 – 162. Světle šedohnědá vrstva 157 o mocnosti 0,55 m obsahovala béžové sprašové skvrny, malé fragmenty mazanice, uhlíků a kamínků. Výše zmiňované souvrství překrývá středně hnědá písčitojílovitá vrstva k. 138 silná 0,22 m.

Na této úrovni se stratigrafický vývoj rozděluje do 3 samostatných vývojových linií. Přičemž pouze 2 mají ke k. 138 přímý stratigrafický vztah.

Na jižní straně sondy II se do k. 138 zahlubuje výkop 510, vyplněný odspodu k. 153, 151, 148, 150, 149, 142, 141, 140. Max. hloubka tohoto výkopu dosahuje 0,31 m. Dno spodní části výplně objektu 510 (k. 153) o síle 0,09 m se nachází na kótě 267,34 m n. m. Stratigraficky pod k. 153 leží 0,16 m mocná vrstva 151. Tvoří ji tmavě šedý uhlíkatý prach, střední fragmenty mazanice a zbytek tvoří uhlíky. Nad touto úrovní na leží 0,06 m silná vrstva 148, tvořená jemným uhlíkatým prachem a malými až středními fragmenty uhlíků. Stratigraficky pod ní je středně hnědá písčitojílovitá kyprá vrstva 150 o mocnosti 0,16 m. Hnědočervený kontext 149 ležící stratigraficky přes k. 150 je silný 0,03 m a obsahuje malé fragmenty mazanice. Kontext 142 má dno na kótě 267,68 m n. m a svažuje se od V k Z. Má charakter tmavě šedohnědé písčitojílovité hlíny a obsahuje nahodilé malé fragmenty mazanice a uhlíků. Kontext 141 ležící stratigraficky přes k. 142 s ostrou hranicí má sílu 0,03 m. Jeho barva je tmavě okrovo hnědá. Na něj nasedá 0,008 m mocná vrstva (kontext) 140 tvořená černým jemným uhlíkatým prachem. Nad touto vrstvou se nalézá k. 139 s dosti ostrou hranicí a mocný 0,4 m. Barva jemných komponent je tmavě hnědo černá.

Zhruba na stejné úrovni jako výkop 510 se na k. 138 uložila vrstva 136, kterou počíná druhá vývojová linie mající přímý stratigrafický vztah s k. 138. Vrstva se projevuje pouze na Z řezu, na V nebyla registrována. Má sílu 0,3 m. Je tvořena písčito jílovitou hlínou, malými fragmenty mazanice a uhlíků. Na ní leží k. 134. Má mocnost 0,14 m a jeho jemné komponenty tvořený maltovou vápennou drť. Hrubými komponenty jsou uhlíky. Stratigraficky pod vrstvou 134 leží 0,04 m mocná vrstva 135 svažující se k jihu. Obsahuje černý jemný uhlíkatý prach.

Na severní straně zhruba na stejné úrovni jako výkop 510 došlo k uložení souvrství obdobného charakteru jako v případě výplni k. 510. Stratigraficky nejstarší zjištěný kontext

v SV rohu sondy je vrstva 122 mocná 0,45 m. Obsahovala malé fragmenty uhlíků, kamenů a mazanice. Kontext 121 má mocnost 0,17 m a obsahoval z 95 % světlý kyprý písčité jíly. Hrubé komponenty tvořily malé kameny. Nad úrovní 121 leží k. 120 silný 0,04 m a tvořený černým uhlíkatým prachem. Nápadně se podobá k. 140 (výplň výkopu k. 510). K. 119 ležící stratigraficky pod s písčito jílovito hlinitým charakterem a mocností 0,08 m obsahuje malé fragmenty uhlíků (5 %). Téměř totožný obsah má i k. nad ním (118) mocný 0,08 m a další (k. 117), ve kterém byly kromě uhlíků nalezeny také malé kamínky (5 %). Horní část tohoto souvrství uzavírá písčito jílovito hliněná vrstva 116 silná 0,16 m.

Na tomto místě dochází ke sjednocení vývojových linií ze tří do dvou. Zatímco do k. 116 a 139 se zahlubuje výkop 511, tak do 135 se zahlubují výkopy 503 a 516. Kontext 511 v JV rohu sondy byl pravděpodobně výkopem pro postavení zdi 900. Středně hnědou výplň výkopu je k. 143 mocný 0,25. Přes ní došlo k postavení zdi 900. Na ní nasedá k. 164 silný 0,35 m, tvořený žluto okrovým jílem. Na zdivu 900 nasedají ještě mladší vrstvy 105 a 113.

Kontext 503 v jihozápadním rohu sondy vyplňuje k. 167 silný 0,9 m, který má stejné složení jako k. 136, ale je oddělen kvůli tomu, že k. 167 je výplň výkopu (jímky 503).

Stratigraficky pod vrstvou 135 se nachází k. 516, jehož výplň tvoří k. 133, 132, 137 a 131. Výkop 516 nemá žádný stratigrafický vztah s k. 167. Spodní část výplně výkopu (k. 133) mocná 0,12 m má nejnižší bod umístěn v 267,46 m n. m. a svažuje se od severu k jihu. Obsahuje malé fragmenty uhlíků a kamenů a malé až střední fragmenty mazanice. Na tuto úroveň nasedá k. 132. Je silný 0,34 m a tvořený tmavohnědou písčitojílovitou hlínou, malými fragmenty uhlíků a mazanice. Dalším nasedajícím kontextem na k. 516 je tmavě šedo hnědý k. 137, mocný 0,18 m a sklánějící se od S k J. Horní část k. 516 je k. 131 nasedající na k. 137. Má mocnost 0,4 m a je světle hnědo šedý.

Do k. 132 a 164 se zahlubuje výkop 502 vyplněný odspodu k. 130, 129, 128, 127, 126, 114=165, 115. Středně hnědý k. 130 dosahuje mocnosti 0,53 m a je spodní částí výplně jímky. Jeho dno leží v 267,22 m n. m. K. 129 s ostrou hranicí a mocností 0,008 m je celý tvořen malými fragmenty dřeva. Na něj nasedá k. 128 obsahující světle okrovo-hnědou písčitou hlínu, malé až střední kamínky opuky a nahodilé malé fragmenty dřeva. Svažuje se od Z k V. K. 127 ležící stratigraficky pod 128 se svažuje také od západu k východu sondy a je silný 0,14 m. Nad touto úrovní je k. 126 o mocnosti 0,36 m. Má světle hnědou barvu s malými skvrnami okrové písčito jílovité hlíny. Na k. 126 nasedá výplň 114, která se ve svém středu propadá je totožná s kontextem 165, jehož síla je 0,04 m a tvoří ho hnědá kyprá jílovitá hlína. Tmavě hnědý k. 114 dosahoval mocnosti 0,40 m. Horní částí výplně jímky 502 je k. 115. Má sílu

0,17 m a je tvořen světle hnědou prachovou hlínou, z 10% středními až velkými kamínky a po 5% malými fragmenty mazanice a malty.

Krátce po vyhloubení k. 502 došlo k uložení k. 155, který nemá s výše uvedeným souvrstvím přímý stratigrafický vztah. Kontexty 155, 125, 124, 123 na sebe nasedají v západní části sondy. K. 155 o mocnosti 0,30 m je tvořen světle šedohnědou prachovou hlínou s malými kamínky až kameny opuky a fragmenty malty. U tohoto kontextu nebylo dosaženo báze. Stratigraficky pod ním se nalézá k. 125 silný 0,1 m a jeho dno leží na kótě 266,94 m n. m. Je ze celý tvořen z tmavě okrového kyprého jemného písku. Na tuto úroveň nasedá 0,12 m mocný k. 124. Jeho barva byla světle šedá. Jemnými komponenty k. 123, který leží stratigraficky pod, je světle béžový střední písek. Hrubými komponenty byly malé až střední kamínky. Kontext 112 v západní části sondy nasedá na k. 123 a má hlinito písčité charakter. Prudce se svažuje od S k J a je silný 0,17 m.

K. 105 ve východní části sondy leží stratigraficky přes gotickou klenbu 900. Má sílu 0,4 m a dno leží na kótě 268,28 m n. m. Z 50% byly v kontextu malé fragmenty malty. Druhou část tvořila maltová drť.

Do k. 105 a 112 se zahlubuje výkop 500. Vrstvy 131 a 165=114 překrývá k. 111. Tmavě hnědý k. 111 má mocnost 0,44 m a nachází se v jihozápadním rohu sondy. Svažuje se od S k J. Do k. 111 se zahlubuje výkop 515 pro postavení zdi 902 (výplň k. 152) a zároveň výkop 514 pro postavení zdi 903 (výplň k. 103). Zatímco výkop 500 pro postavení zdi 901 je vyplněn k. 107, 147, 146, 145, 144 a 108.

Výplň k. 515 představuje k. 152 tvořený tmavě šedou písčitou hlínou a malými kamínky. Jeho hranice je ostrá.

Kontext 107 (zahloubený do k. 500) v SZ rohu sondy dosahuje mocnosti 1,05 m. Je tvořen prachovou hlínou, malými kamínky až kameny opuky a malými fragmenty malty.

Kontext 500 se nalézá na severní straně sondy. Výplní jsou k. 147, 146, 145, 144, 108. Nejnižší dosaženou úrovní je k. 147. Jeho síla je 0,14 m. Báze se nedosáhlo, protože na dně úrovně byla velká kumulace kamenů. Nad úrovní této vrstvy leží k. 146 mocný 0,07 m. Je tvořen kyprou písčitojílovitou hlínou a uhlíky. Stratigraficky přes něj se nalézá k. 145. Obsah se skládá z kypré písčitojílovité hlíny, malých fragmentů kamenů, nahodilých malých fragmentů uhlíků a mazanice. Nasedající úroveň má číslo k. 144. Jeho obsah je téměř totožný s výplní 145, pouze zde chybí nahodilé malé fragmenty mazanice. Mocnost této uloženiny je 0,08 m. Nad úrovní této vrstvy leží k. 146 silný 0,07 m s hlinito písčito jílovitým charakterem. Stratigraficky přes něj se nalézá k. 145, jehož dno má kótu 266,94 m n. m. Obsah se skládá z kypré písčitojílovité hlíny, malých fragmentů kamenů, nahodilých malých fragmentů uhlíků

a mazanice. Horní výplň vkopu je k. 108 se silou 0,9 m. Má ostrou hranici a světle šedou barvu.

Ve východní části sondy na kótě 268,32 m n. m. leží k. 113, který má sílu 0,28 m a je tvořen kyprou tmavě okrově hnědou písčitou hlínou, středními kamínky až kameny opuky, malými fragmenty malty a nahodilými malými fragmenty uhlíků.

Kontext 501 probíhal v ploše sondy od V k Z. Zahlubuje se do k. 152, 107, 115 a 113. Výkop (k. 501) je vyplněn k. 166=110, 109, 106, 104. K. 104 je stratigraficky mladší jak tmavě hnědý k. 103, silný 0,14 m.

Spodní výplň k. 501 je k. 166=110. Jemná vrstva 166 má mocnost 0,05 m a zasahuje do kontextu 110 ve východním řezu. Celá je tvořena bílou kyprou maltovou drtí. Kontext 110 silný 2,2 m měl charakter tmavě hnědé jílovité hlíny. Báze výplně nebylo dosaženo. Stratigraficky přes leží světle hnědý k. 109 mocný 0,90 m. Má ostrou hranici a je z jílovité hlíny, malých fragmentů malty a malých kamínků až kamenů opuky. Na úroveň 109 nasedá tmavě šedý k. 106 silný 0,35 m. Kontext 104 má mocnost 0,18 m a probíhal v západní straně sondy. Je tvořen šedohnědou jílovitou hlínou, malými fragmenty cihel a malými oblázky křemene.

Do kontextu 108, 115 a 113 se zahlubuje výkop 512 pro postavení zdi 905. Výše uvedené souvrství překrývá k. 103. Nezávisle na tom došlo k vyhloubení výkopu 513 pro postavení zdi 904. Ta je překryta k. 102 mocným 0,05 m, jež je podkladem novodobé dlažby. Na k. 102 nasedá k. 101 (novodobá dlažba). Tímto k. se stratigrafický vývoj na lokalitě uzavřel.

6.2 Datování a interpretace

Na základě stratigrafické situace na ploše objektu a sestaveného Harrisova diagramu interpretuji zjištěné kontexty. Použitá archeologická datovací období jsou v absolutních číslech chápána následovně. Pravěké období na této parcele náleží 800 – 500 př. n. l. Středohradištní éra trvá od r. 800 až do 950 n. l. Rok 950 – 1200 n. l. představuje mladohradištní období. Pozdněhradištní érou se rozumí r. 1200 – 1250. Vrcholný středověk je rozdělen na vrcholný středověk 1 a 2. Vrcholný středověk 1 trvá od roku 1200 až do r. 1300. Vrcholným středověkem 2 se rozumí r. 1300 – 1450. Éra novověku začíná rokem 1500 a končí okolo 1750.

Stratigraficky nejstarším zjištěným kontextem je podloží tvořené spraší (kontext 159). Pokud bylo možno zjistit, podloží mělo tendenci klesat od V k Z z kóty 266,84 m n. m. na

kótu 266,16 m n. m. Do podloží se zahluboval výkop interpretovaný jako kůlová jamka (k. 506). Její výplň (k. 163) měla světle šedou barvu. Přes toto souvrství se uložil přemístěný půdní horizont (k. 158). Jeho hranice byla pozvolná. Kontext obsahoval zlomky pravěké a středohradištní keramiky.

Do k. 158 se v jihozápadním rohu sondy zahlubovaly zhruba na stejné úrovni (kóta 266 m n. m.) výkopy k. 507, 508, 509, 504. K. 507 je interpretovaný jako žlab. Jeho výplní je vrstva 156, ve které se našly zlomky pravěké a středohradištní keramiky. K. 508 je nevelká jamka, ze které nebyly získány žádné nálezy. Kontext 509 je vykládán jako jamka či nora. Její výplní je k. 162. Výkop 504 je vykládán jako žlábek hluboký 0,2 m. Obsahoval zlomky pravěké keramiky.

Kontext 154 v JV rohu sondy nasedající na úroveň k. 156 je sídlištní vrstvou nebo horní částí výplně k. 507. Obsahoval malé fragmenty uhlíků, zlomky středohradištní keramiky a zvířecích kostí. Na něj nasedá k. 157, který zároveň překrývá kontexty 160 – 162. K. 157 je částí výplně objektu či sídlištní vrstvy a je mladší než 154. Na hraně kolmého postavení k. 157 bylo silně rozložené dřevo, jež však náleželo k uloženině 156.

Výše zmiňované souvrství překrývá k. 138. Obsahoval zlomky středohradištní keramiky zdobené hřebenovými vpichy a liniemi. Dále obsahoval torzo železného nože, mazanice, uhlíků, strusky a zvířecích kostí.

Na této úrovni se stratigrafický vývoj rozděluje do 3 samostatných vývojových linií. Přičemž pouze 2 mají ke k. 138 přímý stratigrafický vztah.

Na jižní straně sondy II se do k. 138 zahlubuje výkop 510, vyplněný odspodu k. 153, 151, 148, 150, 149, 142, 141, 140. Tyto kontexty mohou dokládat pyrotechnologické zařízení. Ve spodní části výplně (k. 153) byly nalezeny zlomky mladohradištní keramiky a mazanice. Stratigraficky pod k. 153 leží vrstva 151. Neobsahovala žádné nálezy, ale nesla stopy ohně. Nad touto úrovní na leží černo bělavě šedý k. 148, v němž se našly zvířecí kosti, struska a uhlíky. Stratigraficky pod ní je středně hnědá písčitojílovitá kyprá vrstva 150, jež obsahovala zlomky středohradištní keramiky zdobené vlnicí a zvířecí kosti. Hnědočervený kontext 149 ležící stratigraficky přes k. 150 neobsahoval žádné nálezy. Kontext 142 je sídlištní vrstva a svažuje se od V k Z. Našly se v ní zlomky keramiky z pozdní doby hradištní zdobené rytou šroubovicí a vlnicí a také hřebenovou linií. Byly zde i zvířecí kosti a mazanice. Kontext 141 ležící stratigraficky přes k. 142 tvořený ulehrou písčitou hlínou neobsahoval žádné nálezy, ale nesl stopy ohně. Na něj nasedá k. 140 taktéž se stopami ohně. Nad touto vrstvou se nalézá k. 139 interpretovaný jako horní dochovaná část sídlištního souvrství. Je přerušen výkopem (k. 511) pro zeď 900 a jámkou 502. Obsahuje zlomky keramiky zdobené rytou šroubovicí, rytými

liniemi a střep s řadou vrypů datované do vrcholného středověku. Dále zde byly nalezeny zvířecí kosti a mazanice.

Zhruba na stejné úrovni jako výkop 510 se na k. 138 v západní straně sondy uložila sídlištní vrstva 136, kterou počíná druhá vývojová linie mající přímý stratigrafický vztah s k. 138. Vrstva se projevuje pouze na Z řezu, na V nebyla registrována. Nalezly se v ní zlomky keramiky z vrcholného středověku zdobené vlnicí, rytou šroubovicí, hřebenovými vpichy a rytou linií. Na jedné výduti byl přilepený kousek dřeva a další fragment okraje obsažený v nálezech měl přilepen kousek strusky. Dalšími nálezy byly zvířecí kosti, mazanice a uhlíky. Pozůstatkem stavební činnosti je tmavě béžová vrstva 134 bez nálezů ležící nad úrovní k. 136. Stratigraficky pod k. 134 leží vrstva 135 svažující se k jihu, interpretována jako spáleniště.

Na severní straně zhruba na stejné úrovni jako výkop 510 došlo k uložení souvrství obdobného charakteru jako v případě výplní k. 510. Stratigraficky nejstarší zjištěný kontext v SV rohu sondy je sídlištní vrstva 122. Společně s k. 121, 120, 119, 118, 117 a 116 tvoří sídlištní souvrství. Nalezly se v ní zlomky keramiky zdobené rytou šroubovicí a také jeden keramický střep s plastickou lištou. Byly zde i zvířecí kosti. Všechny nálezy z této vrstvy jsou datované do mladohradištního období. Sídlištní vrstva 121 neobsahovala žádné nálezy. Nad úrovní 121 leží k. 120. Nese také stopy ohně a pravděpodobně souvisí s uloženinou 140. Sídlištní vrstva 119 ležící stratigraficky pod s písčito jílovito hlinitým charakterem a malými fragmenty uhlíků má mocnost 0,08 m. Totožný obsah má i sídlištní vrstva nad ní (118) a další (k. 117). Horní část tohoto sídlištního souvrství uzavírá vrstva 116. Sáček s nálezy z této vrstvy obsahuje také nálezy z vrstev 117, 118, 119 a 120 a jsou v něm zlomky keramiky s rytou šroubovicí z vrcholného středověku a zvířecí kosti.

Na tomto místě dochází ke sjednocení vývojových linií ze tří do dvou. Zatímco do k. 116 a 139 se zahlubuje výkop 511, tak do k. 135 se zahlubují výkopy 503 a 516. Kontext 511 v JV rohu sondy byl pravděpodobně výkopem pro postavení zdi 900, která je interpretována jako torzo klenby gotického domu. Výplň vkopu je k. 143, jenž nepokračuje do sondy. Napadal tedy nejspíš do vkopu. Zlomky keramiky v něm nalezené jsou ze středohradištního období. Obsahoval také zvířecí kosti a malé fragmenty mazanice a uhlíků. Přes k. 143 došlo k postavení zdi 900. Na ní nasedá k. 164, v němž nebyly zaznamenány žádné nálezy. Na zdivu 900 nasedají ještě mladší vrstvy 105 a 113.

Výkop 503 v jihozápadním rohu sondy je možné vyložit jako jímku. Její výplň (k. 167) má stejné složení jako vrstva 136, ale jsou odděleny kvůli tomu, že k. 167 je výplň výkopu (jímky 503).

Stratigraficky pod vrstvou 135 se nachází výkop 516 jehož výplň tvoří k. 133, 132, 137 a 131. Výkop 516 nemá žádný stratigrafický vztah s k. 167. Spodní část výplně výkopu (k. 133) se svažuje se od severu k jihu. Na tuto úroveň nasedá výplň 132. Nalezly se v ní zlomky keramiky z vrcholného středověku. Dalším nasedajícím kontextem na výkop 516 je výplň 137 sklánějící se od S k J. Obsahovala zlomek výdutě zdobený hřebenovými liniemi a vpichy v podobě motivu rybí kosti ze střední doby hradištní. Horní částí výkopu 516 je výplň 131, ze které nejsou žádné nálezy.

Do k. 132 a 164 se zahlubuje výkop 502, který je jámkou v jižní části sondy II. Je odspodu vyplněn k. 130, 129, 128, 127, 126, 114=165, 115. Všechny k. jsou stratigraficky mladší než zeď 900 (vynášecí pas), ale zároveň starší než zeď 903. Středně hnědý k. 130 je spodní částí výplně jámky (k. 502). Nálezy keramiky z této uloženiny jsou zdobeny rytou šroubovicí a hřebenovou linií. Našly se také zlomky železných hřebíků, zvířecích kostí a mazanice. Vše je datované do vrcholného středověku. Výplň 129 nasedající na k. 130 je dřevitou vrstvičkou dělící jámku. Na něj nasedá světle okrovo hnědý k. 128 bez nálezů. Svažuje se od Z k V. Výplň 127 ležící stratigraficky pod 128 se svažuje také od západu k východu sondy. Nad touto úrovní je k. 126. Sáček s nálezy z této výplně obsahuje i nálezy z kontextu 127. Zlomky keramiky zdobené vlnicí a rytou šroubovicí jsou datovány do vrcholného středověku, stejně jako zvířecí kosti a torzo nožky číše. Na k. 126 nasedá výplň 114, která se ve svém středu propadá a je totožná s kontextem 165. Tmavě hnědý k. 114 obsahoval mnoho zlomků nálezů, hlavně keramických zdobených rytou a vývalkovou šroubovicí. Našly se také zvířecí kosti, uhlíky, bronzová drť a zlomky železných hřebíků. Vše je datováno do vrcholného středověku. Horní částí výplně jámky 502 je uloženina 115. Zvířecí kosti a keramické zlomky z výplně jsou datované do vrcholného středověku.

Krátce po vyhloubení 502 došlo k uložení k. 155, která nemá s výše uvedeným souvrstvím přímý stratigrafický vztah. Kontexty starší fáze domu (k. 155, 125, 124, 123) na sebe nasedají v západní části sondy. U vrstvy 155 nebylo dosaženo báze a také v ní nebyly žádné nálezy. Stratigraficky pod ní se nalézají vrstvy 125 bez nálezů. Na tuto úroveň nasedá k. 124. Zlomky keramiky s rytou šroubovicí nalezené v této vrstvě náleží vrcholnému středověku. Ve světle béžové uloženině 123 ležící stratigraficky pod, se nevyskytovaly žádné nálezy.

Kontext 112 v západní části sondy je nejspíše výplní výkopu 501 a nasedá na k. 123. Nelze u něj jednoznačně rozhodnout, zda náleží právě ke starší (k. 155, 125, 124, 123) nebo mladší fázi domu (k. 110, 109, 106). Prudce se svažuje od S k J a má světle červenou barvu.

Zlomky keramiky v něm obsahovaly i torza kachlů. Dále se našly části zvířecích kostí, mazanice, stavebního materiálu, uhlíků a železa. Nálezy spadají do novověku.

K. 105 ve východní části sondy leží stratigraficky přes vynášecí pas 900 a je interpretován jako stavební vrstva barokní přestavby domu. Nálezy ve vrstvě patřící do novověku byly zlomky keramiky, zvířecí kosti, uhlíky a železo.

Do k. 105 a 112 se zahlubuje výkop 500. Vrstvy 131 a 165=114 překrývá k. 111. Tmavě hnědý k. 111 ležící stratigraficky přes k. 131 se nachází v jihozápadním rohu sondy a je podkladem nezachované staré dlažby. Svažuje se od S k J. Nálezy v něm obsahovaly keramické zlomky zdobené řadou vrypů a rytou šroubovicí z novověku, zvířecí kosti a skleněné torzo nožky číše. Do k. 111 se zahlubuje výkop 515 pro postavení zdi 902 (výplň k. 152) a zároveň výkop 514 pro postavení zdi 903 (výplň k. 103). Zatímco výkop 500 pro postavení zdi 901 je vyplněn k. 107, 147, 146, 145, 144, 148.

Výplň k. 515 (k. 152) je tvořena tmavě šedou písčitou hlínou a malými kamínky. Vrcholně středověké zlomky keramiky z výplně byly zdobené rytou šroubovicí a vlnicí. Dále se zde našly zvířecí kosti, přeslen a kousky dřeva.

Kontext 107 (zahlobený do k. 500) v SZ rohu sondy je přemístěná sídlištní vrstva. Nalezlo se v ní mnoho keramických zlomků, zlomků železných hřebíků, zvířecích kostí a také skleněná lahvička. Nálezy spadají hlavně do vrcholného středověku a novověku.

Kontext 500 se nalézá na severní straně sondy a je výkopem pro postavení základu přístavku (zeď 901). Výplní jsou k. 147, 146, 145, 144, 108. Nejnižší dosaženou úrovní je k. 147. Báze se nedosáhlo, protože na dně úrovně byla velká kumulace kamenů. Sáček s nálezy obsahoval zlomky středohradištní keramiky zdobené vlnicí a hřebenovými liniemi. Z této vrstvy pochází také nález omítky, strusky, stavebního materiálu, zvířecích kostí a uhlíků. Nad úrovní této vrstvy leží k. 146. Stratigraficky přes něj se nalézá světle okrově hnědý k. 145 bez nálezů. Nasedající úroveň má číslo k. 144. a také v něm žádné nálezy nebyly. Horní výplň v kopu 500 je výplň 108. Keramické zlomky z ní byly zdobené rytou šroubovicí. V uloženině se našel také slitek strusky a zlomek železného hřebíku s křídlatou hlavicí. Vše je datované do vrcholného středověku a novověku.

Ve východní části sondy na kótě 268,32 m n. m. leží vrstva 113, která souvisí se stavebními úpravami domu mezi gotikou a barokem. Jeden z keramických zlomků nalezených ve vrstvě byl zdoben plastickou promačkávanou páskou. Dalšími nálezy byly zvířecí kosti, uhlíky, železný zlomek hřebíku a nože. Uloženina je datovaná do novověku.

Kontext 501 probíhal v ploše sondy od V k Z. Zahlubuje se do k. 152, 107, 115 a 113. Výkop (k. 501) je vyplněn k. 166=110, 109, 106, 104. K. 104 je stratigraficky mladší jak tmavě hnědý k. 103.

Kontext 501 interpretovaný jako jímka probíhal v ploše sondy od V k Z. Jeho spodní výplň je k. 166=110. Jemná vrstva 166 zasahuje do kontextu 110 ve východním řezu. Kontext 110 je spodní výplň jímky 501. Je interpretován jako přemístěná a překopaná vrstva a zásyp výkopu 501. Báze výplně nebylo dosaženo. Tato vrstva obsahovala mnoho nálezů. Mezi keramickými zlomky byly části komorových kachlů. Nalezly se i zvířecí kosti, mazanice, omítka, železné zlomky hřebíků, uhlíky, kousek bronzu a zlomky skla mezi nimiž byl i fragment malovaného modrého skla. Nálezy jsou datovány do novověku. Stratigraficky přes leží světle hnědá výplň 109, která od Z k V nabírá na mocnosti. Zlomky keramiky z výplně byly zdobené rytou šroubovicí. Ostatními nálezy byly zvířecí kosti, mazanice, uhlíky a skleněný zlomek okraje terčíku. Datace kontextu je vrcholně středověká a novověká. Na úroveň 109 nasedá výplň 106, charakterizovaná jako vrstva zahliněné destrukce. Nálezy ve výplni zahrnují keramiku, zvířecí kosti, mazanici a uhlíky a jsou datované do vrcholného středověku a novověku. Překopáný kontext 104 je závážkou a probíhal v západní straně sondy. Ve vrstvě se našlo mnoho keramických zlomků, které jsou zahrnuty do vrcholného středověku a novověku. Dalšími nálezy byla struska, uhlíky, železo a skleněné části číše, poháru nebo terčíku a zvířecí kosti. Jeden fragment zvířecí kosti měl na sobě ryté motivy (obr. 48). Vrstva 103 je interpretována jako podklad novodobé dlažby či planýrka. Na zlomcích keramiky byla výzdoba rytou šroubovicí a radélkování. V této vrstvě se našly také zvířecí kosti, zlomky plochého skla a železných hřebíků. Nálezy jsou novověké.

Do kontextu 108, 115 a 113 se zahlubuje výkop 512 pro postavení zdi 905 (práh vchodu do domu). Pískovcový portál (905) má maximální délku 1,18 m, maximální šířku 0,3 m a maximální výšku 0,21 m. Výše uvedené souvrství překrývá k. 103. Nezávisle na tom došlo k vyhloubení výkopu 513 pro postavení zdi 904. Ta je překryta k. 102 mocným 0,05 m, jež je podkladem novodobé dlažby. Na k. 102 nasedá k. 101 (novodobá dlažba; formát dlaždice 0,4 x 0,48 x 0,08 m). Tímto k. se stratigrafický vývoj na lokalitě uzavřel.

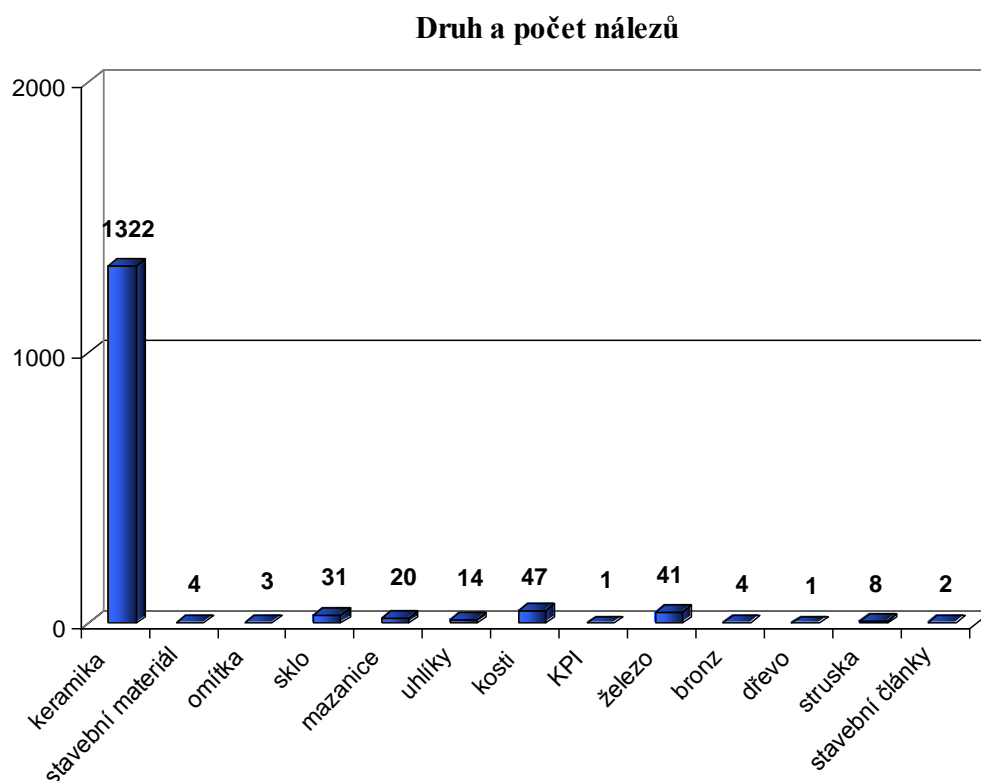
V tabulce níže uvádím přehled objektů zjištěných v sondách a jejich datování.

Tabulka 1. Datace objektů

Datace objektů	
objekt	datace
kulová jamka (k. 506)	800 – 500 př. n. l.
žlab (k. 507)	800 – 500 př. n. l.
nevelká jamka (k. 508)	800 – 500 př. n. l.
nora (k. 509)	800 – 500 př. n. l.
žlábek (k. 504)	800 – 500 př. n. l.
pyrotechnologické zařízení (k. 510)	11.,12. století
vynášecí pas (k. 900)	15. století
jímka (k. 502)	13.,14. století
základ přístavku (901)	15.,16. století
jímka (k. 501)	16.,17. století
pískovcový portál (k. 905)	16.,17. století

7. Archeologický materiál

Veškeré archeologické nálezy učiněné při záchranném archeologickém výzkumu v Rybičkově ulici jsou uloženy v Regionálním muzeu v Chrudimi. Soubor nálezů obsahuje keramiku, železné a skleněné artefakty, kosti, mazanice, uhlíky, strusku, dále bronz, omítku, dřevo, stavební materiál a stavební články. Nejčastějším archeologickým nálezem je keramika nebo její zlomky. Soubor obsahuje celkem 2 207 nálezů⁹⁷. Katalog nálezů je vzhledem ke své obsáhlosti umístěn na CD přiloženém k této práci.

Při zpracovávání nálezů jsem sledovala kontexty, ze kterých byly získány. Každý nález jsem označila a uvedla z jakého je materiálu. Věnovala jsem se rozměrům a dataci. Pokud jsem nález nakreslila či vyfotila, uvedla jsem k němu odkaz. U keramiky jsem použila více kategorií. (viz 7.1 Keramika)

⁹⁷ V souboru nálezů a grafu Druh a počet nálezů nejsou zahrnuty 4 sáčky splavení.

7.1 Keramika

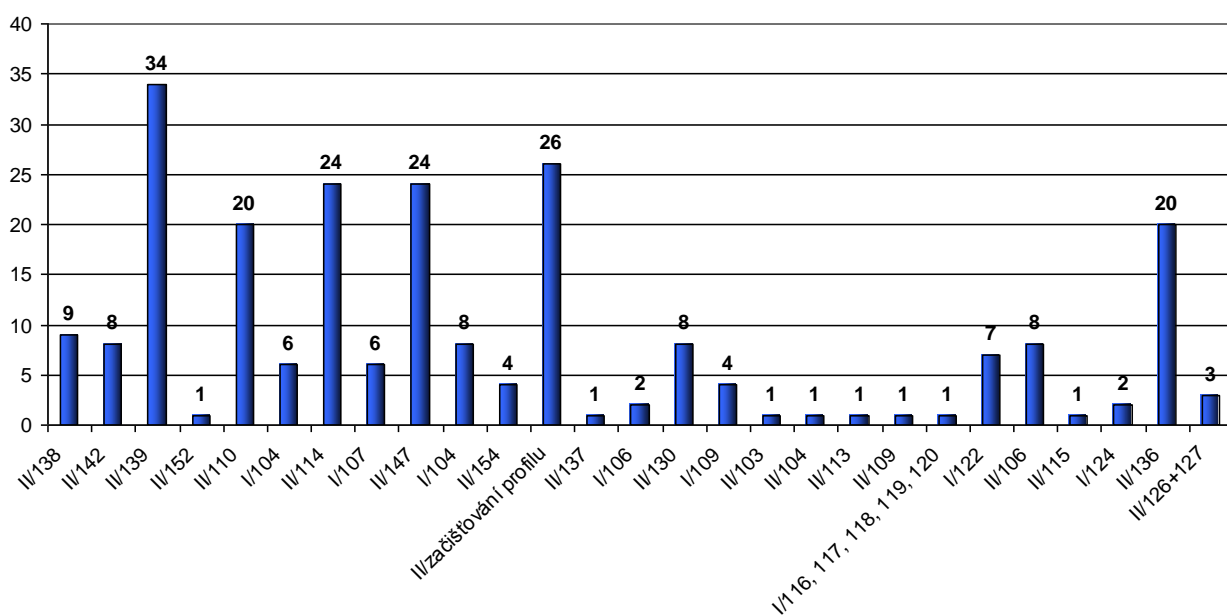
Keramika nalezená při ZAV na parcele čp. 7/I byla datována převážně do vrcholného středověku a novověku. V kontextech však byly nalezené také keramické střepy starší, které patřily mladohradištnímu a středohradištnímu období. Uloženiny obsahovaly i pravěké nálezy.

Mimo výše uvedené kategorie při vyhodnocování souboru nálezů jsem u keramiky použila také kategorii technologická skupina (keramická třída) a výzdoba.

Keramické třídy použité v této práci jsou definované na základě makroskopicky postižitelných technologických vlastností keramického střepu. Při zpracovávání nálezů jsem využila keramické třídy definované Janem Frolíkem a Jiřím Siglem pro území Chrudimi. Tito archeologové vyčlenili pravěké a středověké technoskupiny. Archeolog Chrudimského muzea Jan Musil tyto keramické třídy rozšířil až do novověku.

V úvahu byla brána barva povrchu, obsah ostřiva, barva na lomu střepu, výpal, povrch, přítomnost glazury a tloušťka střepu. Celkem jsem při rozboru keramiky užila 44 keramických tříd. V obrazové příloze zobrazen graf s technologickými skupinami, které byly doloženy na nalezišti ⁹⁸. Nejpočetnější skupinou je černohnědá a hnědá redukční keramika, tzv. středohradištní hlazená (201). V grafu níže uvádím, v jakých kontextech se objevila.

Kontexty zahrnující technoskupinu 201

⁹⁸ Obr. 8 Graf Technologické skupiny na nalezišti

Zmíním ještě technologickou skupinu 203, která se při výzkumu objevila také ve větším množství. Tato raně středověká keramika má opticky tvrdý oxidačně redukční výpal. Barva povrchu je stejná jako barva lomu, tedy hnědá či hnědošedá. Jedná se o obtáčenou keramiku. Povrch je pečlivě upravený a písčité ostřívo může mít velikost až 1,5 mm.

Druhou nejpočetněji zastoupenou skupinu představuje raně novověká glazovaná keramika bez nástřepí vytáčená na kruhu (312). Jde o běloběžovou oxidační keramiku. Střep má pečlivě upravený jemný povrch s modelačními rýžkami a z vnitřní strany je transparentní glazura žlutá, nazelenalá či nahnědlá.

Výraznou technologickou skupinou je také šedá redukční keramika (217) označená jako „šedý mor“. Jedná se o vrcholně středověkou keramiku s jemným někdy vodorovně a radiálně leštěným povrchem. Často bývá kovově lesklý.

Vyšší početní zastoupení má na zkoumané ploše také keramická třída 311, která je téměř totožná s 312. Oproti ní má však okrovou až oranžovou barvu nejen na povrchu, ale i na lomu. Patří tedy taktéž do raného novověku.

7.1.1 Kuchyňská a stolní keramika

Nejvíce zlomků z keramického souboru náleží neurčitému tvaru. Ze zlomků, které jsem dokázala zařadit, jich nejvíce patřilo hrnci. Pokud byl střep z okraje nádoby, použila jsem typář okrajů z díla Milana Zápotockého *Středověká keramika severočeského Polabí* publikovaný v *Památkách archeologických* 1987. V profilaci okrajů převažují hlavně varianty jednoduchých okrajů a vytažených s vnitřním prožlabením okruží. Byly zde i zástupci římsovitých, přehnutých a zavinutých okrajů. V souboru se objevily také zlomky ovalených okrajů s vnitřním prožlabením. Jejich průměry se pohybovaly nejvíce v rozmezí od 11 do 28 cm. Mezi nálezy bylo i torzo hrnce s páskovým prožlabeným uchem (obr. 115) z jímky 501, který měl průměr okraje 14 cm a jeho výška činila necelých 29 cm.

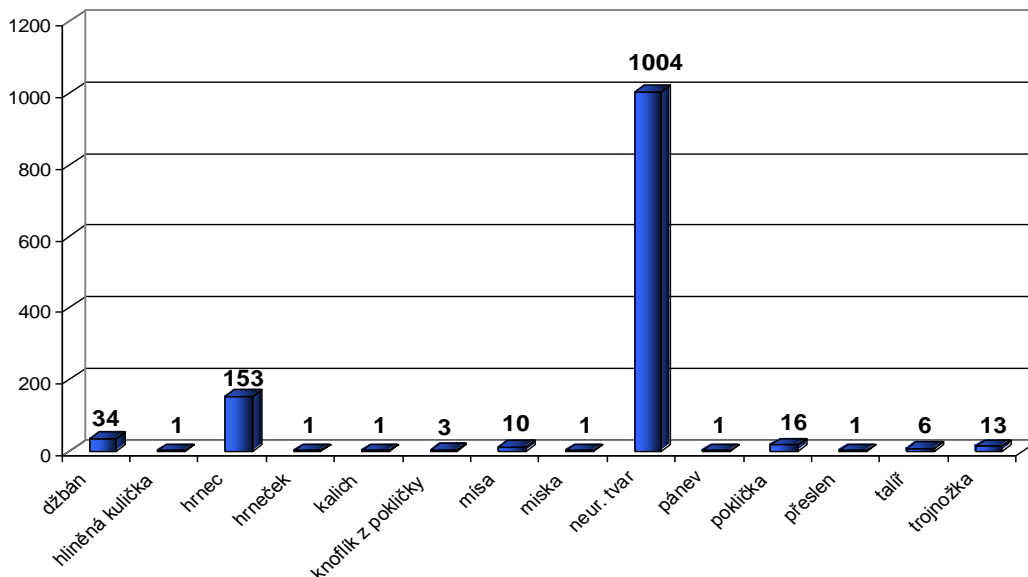
Zlomky pokliček byly zjištěny v 19 případech a z toho 3 nálezy patřily knoflíku pokličky. Nejvíce zlomků náleželo keramické třídě 231. Mezi nálezy byly zachovány 2 torza.

Fragmenty z mís a misek byly v souboru zastoupeny také celkem často. Pokud se jednalo o střep z okraje, byl plochý nebo ovalený.

Poměrně velké zastoupení v nálezovém souboru patří také zlomkům z trojnožky. Dochovalo se dokonce torzo s dutým držadlem viz obr. 346 náležící technologické skupině 312.

V grafu Typologie keramických zlomků jsou zastoupeny všechny typy keramických nálezů, které se podařilo ze sond v objektu získat.

Typologie keramických zlomků

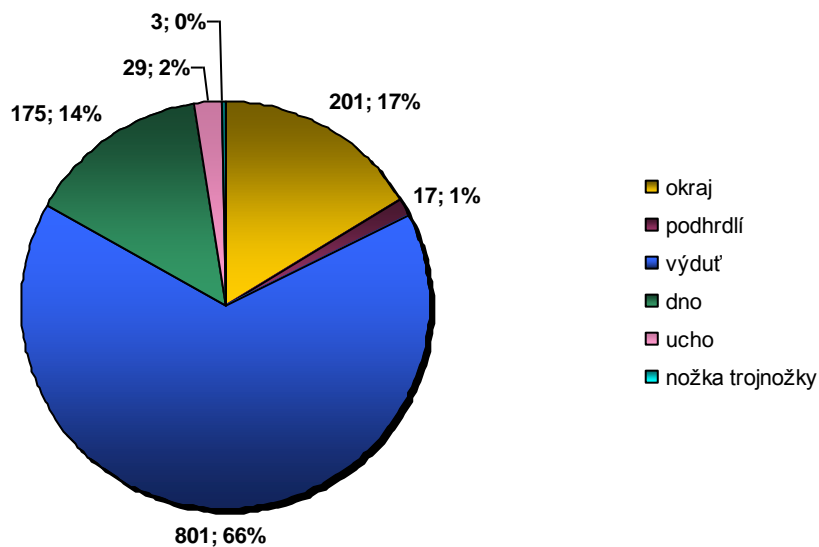
Stolní keramiku v nálezovém souboru nejvíce zastupují zlomky či torza džbánu s plochým uchem vyrůstajícím z okraje. Většina těchto zlomků náleží novověkým keramickým třídám 311 a 312. Průměry okrajů se pohybují od 9 do 14 cm a nejčastěji mají jednoduchou profilaci.

Fragmenty talířů byly v nálezovém souboru zastoupeny také. Zachované torzo novověkého talíře (obr. 35) bylo malované a v jeho středu se nacházely stylizované růže.

Zajímavým nálezem je výduť malé nádoby, nejspíše hrnečku patřícího technologické skupině 217 (obr. 36).

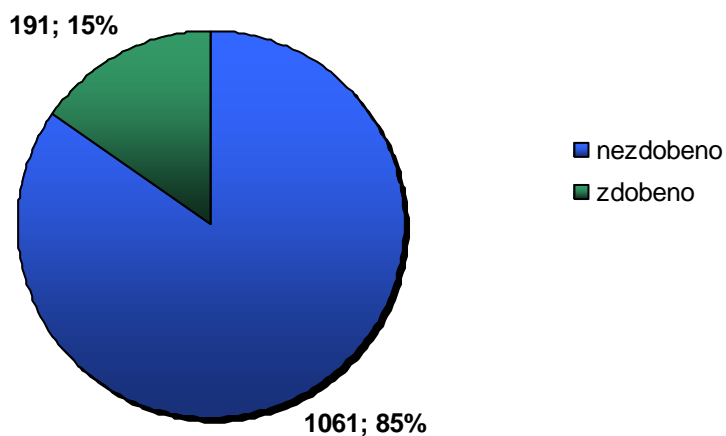
Podíl částí keramických nádob je uveden v následujícím grafu. První číslo u výšece uvádí počet daných částí a druhé jejich procentuální zastoupení z celkového množství. Výduť jasně převažuje nad ostatními fragmenty z keramiky. Okraje a dna mají téměř totožné zastoupení mezi střepey.

Podíl částí keramických nádob

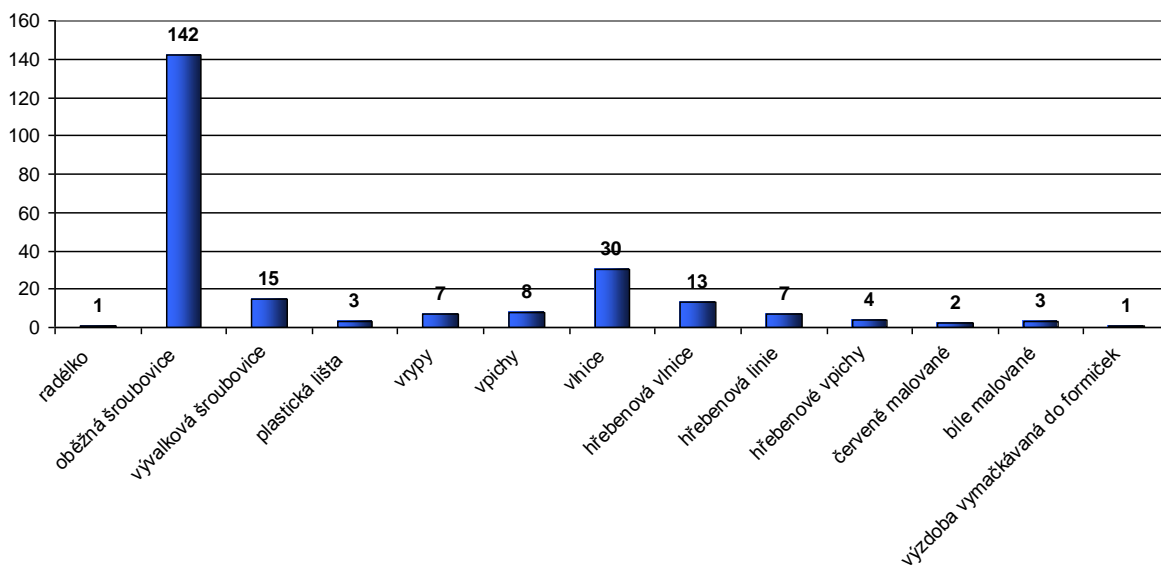
Většina keramického materiálu ze souboru je nezdobená. Tvořila 85 % z celkového počtu 1 252 zlofků nádob. Pouze 15 % je zdobeno. Graf Výzdoba tento poměr zobrazuje.

Výzdoba

Mezi výzdobnými motivy jasně převažuje oběžná šroubovice. Významnou část zaujímá také vlnice a vývalková šroubovice. Objevila se také výzdoba hřebenem. Tvořily ji hřebenová linie a vlnice. Několikrát byly zaznamenány i vpichy ve tvaru jedlové větévky. Zajímavostí byl fragment keramického střepu, na kterém byla výzdoba vymačkávaná do formiček (obr. 34). Plastická lišta byla na 3 střepích.

Typy výzdoby na keramice

Pravěká keramika tvořila na nalezišti asi 4 %. Keramika středohradištní byla zastoupena ze 16%, mladohradištní asi z 8%. Datování pozdněhradištní náleželo keramice ve 14%. Vrcholný středověk 1 představoval 17 % z keramického souboru. Vrcholný středověk 2 měl 7% zastoupení. Nejvíce keramických fragmentů patřilo novověku (34 %).

Vzhledem k velkému počtu nálezů z tohoto výzkumu jsem některé nezdobené keramické střepy z výdutí nádob pouze spočítala. Jednalo se především o střepy z kontextu 501 (uloženiny 110, 109, 106, 104) a také nálezy ze sběru ze sond. Jejich počet byl 705 kusů. Započítala jsem je pouze do celkového počtu nálezů, ale dále jsem s nimi nepracovala.

7.1.2 Technologické skupiny

Všechny keramické nálezy ze souboru byly zařazeny do keramických tříd definovaných na základě makroskopicky postižitelných technologických vlastností střepu z území Chrudimí. Při vyhodnocování situace z objektu čp. 7/I jsem využila 44 technologických skupin. Níže uvedu jejich podrobný popis. Jako první se uvádí barva střepu

(1.), poté ostřívo (2.), dále barva lomu (3.), výpal (4.), povrch (5.) a afinita (6.). U bodu 6 (afinita) mohou být zkratky, které znamenají následující: CRF – Chrudim Filištínská, Ra - Rabštejnek, NH – Nové Hrady, P – Podhradí.

Nezařaditelné

001 omleté poškozené

002 přepálené

100 černá leštěná

1. černá, šedočerná; 2. jemně plavené těsto; 3. červenohnědá, šedivá, či sendvič; 4. opticky měkký, OR; 5. pečlivě upravený, hlazený, leštěný povrch, tuhování; 6. -

101 "sendvič"

1. okrová či hnědá, černá na vnitřní straně; 2. hrubší písčité ostřívo, dutinky, kamínky až 5 mm; 3. okrová, černá, okrová nebo černá; 4. opticky měkký, OR, sendvič. efekt; 5. pečlivě upravený. hlazený povrch; 6.-

102 sendvič hrubý

1. okrová, oranžová, uvnitř hnědý černý; 2. hrubé písčité ostřívo, kamínky až 5 mm, dutiny; 3. okrová, černá, okrová nebo černá; 4. opticky měkký, OR, sendvič. efekt; 5. vně prstovaný hrubý povrch, uvnitř hlazený pečlivě upravený, podobně jako i hrdlo; 6. -

Raný a vrcholný středověk

201 středohradištní hlazená

1. černohnědá, hnědá; 2. písčité ostřívo (do 1 mm), slída jemně mletá (menší než 0,5 mm) v těstě a vystupuje i na povrch ; 3. hnědočervený; 4. opticky středně tvrdý, R, obtáčení; 5. pečlivě upravený až hlazený povrch; 6. CRF 1

202 středohradištní nehlazená

1. černohnědá, hnědá, černošedá; 2. písčité ostřívo (až 1,5 mm), větší množství středně mletého slídnatého ostřiva (šupinky ža 1 mm); 3. černý; 4. R, opticky středně tvrdý, obtáčení; 5. nehlazený, středně hrubý povrch, ostřívo vystupuje na povrch; 6. CRF 2, Podlažice 19

203

1. hnědá, hnědošedá, šedohnědá; 2. písčité ostřívo (až 1,5 mm), slída se koncentruje v povrchové části střepu; 3. hnědý, hnědošedý (jako barva povrchu); 4. RO, opticky tvrdý; 5. pečlivě upravený, střední až jemný, obtáčení, slída se koncentruje v povrchové části střepu; 6. CRF 3

204 "bez slídy"

1. hnědá, hnědošedá, šedohnědá; 2. písčité ostřívo (až 4 mm), absence slídy; 3. hnědý, hnědošedý (jako barva povrchu); 4. RO, opticky tvrdý; 5. pečlivě upravený, střední až jemný, obtáčení; 6. CRF 4, Podlažice 11

205

1. světle hnědá, hnědá; 2. hrubší písčité ostřívo (až 1,5 mm), dutiny až 1 mm, absence slídy; 3. hnědý, hnědošedý (jako barva povrchu); 4. opticky měkký, OR; 5. pečlivě upravený, střední až jemný, obtáčení; 6. CRF 5, Podlažice 9

206 "oxidační slídnatá hlazená se sendvičovým efektem"

1. světle hnědá, hnědá hnědošedá okrová; 2. písčité ostřívo (až 1 mm), velmi jemně mletá slída v těstě i na povrchu (šupinky do 1 mm); 3. sendvičový efekt; 4. O, sendvič. efekt, opticky měkký; 5. hlazený pečlivě upravený povrch, slída i na povrchu, modelační rýžky, vytáčení; 6. CRF 6, Podlažice 10

207 "krupičkovitý povrch" "kalichovitá profilace" "Středočeské zboží"

1. hnědá; 2. písčité ostřívo cca 0,5 mm, jemně mletá slída stopově; 3. hnědočervený (jako povrch); 4. O, opticky tvrdý, obtáčení; 5. střední pečlivě upravený krupičkovitý povrch, ostřívo vystupuje na povrch, modelační rýžky na vnitřní straně; 6. CRF 7, zboží s kalichovitou profilací středočeské a pražské oblasti

208 grafitová keramika

1. kovově šedá, místy béžový přetah, tmavě šedá, šedohnědá, černošedá; 2. zrna grafitu 2-5 mm; 3. kovově šedý, černošedý, šedočerný; 4. R, opticky měkký; 5. střední až hrubý povrch, místy šedobéžový přetah; 6. CRF 8, jihočeská, jihomoravská oblast, Ra 21, Podlažice 5

209

1. béžová, okrová, světle hnědá; 2. písčité ostřívo (1-3 mm), absence slídy, dutinky; 3. černé až šedé jádro, sendvičový efekt; 4. O, sendvičový efekt, obtáčení, vytáčení; 5. střední povrch, krupičkovitý; 6. CRF 9

210

1. hnědá, tmavěhnědošedá a šedohnědá; 2. písčité ostřívo (1-2 mm), velmi jemně mletá slída; 3. sendvičový efekt, šedé jádro; 4. O, sendvičový efekt, obtáčení, vytáčení; 5. jemný až hladký povrch pečlivě upravený, modelační rýžky; 6. CRF 10, blízka 206, Podlažice 21

212

1. světle béžově šedá, místy černošedá; 2. písčité ostřívo (až 2 mm), slída se koncentruje v povrchové části střepu; 3. černošedé jádro, sendvičový efekt, velmi tenkostěnný; 4. O, sendvičový efekt, opticky tvrdý; 5. jemný povrch, kožovitý přetah, vysoce slídnatý v na povrchu; 6. CRF 12

213 "bílá červeně malovaná"

1. bělavá, bílá, béžová až světle okrová; 2. kamínky 0,05 - 1,5 mm, dutinky; 3. bělavá, bílá, béžová až světle okrová; 4. O, opticky tvrdý; 5. hladký, vytáčení; 6. CRF 13, Podlažice 2

214

1. světle béžově šedá, místy černošedá; 2. písčité ostřívo, slídnaté ostřívo, které se uplatňuje jako ploché šupinky na jemném povrchu; 3. jako povrch; 4. O, opticky střední až tvrdý výpal; 5. jemný, pečlivě upravený, slída na povrchu; 6. CRF 14, blížící se 212

215 "redukční s písčitým ostřivem"

1. černošedá, šedá, tmavě šedá; 2. písčité ostřívo (1-2,5 mm), slída jemně mletá muskovitická v těstě i na povrchu; 3. šedý, světle šedý; 4. R, opticky tvrdý; 5. jemný hlazený a leštěný, slída na povrchu, vytáčení; 6. CRF 15, blízka 214

216 "redukční s kožovitým povrchem"

1. tmavě šedá, černošedá a šedá; 2. písčité ostřívo (až 1,5 mm), slída velmi jemně mletá; 3. světle šedý, běloběžový (lomem a charakteristikou se blíží redukčnímu zboží typu "šedý mor"); 4. R, opticky tvrdý; 5. střední, jakoby kožovitý přetah, ostřívo vystupuje na povrch, vytáčení; 6. CRF 16, Podlažice 14

217 "šedá redukční" "šedý mor"

1. černá, šedá, šedoběžové, bělošedá, šedobílá, kovově šedá lesklá; 2. mikroskopické ostřívo, místy ojedinělý kamínek; 3. světle šedá až běloběžová a krémově bílá; 4. R, opticky tvrdý; 5. jemný někdy leštěný vodorovně a radiálně, často kovově lesklý, vytáčení; 6. Ra4

218 "oxidační zboží s přetaženým krupičkovitým povrchem jemné na dotyk"

1. oranžová, světle hnědá, okrová; 2. jemné písčité ostřívo (okolo 0,5 mm), slída velmi jemně mletá, dutiny (0,5 - 1 mm); 3. sendvič, světlá, tmavé jádro, světlá; 4. O, opticky měkký až střední; 5. jemný přetažený krupičkovitý povrch, jemné na dotyk; 6. CRF 18

219 "oxidační zboží se sendvičovým efektem a kožovitým povrchem"

1. béžová, hnědookrová a světle hnědá; 2. písčité ostřívo kamínky (0,5 - 2 mm), jemně krupičkovité, mírně porézní; 3. sendvičový efekt; 4. O, sendvičový efekt, opticky tvrdý; 5. kožovitý, pečlivě upravený povrch; 6. částečně spadá i do okruhu bílé červeně malované, místy i archaičtější radélko Ra16, NH10, Podlažice1

220 hrubší oxidační zboží

1. okrová až béžová; 2. kamínky 0,5 - 1 mm; 3. okrový; 4. O, opticky tvrdý; 5. středně hrubý, ostřívo vystupuje na povrch, vytáčení; 6. Ra9, NH3

221

1. oranžová; 2. malé kamínky 0,3 - 0,5 mm, slída; 3. světle hnědý, okrový, oranžový; 4. O, opticky měkký; 5. středně hrubý, ostřívo vystupuje na povrch, obtáčení; 6. Ra12

222 "kachle"

1. světle i tmavě oranžová, cihlově okrová, hnědookrová; 2. kamínky 0,5 - 1 mm; 3. světle i tmavě oranžová, cihlově okrová, hnědookrová; 4. O, opticky střední; 5. hladký; 6. Ra11, NH1, Oheb 2, Podlažice 16

223 červená bíle malovaná, čelákovické zboží, BMK

1. cihlově červená, oranžová; 2. mikroskopické ostřívo, jemně mletá slída; 3. jako povrch; 4. O, opticky měkký; 5. pečlivě upravený povrch, hlazený, správný, snadno se otírá, na něm bílá snadno se otíratelná bílá malba; 6. střední Polabí Kolínsko, Čelákovice

226 "zboží typu Husova Ulice"

1. okrová, světle oranžová; uvnitř hnědočerveně transparentně glazovaný; 2. mikroskopické ostřívo, plavené těsto; 3. okrová, světle oranžová; 4. O, opticky střední až měkký; 5. hladký, pečlivě upravený, vytáčení; částečně i oboustranně glazovaný hnědou, hnědočervenou žlutavou, žlutozelenou transparentní glazurou; 6. -

227 žlutá a žlutooranžově jednostranně glazovaná keramika

1. oranžová, hnědočervená, červená, uvnitř částečně žlutě a žlutooranžově transparentně glazovaná; 2. písčité ostřívo (do 1 mm), dutinky; 3. oranžový, okrový, červený místy i sendvičový efekt; 4. O, opticky měkký až střední; 5. pečlivě upravený, uvnitř částečně žlutě a žlutooranžově transparentně glazovaná; 6. -

228 oboustranně glazovaná keramika

1. hnědočerveně, hnědožlutě, žlutě a žlutooranžově oboustranně transparentně glazovaná; 2. písčité ostřívo (do 1 mm), dutinky; 3. oranžový, okrový, červený místy i sendvičový efekt; 4. O, opticky měkký až střední; 5. pečlivě upravený, oboustranně transparentně glazovaná; 6. -

229 hnědá tvrdá

1. vně hnědá, uvnitř černošedá; 2. mikroskopické ostřívo, dutinky, absence slídy; 3. hnědočervený, hnědý; 4. tvrdý, OR, vytáčení; 5. hladký, pečlivě upravený; 6. -

230 „protoredukční“

1. šedá, šedočerná a černá; 2. středně hrubý písek, výrazné procento jemně mleté slídy; 3. světle šedá; 4. redukční, opticky tvrdý; 5. středně hrubý, pečlivě upravený; 6. Bolešov 4, Podlažice 15

231 oxidační s mikroskopickým ostřivem bez glazury

1. oranžová, hnědočervená, červená; 2. písčité ostřívo (do 1 mm), dutinky; 3. oranžový, okrový, červený místy i sendvičový efekt; 4. O, opticky měkký až střední; 5. pečlivě upravený, vytáčení, modelační rýžky; 6. P008

232 světle šedé slídnaté zboží typu Zbyslavce

1. světle šedá; 2. velmi drobné písčité a slídnaté ostřívo (1,5 - 2 mm); 3. světle šedý; 4. R, opticky měkký; 5. pečlivě upravený hladký až střední, vytáčení; 6. Oheb 10, Podlažice 6

Novověk

305 mezzomajolika oranžová

1. uvnitř světle oranžová transparentní glazura s proškrabávaným ornamentem, vně rezná okrová, oranžová; 2. mikroskopické ostřívo; 3. okrový, oranžový, červený; 4. O, opticky střední až měkký; 5. jemný pečlivě upravený povrch, krytý transparentní glazurou, proškrabávaný ornament, hladký, modelační rýžky; 6. -

307 majolika

1. oranžová, okrová, zelená, nástřepí, červenooranžový střep; 2. mikroskopické ostřívo; 3. oranžový, okrový, cihlově červený; 4. O, opticky střední; 5. jemný pečlivě upravený povrch, hladký, modelační rýžky; 6. de facto umělá skupina do které spadá kukačkou a štětcem malované zboží

308 tovární bělnina

1. bílá běloběžová; 2. bez makroskopických příměsí, jemně plavená kaolin. hlína; 3. bílá, krémově béžová; 4. oxidační, opticky měkký; 5. hladký, střední stěna, oboustranná glazura; 6-

310 porcelán

1. bílá až do bělošedá; 2. bez makroskopických příměsí, slinutý střep; 3. bílý, slinutý; 4. oxidační, tvrdý, slinutý; 5. hladký, oboustranná glazura; 6. -

311 glazovaná oxidační bez nástřepí I

1. okrová a oranžová, uvnitř částečně TG žlutá, nazelenalá, nahnědlá; 2. jemné plavené těsto, mikroskopické ostřívo; 3. okrový, oranžový; 4. oxidační, opticky střední; 5. jemný pečlivě upravený povrch, hladký, modelační rýžky; 6. -

312 glazovaná oxidační bez nástřepí II

1. běloběžová, uvnitř částečně TG žlutá, nazelenalá, nahnědlá; 2. jemné plavené těsto, mikroskopické ostřivo; 3. bílý, běloběžový; 4. oxidační, opticky střední; 5. jemný pečlivě upravený povrch, hladký, modelační rýžky; 6. -

313 jemná tmavá glazovaná

1. tmavě hnědě a červenohnědě, zeleně transparentně glazovaná s nástřepím; 2. jemné plavené těsto, mikroskopické ostřivo; 3. oranžový, běloběžový; 4. oxidační, opticky střední; 5. jemný pečlivě upravený povrch, hladký, modelační rýžky; 6.-

314 manganově opakně glazovaná

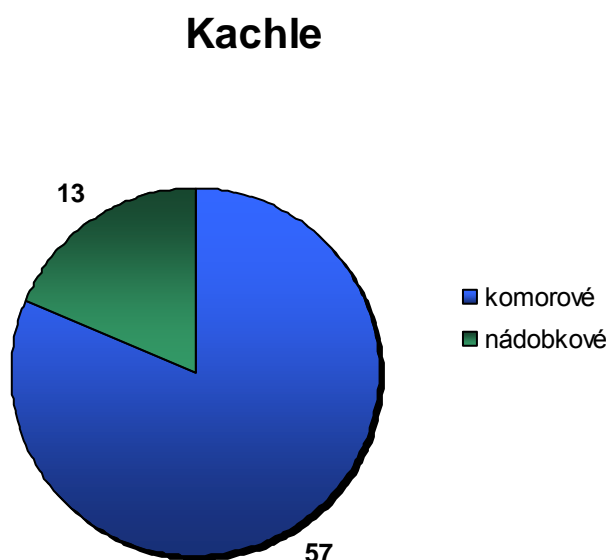
1. vně tmavě fialová burelová OG, uvnitř hnědočervená či oranžová TG; 2. jemné plavené těsto, mikroskopické ostřivo; 3. oranžový, červený a okrový; 4. oxidační, opticky střední; 5. jemný pečlivě upravený povrch, hladký, modelační rýžky; 6. -

315 šlemovka, Bunzlau

1. tmavě hnědá opakní zemitá glazura (v případě zboží z Boleslawiece/Bunzlau je na vnitřní straně bílá opakní glazura); 2. částečně slinutý; 3. běloběžový, bělošedý, až světle šedý; 4. oxidační, opticky tvrdý; 5. jemný pečlivě upravený povrch, hladký; 6. -

7. 1. 3 Kachle

Záchranný archeologický výzkum na parcele čp. 7/I přinesl značný počet zlomků keramických kachlů. Všechny náleží keramické třídě 222 a jsou tvrdě oxidačně vypálené. Celkem bylo získáno 70 zlomků kachlů. Poměr nádobkových a komorových kachlů zobrazuje následující graf.

Na několika zlomcích čelní vyhřívací stěny komorových kachlů bylo možné určit ikonografii reliéfů. Nejčastěji to byly rostlinné (dekorativní) motivy. Na zlomku čelní vyhřívací stěny komorového kachle s miskovitým zahloubením byl nejspíše vyobrazen oltář, ze kterého vycházely právě rostlinné motivy. Heraldický motiv zastupují v souboru 2 fragmenty čelní vyhřívací stěny komorového kachle. Na jednom zlomku je hlava lva s korunou (obr. 27), na druhém je hlava lva s korunou vyobrazena pouze částečně (obr. 28).

Významný byl nález čelní vyhřívací stěny komorové kachle s majuskulním nápisem NIE a písmenem S na řádku pod ním (obr. 29). V Chrudimi byl dříve nalezen zlomek řádkového komorového kachle s majuskulním nápisem a citátem z Nového zákona, druhé epištoly sv. Petra Apoštola, kapitoly 3. Z komorové kachle s tím samým motivem byly dochovány ještě dva zlomky⁹⁹. Zlomek z výzkumu v Rybičkově ulici čp. 7/I má tentýž motiv.

Je také doloženo, že v Chrudimi působil hrnčíř Jan Medek. Jeho výrobky se našly na mnoha místech chrudimska.

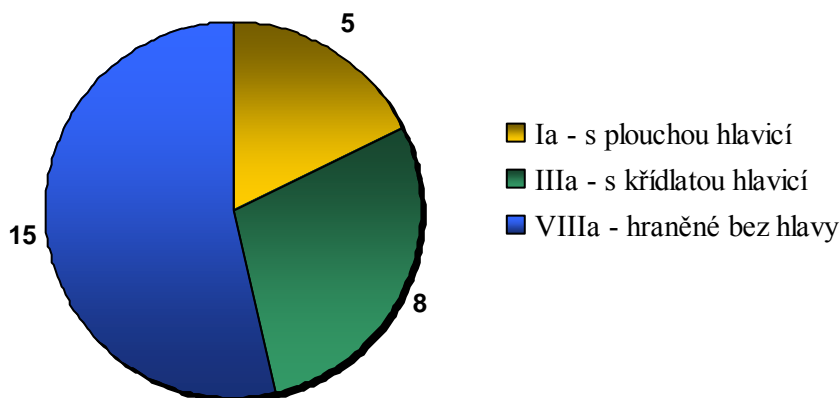
⁹⁹ FROLÍK, Jan. *Kachle Chrudimska. Sbírky regionálního muzea v Chrudimi (5/II). Historická řada.* Chrudim, 2003, s. 42. ISBN 80-903265-0-1.

7.2 Kovové artefakty

Zlomky kovových artefaktů byly zastoupeny v nálezovém souboru v 45 případech. 4 zlomky patřily fragmentům z bronzu, zbytek bylo železo. Bronzové zlomky obsahovaly háček a knoflík (obr. 51). Oboje datované do novověku. Železo zde představují hlavně hřebíky tzv. šindeláky. Nalezen byl také železný nůž (obr. 47). Hřebíky byly zařazovány do skupin dle typologie hřebíků Rudolfa Krajíce ze Sezimova Ústí¹⁰⁰. Šlo především o hraněné hřebíky bez hlavy. Zastoupeny jsou také hřebíky s křídlatou a plochou hlavicí. Graf Typy železných hřebíků zobrazuje rozložení do skupin.

Typy železných hřebíků

7.3 Sklo

Výzkum přinesl také skleněné zlomky. Bylo jich celkem 31 a patřili hlavně vrcholnému středověku a ranému novověku. Nejvíce bylo zastoupeno ploché sklo. Zahrnovalo fragmenty terčíků a štípané střepy z oken. Zachovala se téměř celá novověká skleněná lahvička (obr. 49). Soubor také obsahoval fragmenty z číši a pohárů, většinou jejich nožek. Pozoruhodným nálezem je malý zlomek malovaného modrého skla.

¹⁰⁰ KRAJÍČ, Rudolf. *Kovárna v Sezimově Ústí a analýza výrobků ze železa. Sezimovo Ústí - Archeologie středověkého poddanského města 3. Díl I.* Praha, 2003.

7.4 Ostatní

Do této kategorie se řadí nálezy z jiných materiálů. Jde o kosti, mazanici, uhle, strusku, stavební materiál a stavební články, fragmenty dřeva a omítku.

Zlomků zvířecích kostí bylo nalezeno mnoho. Jejich celková hmotnost byla přes 5 kg. Atraktivním nálezem byla kostěná parohová industrie o maximální délce 58 mm, na které byly šipky a ryté linie, interpretované jako možná postava anděla (obr. 48).

Fragmenty mazanice vážili 3 kg. Většina měla hnědooranžovou barvu, ale některé zlomky byly hnědošedé. Datace se u nich pohybovala od pravěku, přes středověk až do raného novověku.

14 zlomků uhlíků zjištěných v objektu dokládá přítomnost ohně na parcele. Struska ze sond měla hmotnost lehce přes 1 kg. Stavební materiál představovaly 3 amorfni zlomky a torzo dlaždice. Ze sond se vyjmuly 2 bílošedé gotické stavební články. Jeden byl fragmentem stojky ostění a druhý fragmentem stojky okenního portálu na kterém byly stopy po broušení. Zlomky dřeva byly zastoupeny pouze v nepatrném množství (1 g). Nálezovou škálu souboru uzavírají 3 fragmenty šedobílé omítky o váze 91 gramů.

7.5 Datování souboru

Nejstarší nálezy patří pravěkému období. Jejich zastoupení v souboru tvoří malé procento. Naprostá většina nálezů spadá do pozdního středověku a raného novověku. Středověké nálezy patřily období středohradištnímu, ale ve větší míře byly v objektu nálezy mladohradištní. Raně novověké fragmenty tvořily velmi výraznou část nálezového souboru.

Datování je možné provést mimo jiné na základě zařazení keramiky do technologických skupin definovaných pro Chrudim archeology Janem Frolíkem, Jiřím Siglem a Janem Musilem. Po porovnání zjištěných kontextů v sondách s keramickými třídami použitými pro tento výzkum se dal lépe vyhodnotit vývoj a podoba parcely během staletí. Datovat soubor pomohla také typologie výzdoby, i když tento rys nemůže být brán jako hlavní vodítko datování.

8. Vývoj zájmového území

8. 1 Vlastnická práva

I když archeologický výzkum proběhl pouze v čp. 7/I, je důležité přiblížit si také vývoj vlastnického práva čp. 8/I, protože rekonstrukce objektu archivu Okresního soudu v Chrudimi zahrnovala i toto čp.

Samotná Rybičkova ulice se nacházela v nejhonosnější části Chrudimi (Klásterská čtvrť). Toto pojmenování se váže k dominikánskému klášteru severně od ulice.

V práci Č. Floriána (Topografie města Chrudimi) je uvedeno, že dům čp. 7/I získali po Danieli Žitavském 24. června 1614 zeť Ondřej Rochotský a jeho manželka Zuzana. O rok později v listopadu byl dům se zahrádkou prodán za 110 kop Adamovi Nigrinovi, který byl farářem ve Vejvanovicích. Po třicetileté válce (1641) došlo v Chrudimi k požáru, který se nevyhnul ani tomuto domu, což dokládají výsledky archeologického výzkumu.

V dubnu roku 1654 čp. 7/I daroval Jan Máj manželům Samueli a Anně Chramostovým. Roku 1674 dům vyhořel znovu. Na počátku 18. století prodali dědicové dům své maceše Salomeně Chramostové za 300 zl., která ho roku 1710 postoupila synovci Václavu Práškoví. Ten ho směnil roku 1725 s Annou Štěničkovou za 500 zl., k nimž přidal 100 zl. Dům byl opět prodán roku 1741 J. Seifertovi a této rodině patřil až do roku 1818. V následujících letech byl několikrát prodán a rozdělen na několik vlastnických dílů. Až roku 1897 Felix Borovec vlastníci 1/6 domu koupil zbývajících 5/6. Borovcovým patřil dům až do roku 1921 a poté znovu měnil majitele¹⁰¹.

Vlastnická práva čp. 8/I jsou ve Floriánově práci uvedeny od roku 1575. Tehdy Václav Beneš prodal dům ševci Václavu Marhounovi za 340 kop. Dále byl dům 4x prodán. Majitelka Anna Boleslavská ho roku 1619 prodala Jiřímu Suchánkovi. Protože došlo k požáru města viz výše, byla Suchánkovi r 1642 snížena daň (purkrecht) o 21 kop.

Roku 1689 získala dům Alžběta Tomášová. Po změnách majitelů postoupili manželé Kecinovi roku 1810 dům synovi a přitom si chtěli nechat dolní světničku, jeden malý sklípek a nahoře jednu komoru, také v chlévě plac pro jednu krávu a prase až do jejich smrti. K tomu si vyměnili várku až do synovi svatby. Avšak 1814 byl dům se svolením rodičů Kecinových prodán za 2 000 zl. V dalších letech se vlastnické právo na čp. 8/I opět mnohokrát změnilo¹⁰².

---

¹⁰¹ FLORIÁN, Čeněk. *Topografie města Chrudimi I. – Vnitřní město*. Státní okresní archiv Chrudim. nedatováno.

¹⁰² Tamtéž.

8.2 Vývoj a podoba objektu čp. 7/I

ZAV rozlišil vývoj domu¹⁰³ čp. 7/I v Rybičkově ulici do 5 etap. První etapa je počátkem vývoje na parcele domu. Při provádění ZAV v objektu nebylo dosaženo dna. Archeologicky nejstarší zjištěnou situací na ploše je kúlová jamka zahlubující se do sprašového podloží, jež patří počátkům osídlení parcely a je pozůstatkem po dřevěné stavbě. Archeologické výzkumy v areálu ostrožny (Resselovo a Školní náměstí, Filištínská ulice) potvrdily existenci hradiště spojeného se slezskoplatěnickou kulturou, a tak lze i díky tomu klást počáteční fázi objektu čp. 7/I právě do mladší a pozdní doby bronzové. Nálezový soubor obsahující i pravěké fragmenty tuto počáteční fázi na parcele domu potvrzují. V sondě byly zjištěny nálezy a kulturní vrstvy z období slovanského hradiště, které existovalo v Chrudimi a svým rozsahem bylo totožné s pozdějším středověkým městem.

Následující etapa vývoje parcely je spojena s existencí přemyslovského správního hradiště. Do této fáze objektu je datováno pyrotechnologické zařízení (pec) na jižní straně sondy II. V kontextech vztahujících se k tomuto zařízení byly nalezeny stopy ohně, což tuto interpretaci podporuje. Nálezů z mladohradištního období bylo v souboru větší množství.

Další vývoj dokumentuje situaci, která vznikla po založení města ve 13. století a vyměření jednotlivých parcel. Odpadní jímka (kontext 502) v jižní části sondy II obsahovala nálezy pokrývající vrcholný středověk. Ve 30. letech 14. století došlo k požáru města a zanikly tak všechny stavby v okolí menšího centrálního náměstí tedy i čp. 7/I. Výstavba Chrudimi musela začít znovu a tato situace se projevila také na námi zkoumané parcele. Dřevěná srubová konstrukce domu s jílovou podlahou byla nahrazena kamenem. Toto tvrzení dokládá postavení zdi (kontext 900), která je vynášecím pasem z přelomu 14. a 15. století.

Čtvrtá etapa domu spadá do 17. století. Odpadní jáma (kontext 501) probíhající v ploše sondy od V k Z tvořila původně rabovací vkop, kterým byla zavážena dutina gotického sklepa.

Barokní přestavba po požáru v první polovině 17. století je pátou a také poslední závažnou stavební etapou domu. Odpadní jáma (k. 501) v tomto období sloužila již jako odpadní jímka. Jejím obsahem však byly nálezy datované do jak do vrcholného středověku, tak do raného novověku.

Obsah jímek ukazuje na vybavení měšťanské domácnosti. Získalo se z nich velké spektrum nálezů. Na vybavenost domu poukazují také nálezy kamnových kachlů.

---

¹⁰³ Obr. 9 Harrisova matice se situací v objektu

9. Srovnání s jinými parcelami kde proběhl výzkum

Podoba a vývoj objektů se dá velmi dobře sledovat v případě, že máme písemné prameny. Ty nejstarší jsou však u tohoto konkrétního domu až z počátku 17. století. Jedinou možností jak si tento vývoj přiblížit od prvotního lidského zásahu je archeologický výzkum.

Z výsledku ZAV na ploše čp. 7/I je možné složit obraz pravěkého, středověkého a novověkého vývoje městské parcely v centru města. Vzhledem k významným archeologickým výzkumům, které proběhly v blízkosti zkoumané parcely, např. ve Filištínské a Hradební ulici, se dá sledovat rozdílnost či podobnost měšťanských domů situovaných v jádru Chrudimi a tím zase o něco více přiblížit každodenní život jejich obyvatel.

Vývoj na parcele čp. 7/I v Rybičkově ulici je víceméně stejný, jako charakter středověkých domů zjištěných na výše uvedených výzkumech.

ZAV v Hradební ulici v roce 2006 byl svou plochou největším archeologickým odkryvem v chudimském městském jádru. Byly zjištěny složité stratigrafie, které pokrývaly období od pravěku až po novověk. Mezi nimi bylo také několik odpadních jímek. Nejstarší nálezy byly spojeny s mladší a pozdní dobou bronzovu a slezskoplatěnickou kulturou, kdy v Chrudimi existovalo hradiště. Další osídlení spadalo do 9. - 10. století. Velkou proměnu přineslo založení města. Vyměřila se totiž pozdější Hradební ulice a podél ní byly vyměřeny jednotlivé městské parcely. V 2. pol. 13. stol. byla zástavba zkoumaných objektů dřevěná. Objeveny byly dvě úrovně srubových staveb s podlahami z jílu. Na počátku 14. století nahradila srubové stavby opět dřevěná zástavba, avšak na kamenné podezdívce. Požár Chrudimi ve 30. letech 14. století zachvátil i dřevěný dům na podezdívce a nahradila ho kamenná zástavba. Z ní se dochoval sklep o rozměrech 5 x 5 m zděný z opuky na jílu. Tato část sklepa domu byla nejvýznamnějším nálezem z Hradební ulice. Dům nad sklepem byl nejpravděpodobněji dřevěný. Zdevastován byl během třicetileté války. Poté už nebyl obnoven. Z odpadních jímek byla získána velká škála nálezů. Některé byly jednorázově zaplněny, ale v jiných byl obsah zčásti vybrán a jímka byla poté znovu naplňována. Datování jímek je od přelomu 13. a 14. století až do 18. stol. Jejich obsahem bylo mimo jiné mnoho skleněných zlomků. Části kamnových kachlů také ukazují na vybavení domácnosti. Význačným nálezem bylo 69 mincí¹⁰⁴.

Ve Filištínské ulici v na severním okraji historického jádra města Chrudimi proběhl v roce 1996 předstihový archeologický výzkum. Díky zanedbané údržbě zde vznikla rozsáhlá

---

¹⁰⁴ FROLÍK, Jan – MUSIL, Jan. Záchraný archeologický výzkum v Hradební ulici v Chrudimi v roce 2006. In *Chrudimský vlastivědný sborník 14*, Chrudim, 2007, s. 3-28.

proluka po 6 středověkých domech. Důvodem výzkumu byl také fakt, že se rozhodlo o výstavbě nové budovy Okresního archivu s rozsáhlým suterénem, který by zničil dochované archeologické situace. Výhoda pozice na okraji ostrožny spočívala v tom, že se mohly zodpovědět otázky týkající se pravěkého a středohradištního opevnění. Zkoumaly se především dvorky za zbořenými domy. Pouze ve dvou případech se výzkum týkal vlastní plochy domu. Nejstarší sídlištní aktivitou bylo souvrství slezskoplatěnické kultury. Další osídlení spadalo do středohradištního období, což zde bylo potvrzeno nálezem příkopu dlouhého cca 4 m a probíhajícího napříč všemi sondami. Byly v něm fragmenty keramiky z této éry a také nález křížku ze železa, který nepocházel z našeho území (dálkový obchod a svědectví o Trstenické stezce). Následující etapa osídlení na ploše souvisí s přemyslovským hradištěm. Později v období založení města docházelo k úpravám terénu, což se projevilo na situaci. Na ploše dvorků nebyly registrovány žádné zděné či dřevěné stavby. Zajímavým nálezem však byla vyzděná pec z opuky, cihel a křemenných valounů z 15. století. Nesloužila ale k řemeslné činnosti. Doložené odpadní jímky obsahovaly široké spektrum nálezů a to včetně organického materiálu. Soubor skla byl velmi rozsáhlý. Gotická komora domu čp. 39/I je z 15. století a byla zde jedinou zjištěnou zděnou stavbou z tohoto období. Další vývoj na tomto území byl vlastně totožný jako v Hradební a Rybičkově ulici¹⁰⁵.

Z výzkumů provedených v jádru města Chrudimi je tedy možno doložit celkem pozdní vznik kamenné měšťanské zástavby oproti jiným středověkým městům. Zatím je znám pouze jediný zděný objekt ze staršího 14. století a to právě výše zmíněný z Hradební ulice. Výstavba všech ostatních prozkoumaných objektů náleží spíše přelomu 14. a 15. století. Tuto situaci nezměnil ani ZAV na ploše čp. 7/I. Nálezový soubor z této parcely byl velmi bohatý. Celá zjištěná a vyhodnocená situace v objektu má dá se říci totožný vývoj jako ostatní prozkoumané městské parcely v jádru Chrudimi. Tento fakt potvrzují jak nálezy ze sond, tak terénní situace.

---

¹⁰⁵ FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. Předstihový archeologický výzkum v Chrudimi – Filištínské ulici na staveništi nové budovy Okresního archivu v roce 1996. In *Zpravodaj mueza v Hradci Králové 23*, Hradec Králové, 1997, s. 86 – 93.

10. Závěr

Záchranný archeologický výzkum, který proběhl v Rybičkově ulici čp. 7/I v roce 2001, přinesl další poznatky o podobě využívání městské parcely od založení města Chrudimi ve 13. století.

Na dvorku zkoumaného území byly vyměřeny 2 sondy, jež obsahovaly rozsáhlý nálezový soubor. Největší část zaujímaly keramické střepy, kterých zde bylo registrováno 1322. Nejdříve bylo provedeno jejich zařazení do technologických skupin definovaných na území Chrudimi. Zastoupení keramických tříd v závislosti na kontextech prokázalo kontinuální osídlení zájmového území od pravěku až po dnešní dobu.

Chrudimská ostrožna byla vždy díky své vynikající poloze příhodným místem pro osídlení. V areálu starého města se našly doklady kultury nálevkovitých pohárů (eneolit) a z mladšího období hlavně nálezy patřící slezskoplatěnické kultuře. Archeologické výzkumy na Resselově náměstí, ve Filištínské, Štěpánkově, Hradební a Komenského ulici dokládají existenci hradiště v 7. – 6. stol. př. n. l. Pravěké doklady byly i v objektu čp. 7/I v Rybičkově ulici. Osídlení strožny ve středohradištním období je potvrzeno nálezy z výzkumů v jádru města (viz výše) a také z parcely, která je předmětem této práce. Jádro přemyslovského hradiště bylo svým rozsahem stejné jako jako dřívější. Období přerodu z hradiště na město je již doloženo v písemných pramenech. Nálezový soubor ze ZAV v Rybičkově ulici obsahoval poměrně značnou část vrcholně středověkých nálezů. Po požáru města ve 14. stol., který není uveden v písemných pramenech, ale potvrzují ho archeologické nálezy, byl změněn půdorys Chrudimi. Vyměřilo se několik nových ulic na centrálním náměstí, mezi kterými byla právě i ulice Rybičkova. Kamenná zástavba ze staršího 14. století je zatím zjištěna pouze z jednoho objektu v Hradební ulici. V objektu čp. 7/I se výstavba z kamene prokázala také až v mladším období. Novověkých nálezů bylo na parcele mnoho. Informace o domě z této doby lze získat již i v písemných pramenech.

Nálezový soubor ze záchranného archeologického výzkumu pokrývá pravěk, středověk a raný novověk. Nejenom díky nálezům, ale také charakteru terénních depresí a odpadních jímek je možné přiblížit každodenní život měšťanů ve středověkém městě. Vzhledem k lokaci domu v bohaté čtvrti je spektrum nálezů o to větší.

11. Resume

Rescue archaeological research conducted in Rybičkova street no. 7/I in 2001 yielded additional knowledge about the form of the use of urban plots since the founding of the town of Chrudim in the 13th century.

Two probes, which contained extensive found set, were measured in the backyard of the researched area. The largest portion held the ceramic shards, of which there were detected 1,322 pieces. Firstly, their classification into technology groups defined in the area of Chrudim was performed. Representation of ceramic classes depending on the contexts demonstrated continuous habitation of the area from prehistory to the present time.

The promontory of Chrudim has always been a convenient place for settlement due to its excellent location. The evidence of the Funnelbeaker culture (Eneolithic Age) and especially findings of the Silesian-Platěnice culture were found in the area of the old town. Archaeological excavations in Resselovo Square and Filištínská, Štěpánkova, Hradební and Komenského streets support the existence of the fort in the 7th – 6th cent. BC. Primeval documents were also found in the object no. 7/I in Rybičkova street. The settlement of promontory in the Middle Hillfort period has been confirmed by findings from the research in the heart of the town (see above) and also from the plot which is the subject of this work. The core of the Přemyslid settlement was in its extent the same as the earlier one. The period of transition from the hillfort to a town has been documented in written records. The found set from the RAR in Rybičkova street contained a fairly substantial part of High Medieval finds. The floor plan of Chrudim was altered after a town fire in the 14th century, which is not listed in written sources but has been confirmed by archaeological findings. Several new streets in the central square were demarcated, including the said Rybičkova street. The stone buildings from the later 14th century have so far been found only in one object in Hradební street. The construction of stone in the object no. 7/I has also been proved in the earlier period. The modern findings were very common on the plot. Information about the house from this period can be obtained even from written records.

The found set of rescue archaeological research covers the prehistoric, medieval and early modern period. Not merely because of the findings, but also thanks to the nature of terrain depression and sumps, it is possible to clarify everyday life in a medieval town. Due to the fact that the house was located in a wealthy neighborhood, the spectrum of findings is even greater.

12. Seznam použitých zkratek

stol. ... století

ZAV ... záchranný archeologický výzkum

čp. ... číslo popisné

např. ... například

S ... sever

J ... jih

V ... východ

Z ... západ

JV ... jihovýchod

SV ... severovýchod

tzv. ... takzvaný

cm ... centimetr

ks ... kus

m n. m. ... metrů nad mořem

kg ... kilogram

g ... gram

k. ... kontext

pol. ... polovina

r. ... rok

13. Přehled použité literatury

13.1 Literatura

- CULEK, Martin. *Biogeografické členění České republiky*. Praha, 1996. ISBN 80-85368-80-3.
- DEMEK, Jaromír. *Geomorfologie českých zemí*. Praha, 1965.
- DEMEK, Jaromír. *Hory a nížiny*. Praha, 1987. ISBN 80-86064-99-9.
- DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Dodatky*. Praha, 2002. ISBN 80-7277-274-0.
- FLORIÁN, Čeněk. *Topografie města Chrudimi I. – Vnitřní město*. Státní okresní archiv Chrudim. Nedatováno.
- FLORIÁN, Čeněk. *Chrudim*. Chrudim, 1954.
- FROLÍK, Jan. – SIGL, Jiří. *Chrudim v pravěku a středověku: Obrazy každodenního života*. Chrudim, 1998. ISBN 80-902531-0-5.
- FROLÍK, Jan. *Kachle Chrudimska. Sbírky regionálního muzea v Chrudimi (5/II). Historická řada*. Chrudim, 2003. ISBN 80-903265-0-1.
- HARRIS, E. C. *Principles of archaeological stratigraphy*. 2nd edition. London – San Diego – New York – Boston – Sydney – Tokyo – Toronto, 1989.
- KLAUS, A. – FLORIÁN, Čeněk – KUDRNA, K. *Chrudimsko a Nasavrcko, Díl IV. Prehistorie a historie obcí na Chrudimsku*. Chrudim, 1926.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Historický atlas měst České republiky, svazek č. 13, Chrudim*. Praha 2003. ISBN 80-7286-046-1.
- KRAJÍC, Rudolf. *Kovárna v Sezimově Ústí a analýza výrobků ze železa. Sezimovo Ústí - Archeologie středověkého poddanského města 3. Díl I*. Praha, 2003. ISBN 80-86124-41-X.
- MUSIL, Jan. *Městské opevnění v Chrudimi: srovnávací analýza výpovědi písemných, ikonografických a archeologických pramenů*. Pardubice, 2012. Rigorózní práce, Fakulta filozofická.
- VLČEK, Vladimír. *Vodní toky a nádrže*. Praha, 1984.

13.2 Odborné články

DUŠKOVÁ, Sáša. Kdo byl notář Jindřich. In *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. C, řada historická, 1960, roč. 9, č. C7.

FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. Předstihový archeologický výzkum v Chrudimi – Filištínské ulici na staveništi nové budovy Okresního archivu v roce 1996. In *Zpravodaj muzea v Hradci Králové 23*, Hradec Králové, 1997, s. 86 – 93.

FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří. Pokračování archeologického výzkumu ve Filištínské ulici v Chrudimi v roce 1997. In *Zpravodaj muzea v Hradci Králové 24*. Hradec Králové, 1998, s. 137 – 147.

FROLÍK, Jan. Chrudim – raně středověké centrum jižní části východních Čech. In *Archaeologia Historica 31*, 2006, s. 7 – 19. ISSN 0231 – 5823, ISBN 80-7275-061-5.

FROLÍK, Jan – MUSIL, Jan. Záchranný archeologický výzkum v Hradební ulici v Chrudimi v roce 2006. In *Chrudimský vlastivědný sborník 14*, Chrudim, 2007, s. 3-28.

LÜSSNER, Mořic. Zpráva o některých starožitnostech během r. 1860 v Chrudimi nalezených. In *Památky archeologické 4/2*, 1860 – 1861, s. 41 – 43.

ZÁPOTOCKÝ, Milan. Středověká keramika severočeského Polabí. Morfologie a relativní chronologie. In: *Památky archeologické I*. Praha, 1978, s. 171 - 238.

14. Přehled použitých internetových zdrojů

URL: <<http://www.chrudim.eu/mesto/o-chrudimi/zakladni-informace.html>> [cit 2014-02-11]

URL: <http://www.chrudim.eu/cs/images/content/mapa_cr.gif> [cit 2014-02-11]

15. Tabulky a obrazové přílohy

15.1 Seznam tabulek

Tabulka 1. Datace objektů

15. 2 Seznam obrazových příloh

Obr. 1 Mapa České republiky s vyznačením města Chrudim. URL:

<<http://www.mapy.cz/zakladni?x=15.6099636&y=49.9530241&z=8&l=0&source=muni&id=2248&q=chrudim>> [cit 2015-06-16]

Obr. 2 Veduta Chrudimí z roku 1771. KOLEKTIV AUTORŮ. *Historický atlas měst České republiky, svazek č. 13, Chrudim*. Praha 2003. ISBN 80-7286-046-1.

Obr. 3 Vyznačena Rybičkova ulice z Resselova náměstí. Foto: autorka práce

Obr. 4 Resselovo náměstí s vyznačeným čp. 7/I. Zdroj: Jan Musil

Obr. 5 Budova čp. 7/I, stav v roce 2015. Foto: autorka práce

Obr. 6 Rekonstrukce středověkého hradebního systému, rekonstrukční mapa Jana Frolíka. KOLEKTIV AUTORŮ. *Historický atlas měst České republiky, svazek č. 13, Chrudim*. Praha 2003. ISBN 80-7286-046-1.

Obr. 7 Sondy v zadní části domu vyznačeny na parcele čp. 7/I. Zdroj: Jan Musil

Obr. 8 Graf Technologické skupiny na nalezišti. Zdroj: autorka práce

Obr. 9 Harrisova matice se situací v objektu. Zdroj: autorka práce

Obr. 10 Východní řez sondami. Zdroj: Jan Frolík

Obr. 11 Západní řez sondami. Zdroj: Jan Frolík

Obr. 12 Jižní řez sondy I. Zdroj: Jan Frolík

Obr. 13 Severní řez sondy I. Zdroj: Jan Frolík

Obr. 14 Jižní řez sondy II. Zdroj: Jan Frolík

Obr. 15 Půdorys dna sondy II (č. 1). Zdroj: Jan Frolík

Obr. 16 Půdorys sondy II (č. 2). Zdroj: Jan Frolík

Obr. 17 Půdorys sondy II (č. 3). Zdroj: Jan Frolík

Obr. 18 Půdorys sondy I+II (č. 4). Zdroj: Jan Frolík

Obr. 19 Východní stěna sondy I. Zdroj: Jan Frolík

Obr. 20 Jižní řez sondy I. Zdroj: Jan Frolík

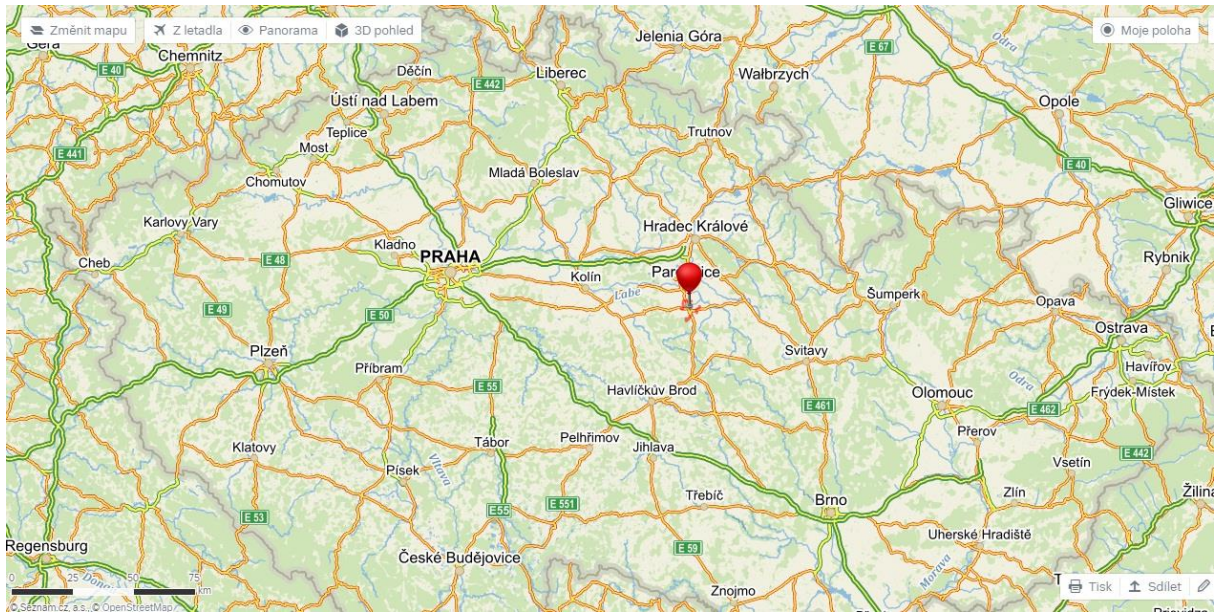
Obr. 21 Východní řez s vynášecím pasem. Zdroj: Jan Frolík

Obr. 22 Jižní řez sondy II. Zdroj: Jan Frolík

Obr. 23 Severní řez sondy I. Zdroj: Jan Frolík

- Obr. 24 Zed' 902 na Z řezu sondy II. Zdroj: Jan Frolík
- Obr. 25 Půdorys sond od V stěny. Zdroj: Jan Frolík
- Obr. 26 Pískovcový portál. Zdroj: Jan Frolík
- Obr. 27 Čelní vyhřívací stěna komorového kachle (kachle 1). Foto: autorka práce
- Obr. 28 Čelní vyhřívací stěna komorového kachle (kachle 2). Foto: autorka práce
- Obr. 29 Čelní vyhřívací stěna komorového kachle (kachle 3). Foto: autorka práce
- Obr. 30 Torzo pokličky (foto 113). Foto: autorka práce
- Obr. 31 Torzo pokličky (foto 114). Foto: autorka práce
- Obr. 32 Torzo hrnce (foto 115). Foto: autorka práce
- Obr. 33 Torzo džbánu (foto 116). Foto: autorka práce
- Obr. 34 Výduť džbánu, výzdoba vymačkávaná do formiček (foto 155). Foto: autorka práce
- Obr. 35 Torzo talíře (foto 440). Foto: autorka práce
- Obr. 36 Výduť hrnečku (foto 258). Foto: autorka práce
- Obr. 37 Okraj misky (foto 283). Foto: autorka práce
- Obr. 38 Okraj s plastickou promačkávanou páskou (foto 303). Foto: autorka práce
- Obr. 39 Dno džbánu (foto 336). Foto: autorka práce
- Obr. 40 Okraj nádoby, pásek přilepen (foto 348). Foto: autorka práce
- Obr. 41 Přeslen (foto 389). Foto: autorka práce
- Obr. 42 Torzo džbánu (foto 396). Foto: autorka práce
- Obr. 43 Dno se značkou kříž v kruhu (foto 403). Foto: autorka práce
- Obr. 44 Okraj se zlomkem ucha (foto 417). Foto: autorka práce
- Obr. 45 Zlomek hřebíku s křídlatou hlavicí (1 železo). Foto: autorka práce
- Obr. 46 Zlomek hřebíku s křídlatou hlavicí (3 železo). Foto: autorka práce
- Obr. 47 Torzo nože (8 železo). Foto: autorka práce
- Obr. 48 KPI šipky a ryté linie; možná postava anděla (foto 388). Foto: autorka práce
- Obr. 49 Skleněná lahvička (foto 390). Foto: autorka práce
- Obr. 50 Nožka číše, koroze skla (foto 430). Foto: autorka práce
- Obr. 51 Bronzový knoflík (foto 441). Foto: autorka práce
- Obr. 52 Fragment stojky ostění (foto 442). Foto: autorka práce
- Obr. 53 Fragment stojky okenního portálu (foto 443). Foto: autorka práce

15.3 Obrazová příloha

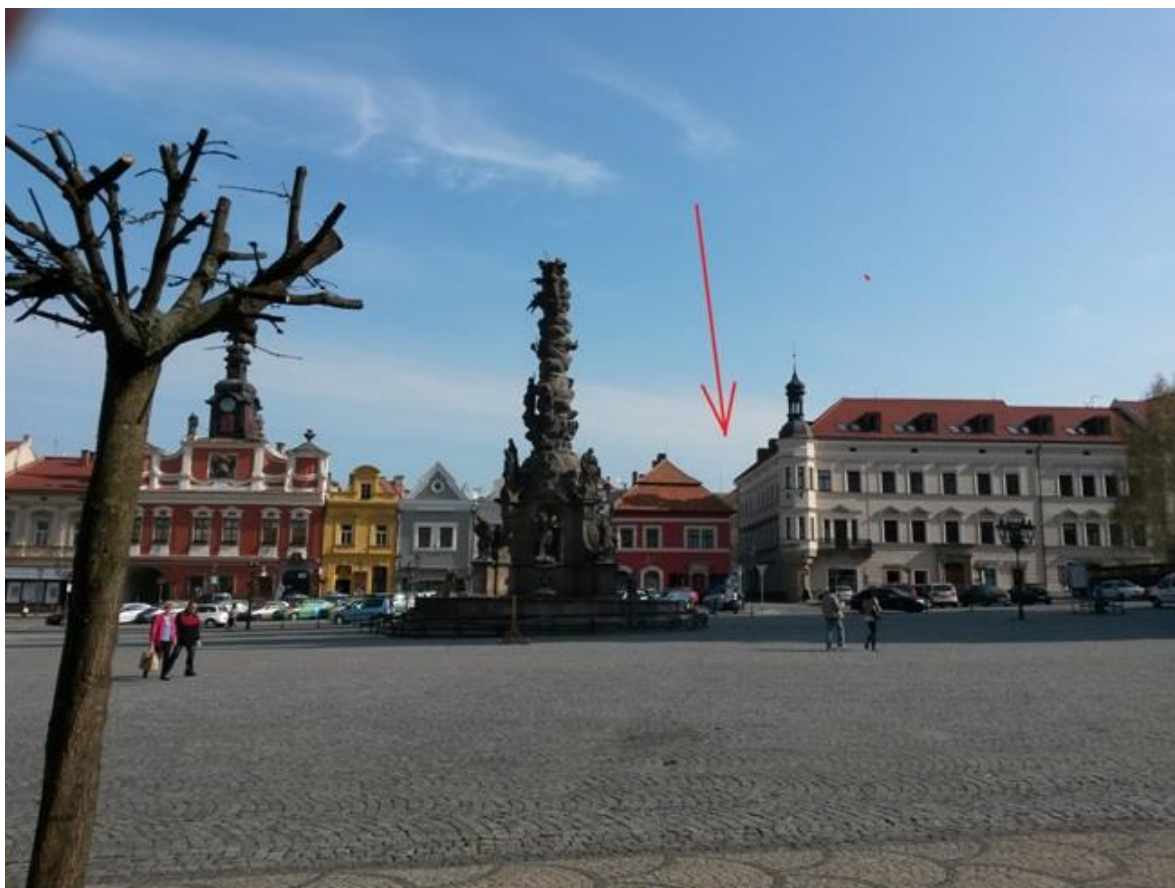

Obr. 1 Mapa České republiky s vyznačením města Chrudim.

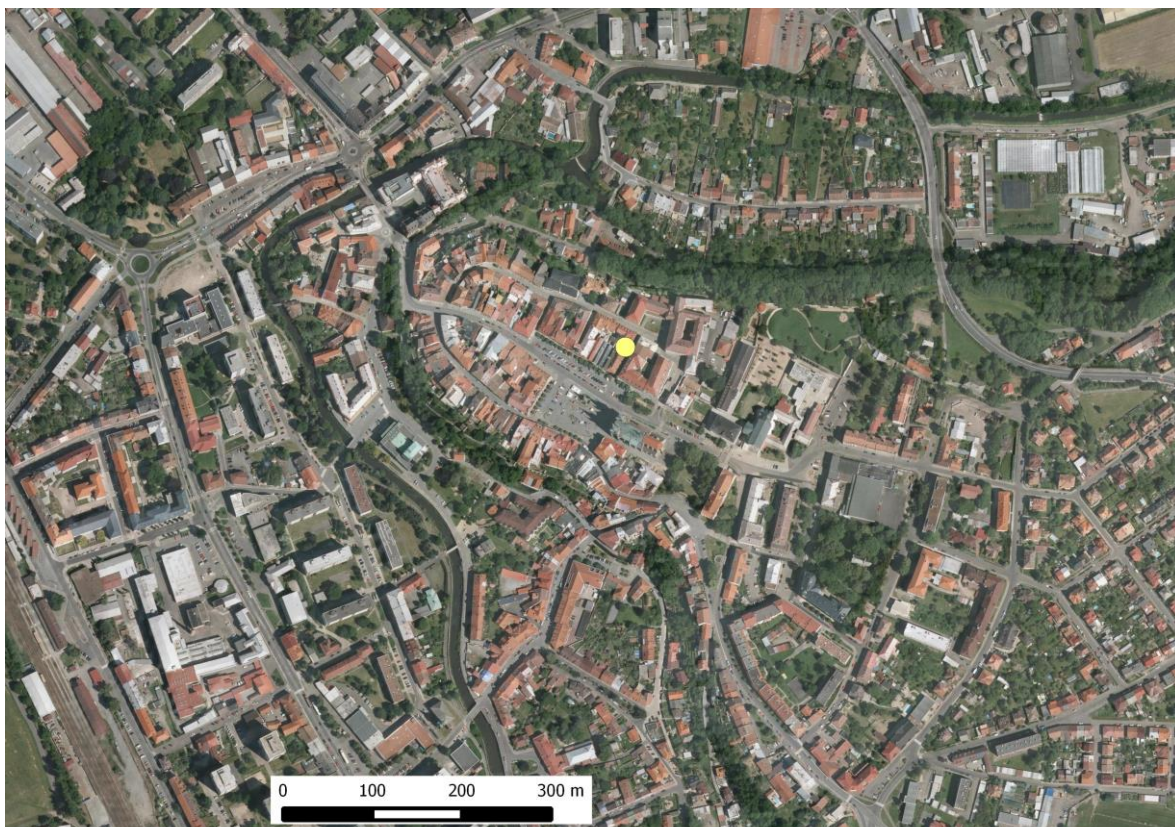

Obr. 2 Veduta Chrudimi z roku 1771

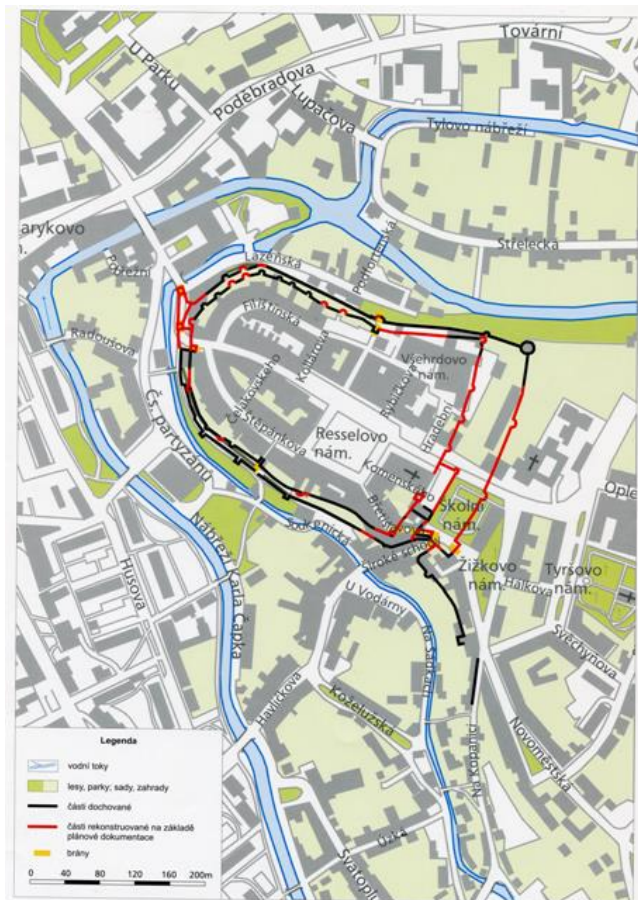
Obr. 3 Vyznačena Rybičkova ulice z Resselova náměstí

Obr. 4 Resselovo náměstí s vyznačeným čp. 7/I

Obr. 5 Budova čp. 7/1, stav v roce 2015

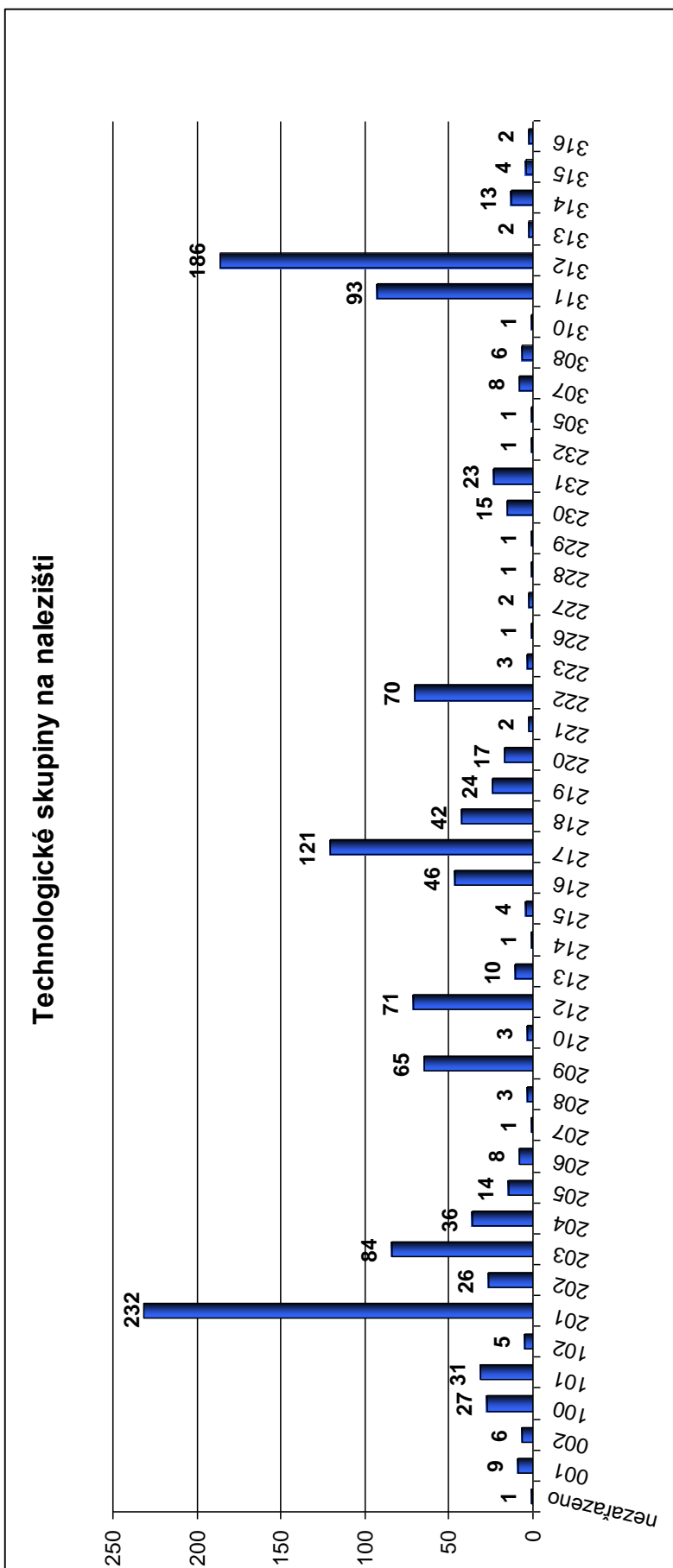

Obr. 6 Rekonstrukce středověkého hradebního systému, rekonstrukční mapa Jana Frolíka

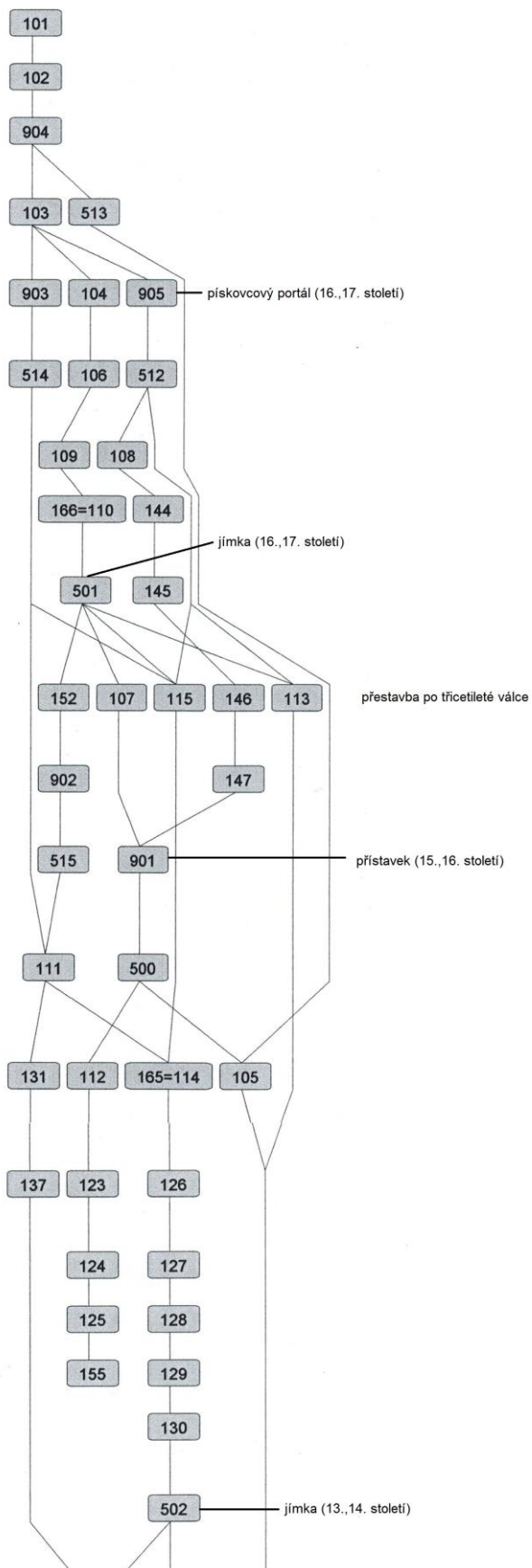

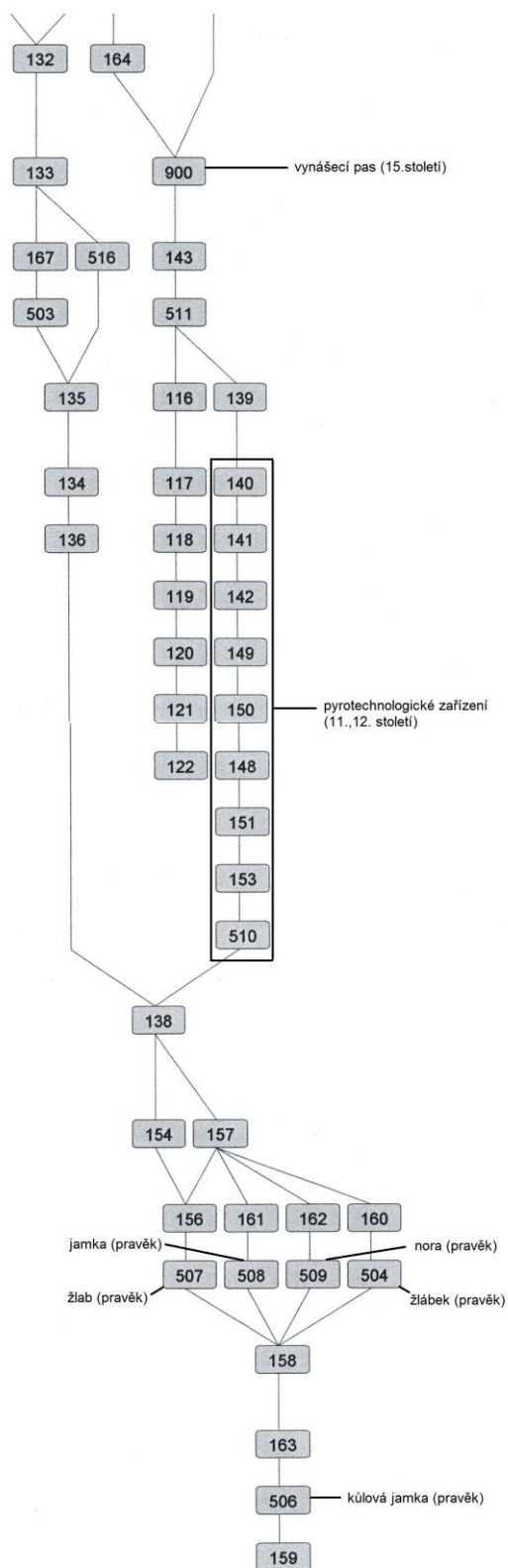

Obr. 7 Sondy v zadní části domu vyznačeny na parcele čp. 7/I

Obr. 8 Graf Technologické skupiny na nalezišti

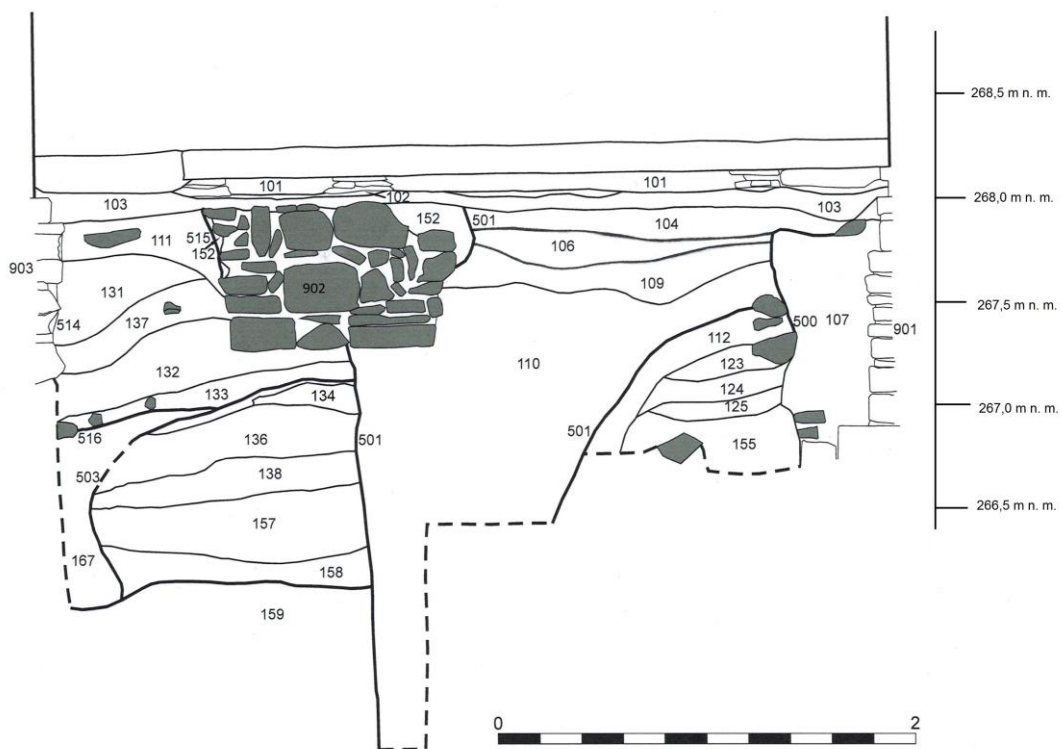

Chrudim, Rybčikova čp. 7/I, sonda I/2001

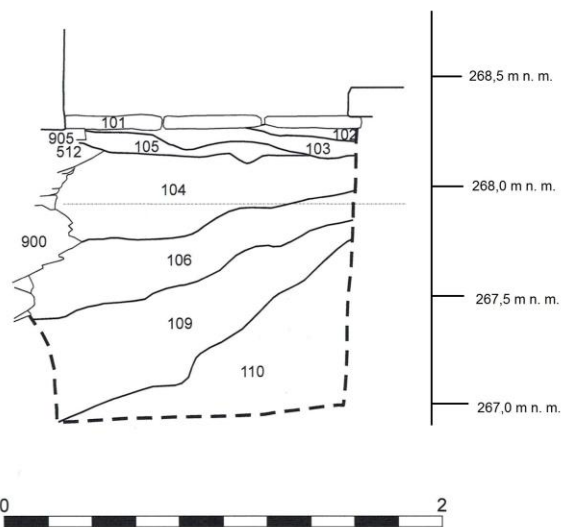
Obr. 9 Harrisova matice se situací v objektu

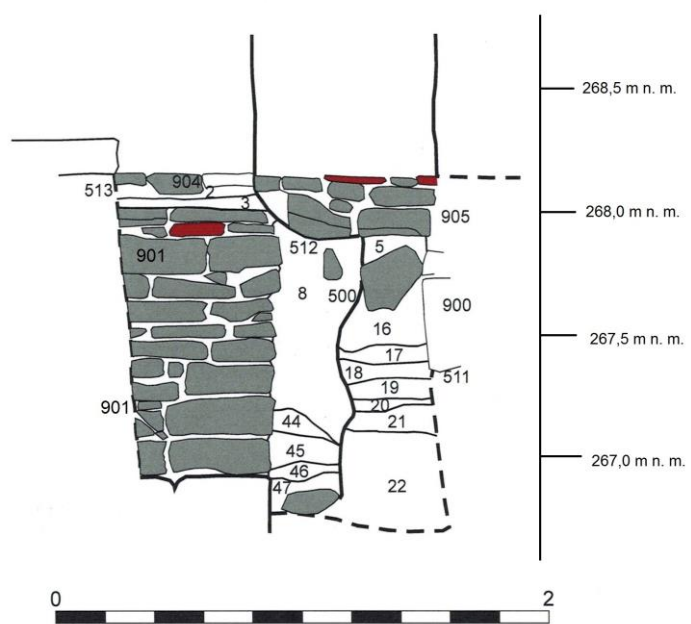
Obr. 10 Východní řez sondami

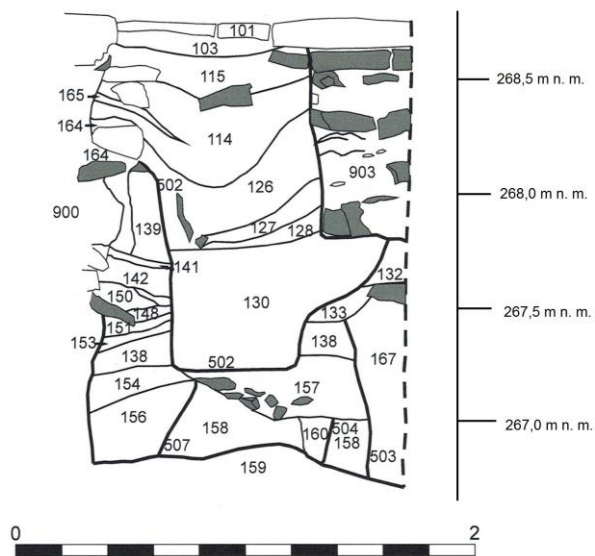
Obr. 11 Západní řez sondami

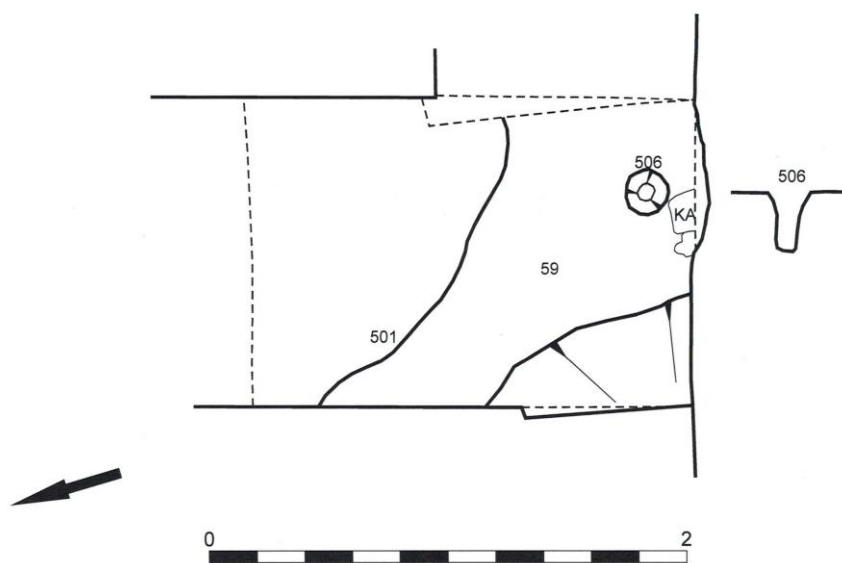
Obr. 12 Jižní řez sondy I

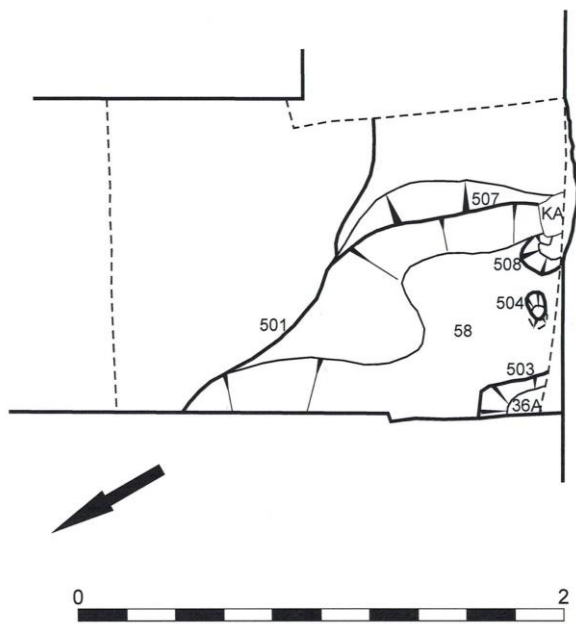
Obr. 13 Severní řez sondy I

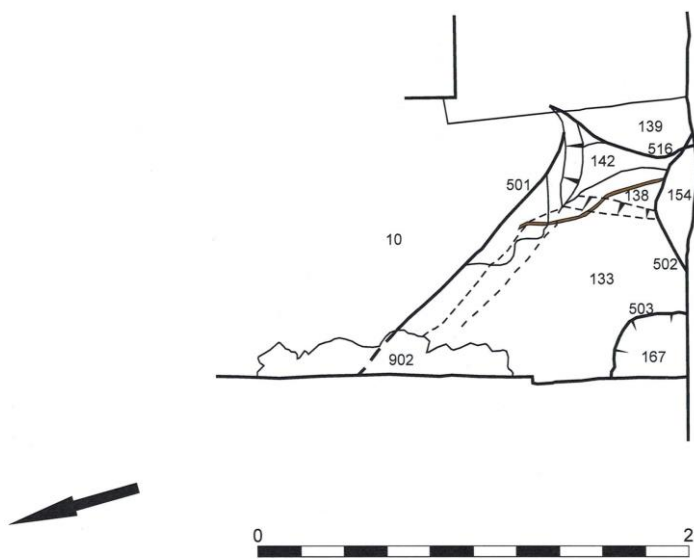
Obr. 14 Jižní řez sondy II

Obr. 15 Půdorys dna sondy II (č. 1)

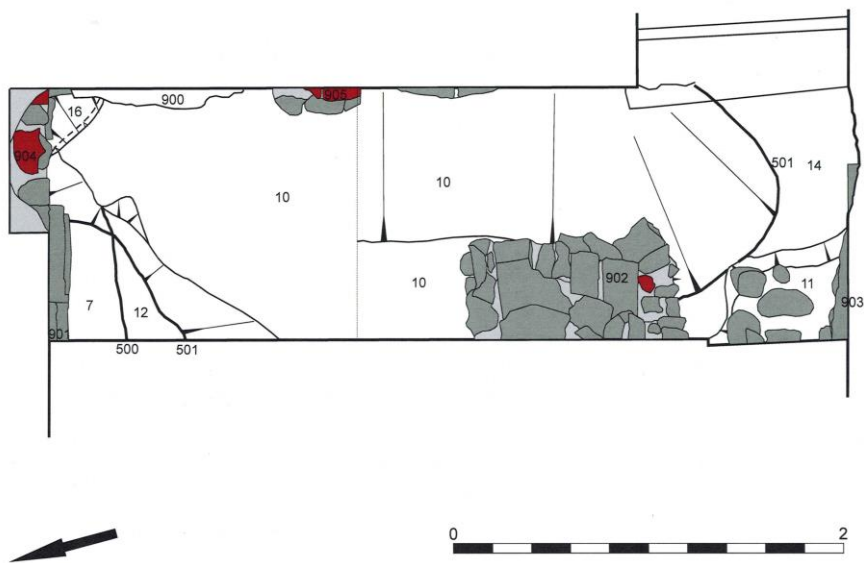

Obr. 16 Půdorys sondy II (č. 2)

Obr. 17 Půdorys sondy II (č. 3)

Obr. 18 Půdorys sondy I+II (č. 4)

Obr. 19 Východní stěna sondy I

Obr. 20 Jižní řez sondy I

Obr. 21 Východní řez s vynášecím pasem

Obr. 22 Jižní řez sondy II

Obr. 23 Severní řez sondy I

Obr. 24 Zed' 902 na Z řezu sondy II

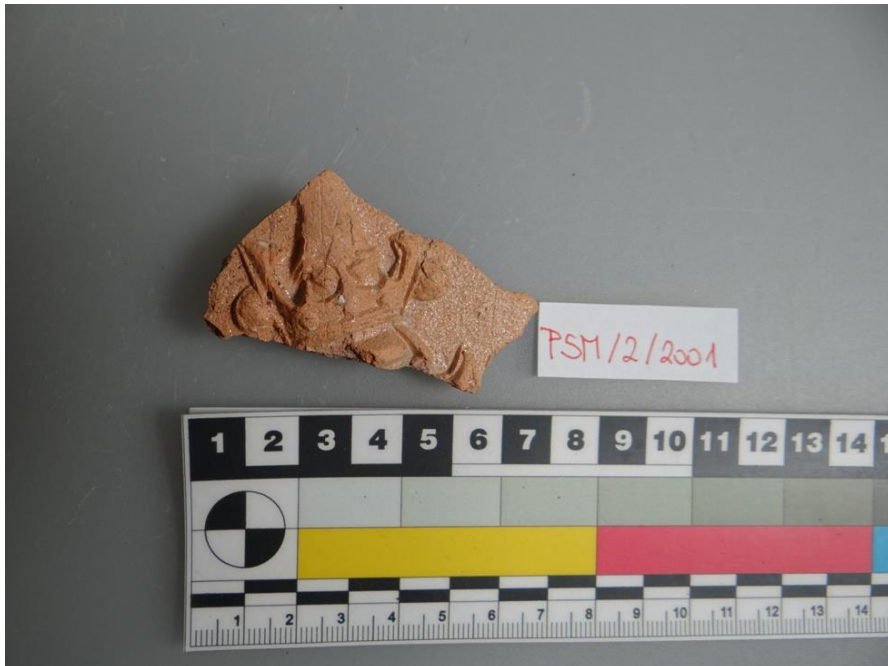
Obr. 25 Půdorys sond od V stěny

Obr. 26 Pískovcový portál

Obr. 27 Čelní vyhřívací stěna komorového kachle (kachel 1)

Obr. 28 Čelní vyhřívací stěna komorového kachle (kachel 2)

Obr. 29 Čelní vyhřívací stěna komorového kachle (kachel 3)

Obr. 30 Torzo pokličky (foto 113)

Obr. 31 Torzo pokličky (foto 114)

Obr. 32 Torzo hrnce (foto 115)

Obr. 33 Torzo džbánu (foto 116)

Obr. 34 Výduť džbánku, výzdoba vymačkávaná do formiček (foto 155)

Obr. 35 Torzo talíře (foto 440)

Obr. 36 Výduť hrnečku (foto 258)

Obr. 37 Okraj misky (foto 283)

Obr. 38 Okraj s plastickou promačkávanou páskou (foto 303)

Obr. 39 Dno džbánu (foto 336)

Obr. 40 Okraj nádoby, pásek přilepen (foto 348)

Obr. 41 Přeslen (foto 389)

Obr. 42 Torzo džbánu (foto 396)

Obr. 44 Okraj se zlomkem ucha (foto 417)

Obr. 45 Zlomek hřebíku s křídlatou hlavicí (foto 1 železo)

Obr. 46 Zlomek hřebíku s křídlatou hlavicí (3 železo)

Obr. 47 Torzo nože (8 železo)

Obr. 48 KPI šipky a ryté linie; možná postava anděla (foto 388)

Obr. 49 Skleněná lahvička (foto 390)

Obr. 50 Nožka číše, koroze skla (foto 430)

Obr. 51 Bronzový knoflík (foto 441)

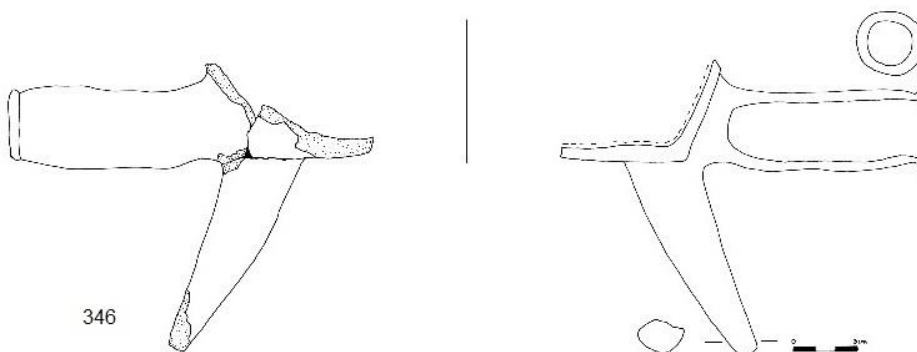
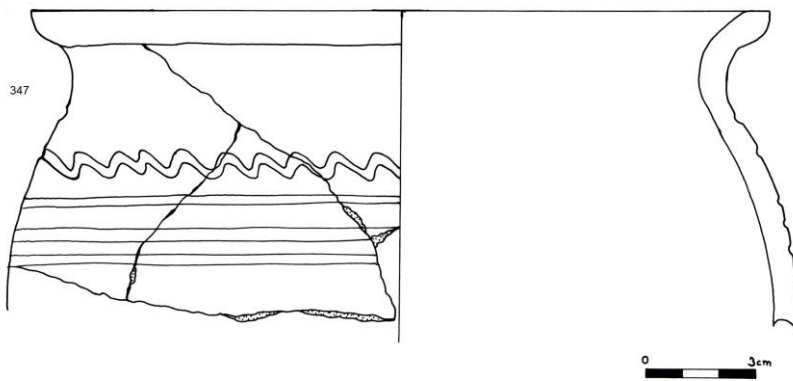
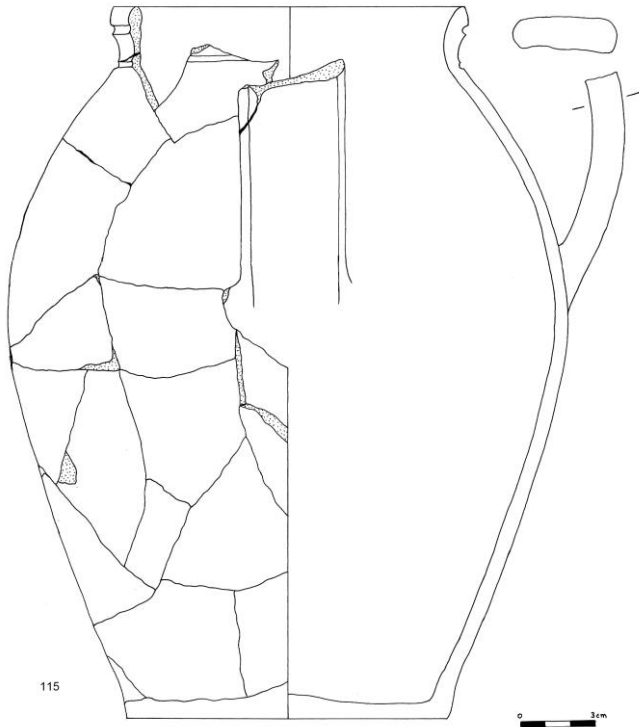
Obr. 52 Fragment stojky ostění (foto 442)

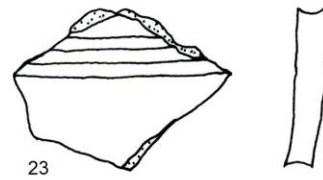
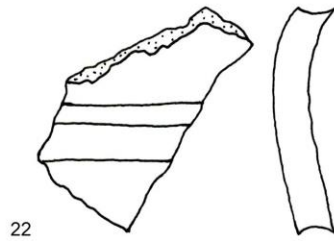
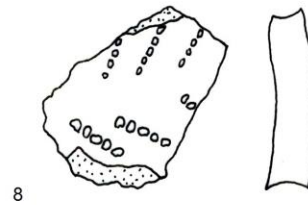
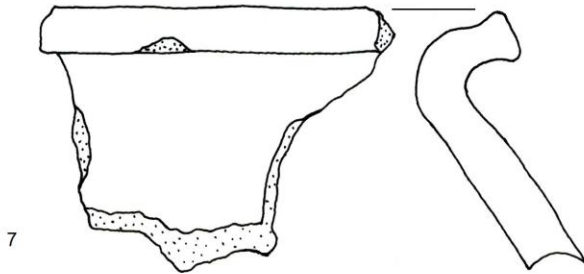
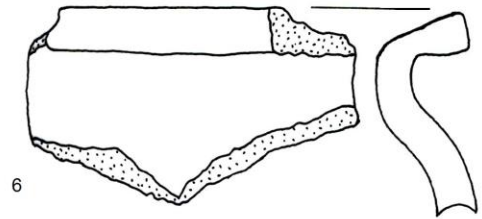
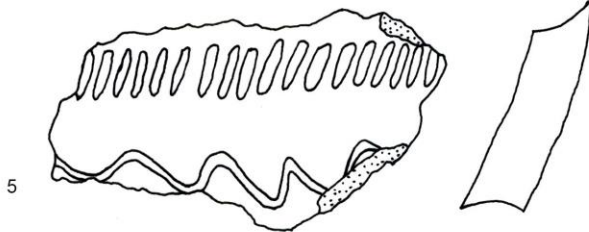
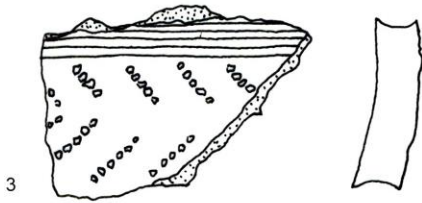
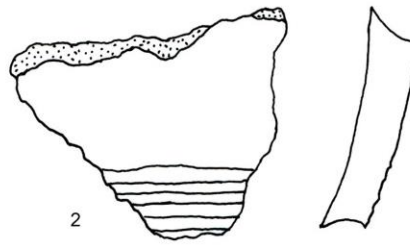
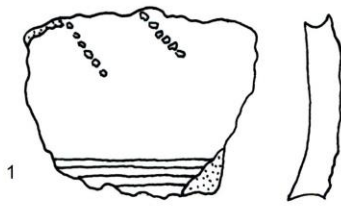

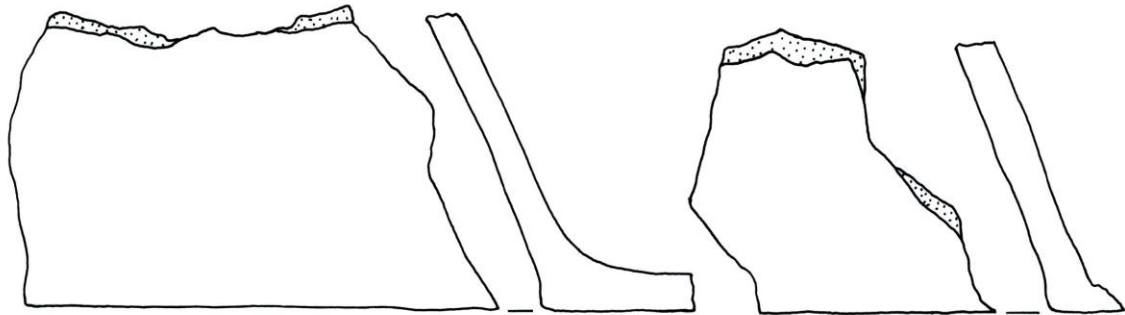
Obr. 53 Fragment stojky okenního portálu (foto 443)

15.4 Kresebná dokumentace

Autorem kreseb je autorka práce

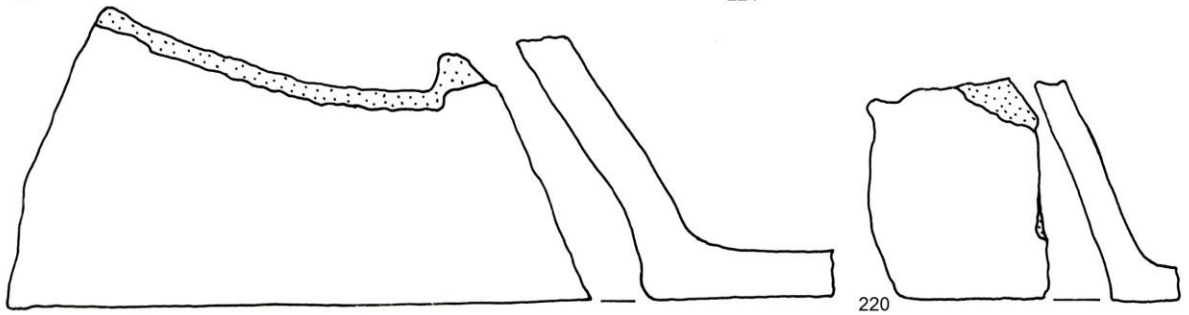

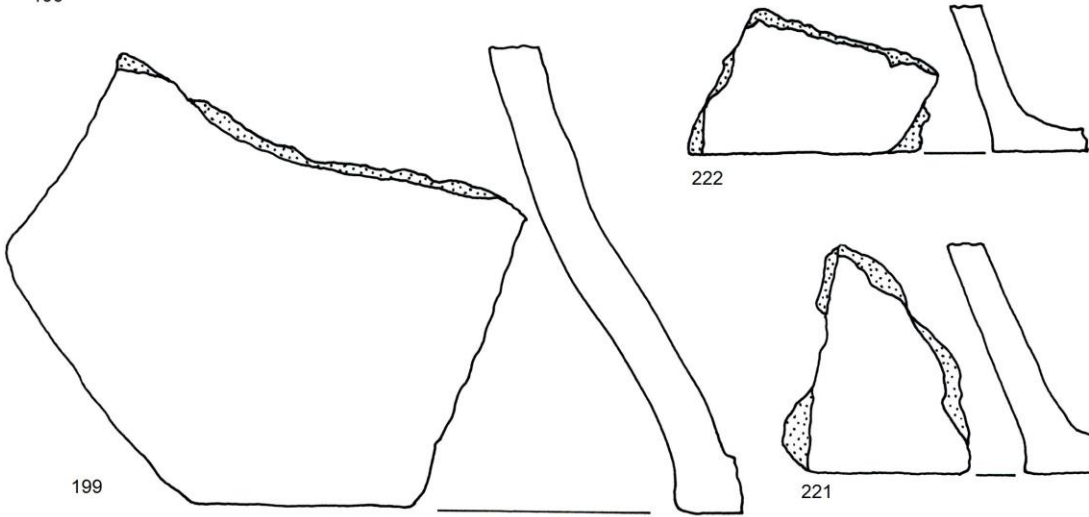
198

224

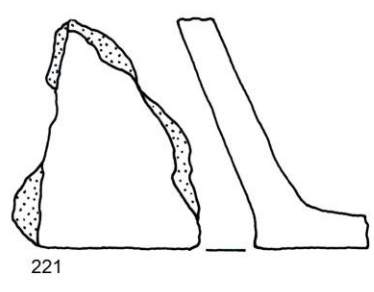
196

220

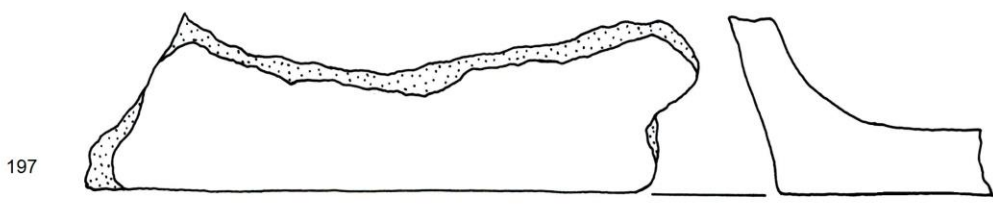

199

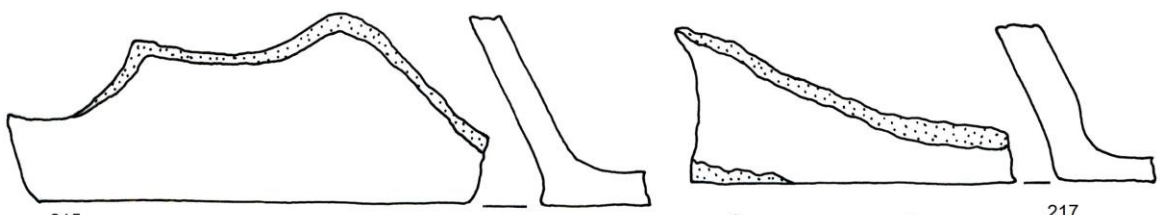
222

221

197

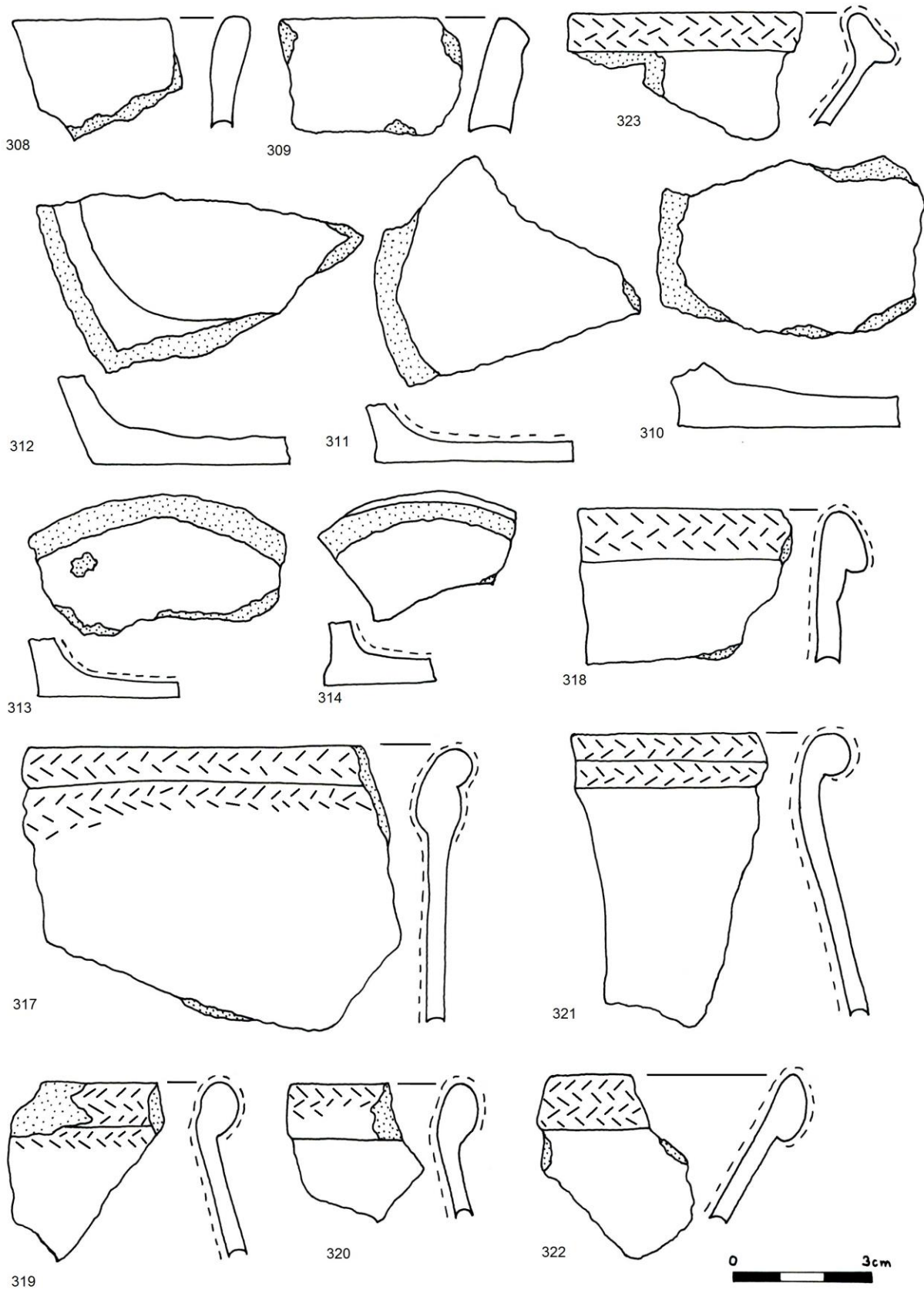

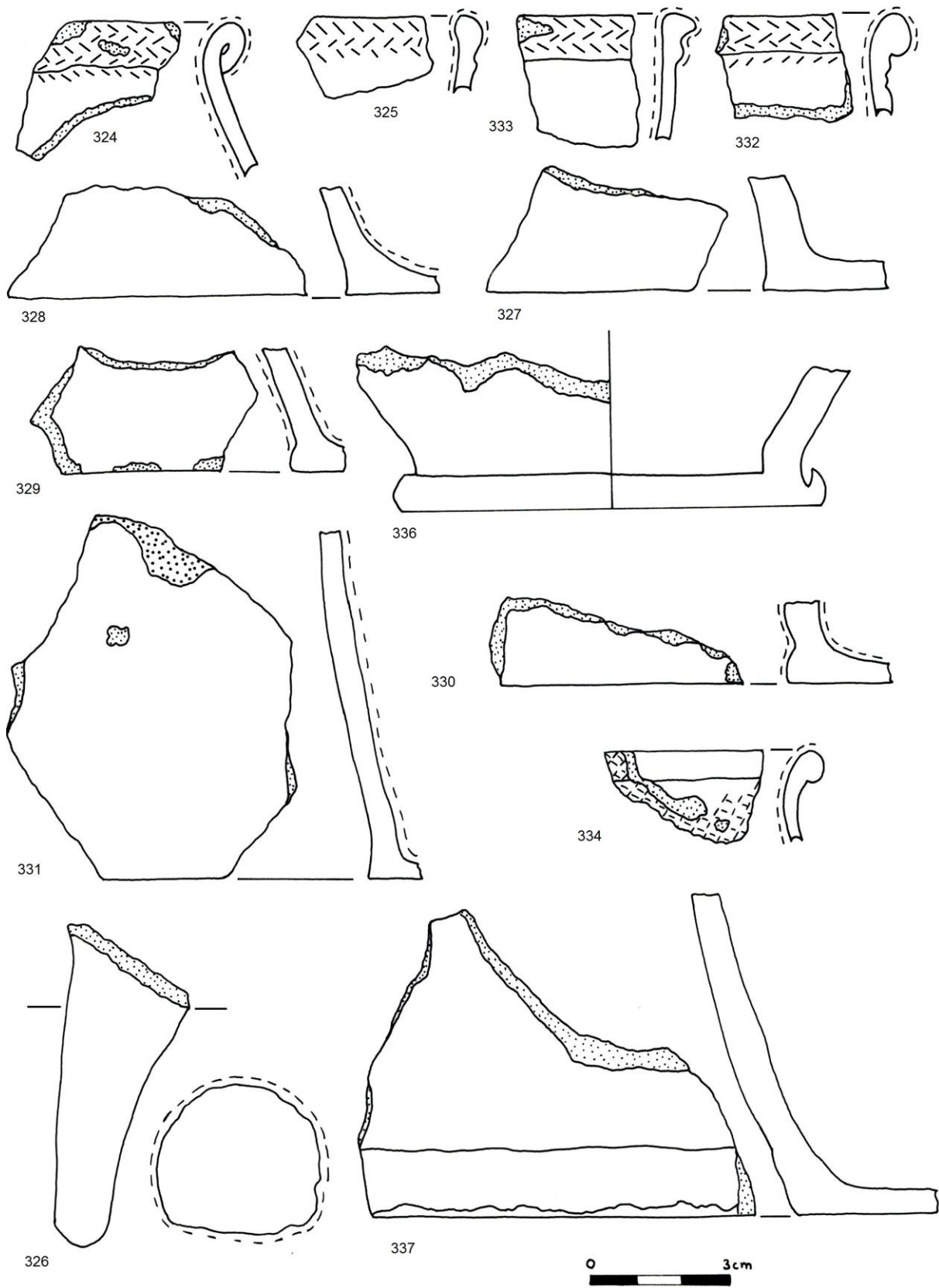
215

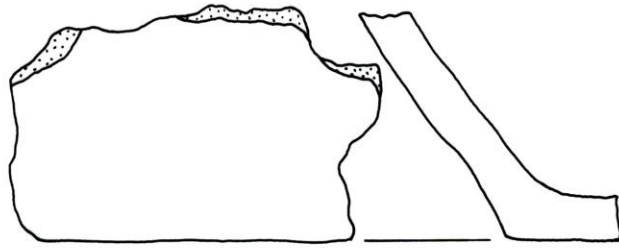
217

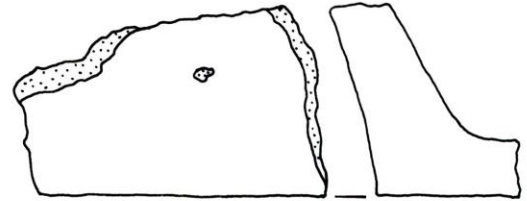

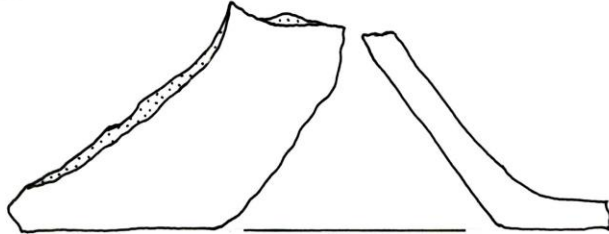

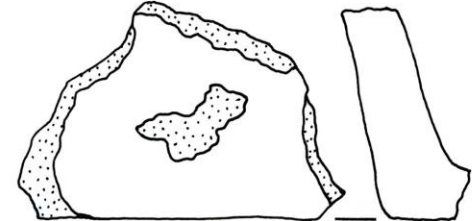
202

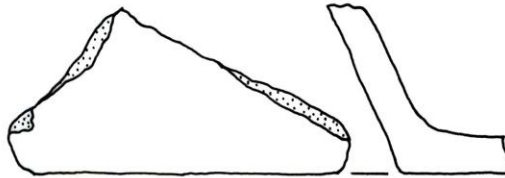
218

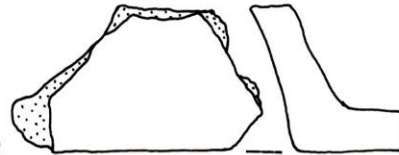
226

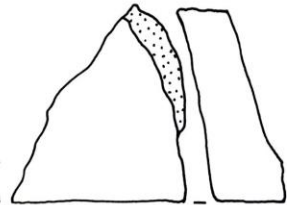
219

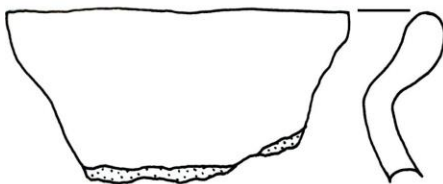
216

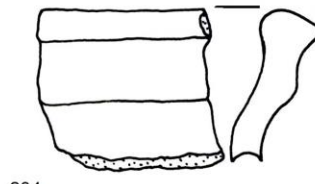
225

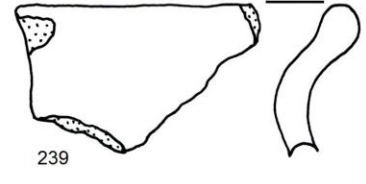
223

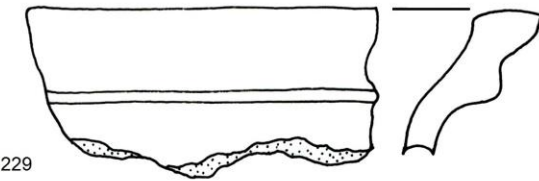
232

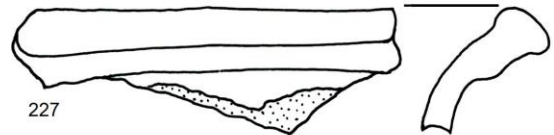
234

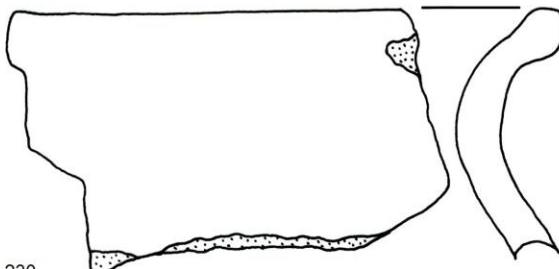
239

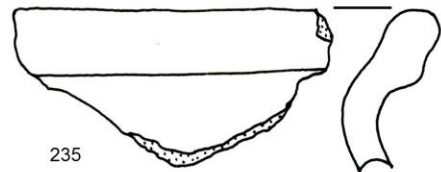
229

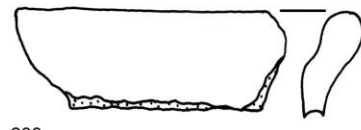
227

230

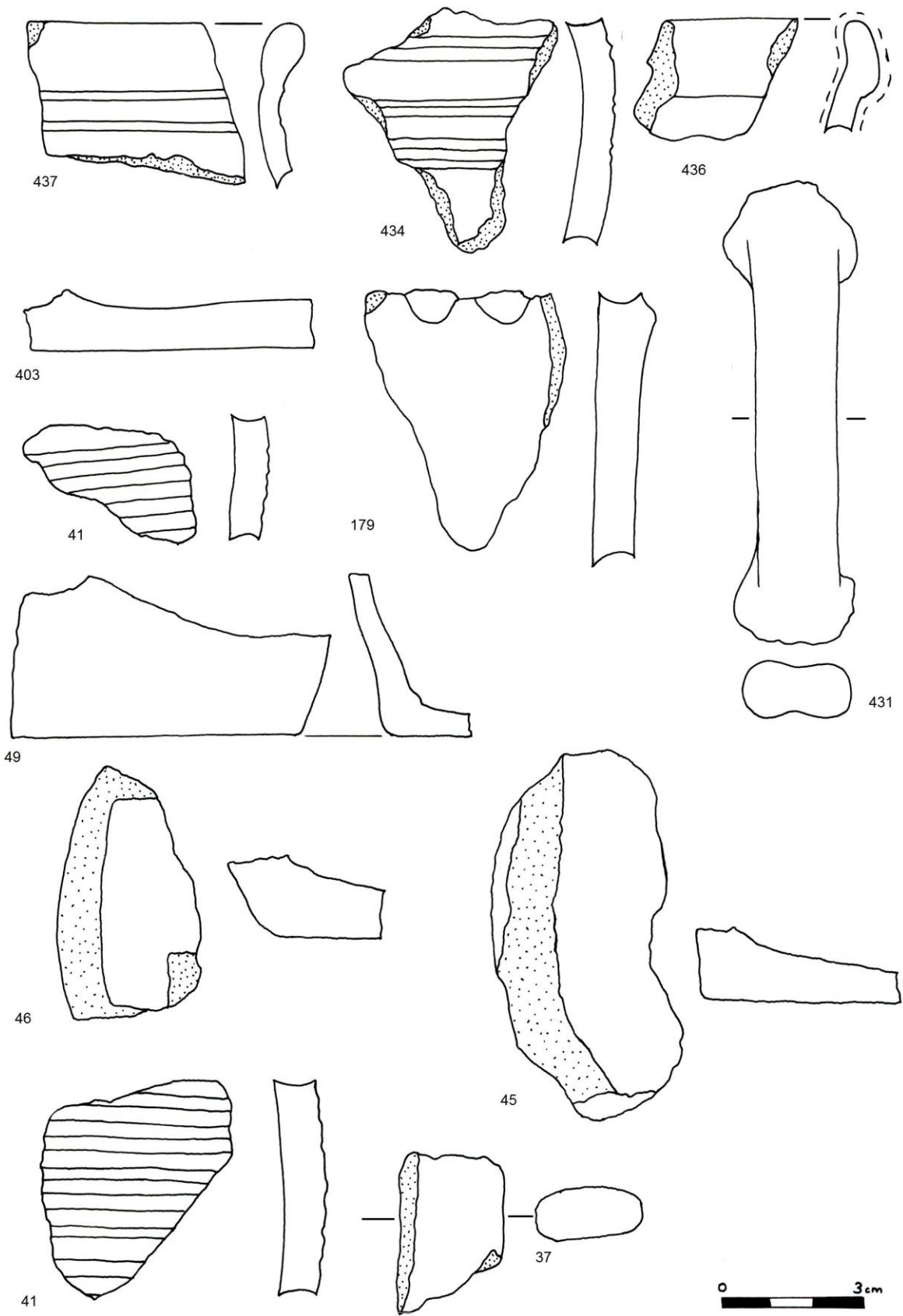
235

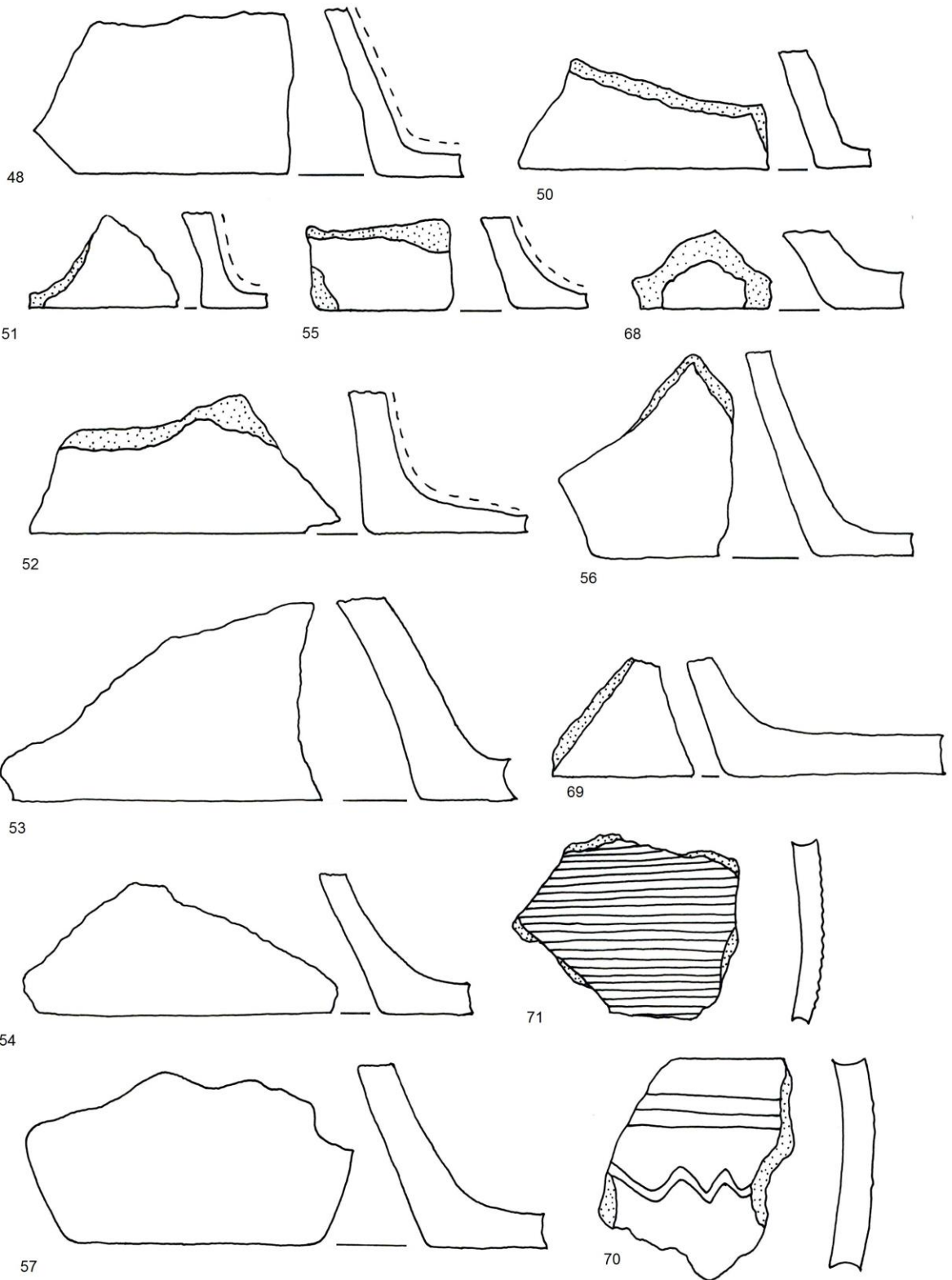

233

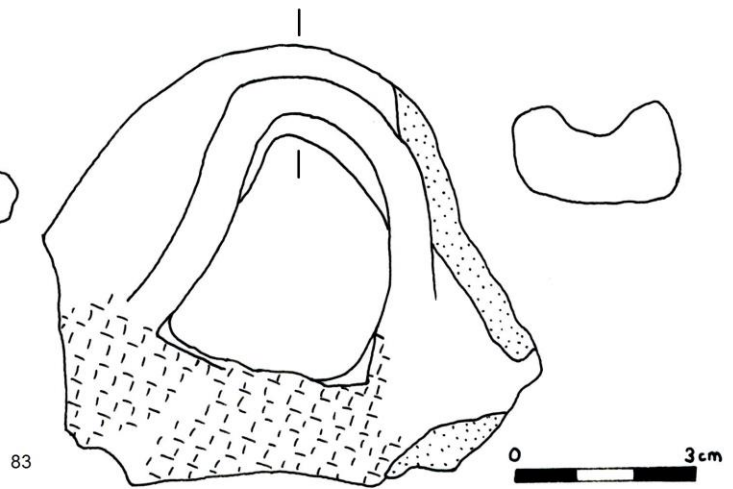
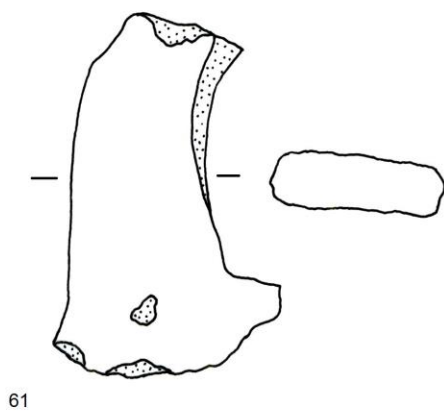
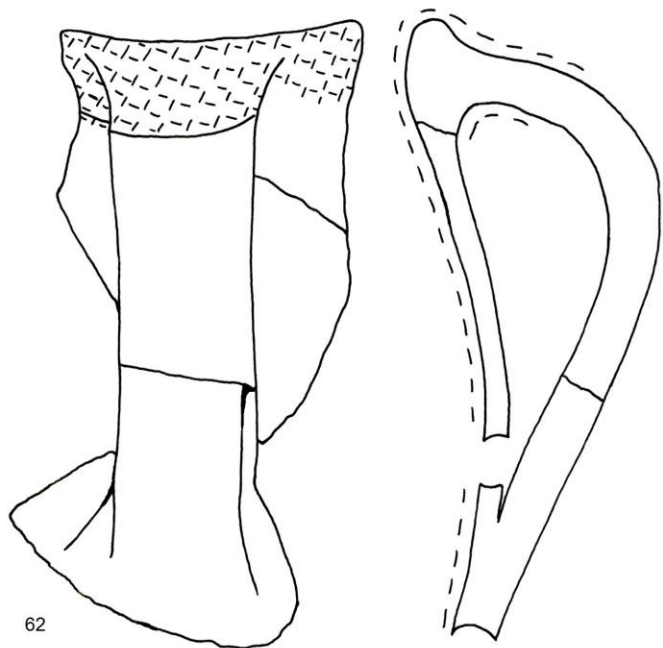
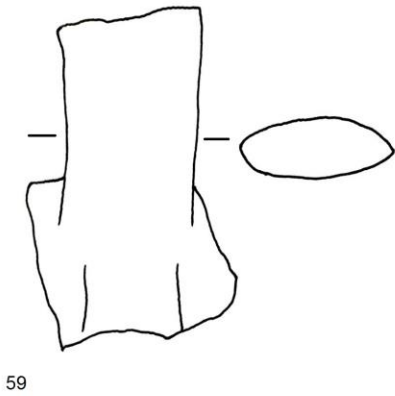
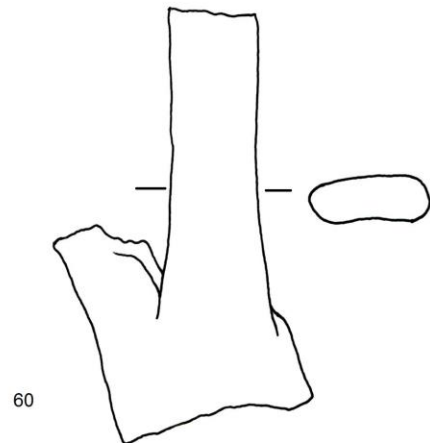
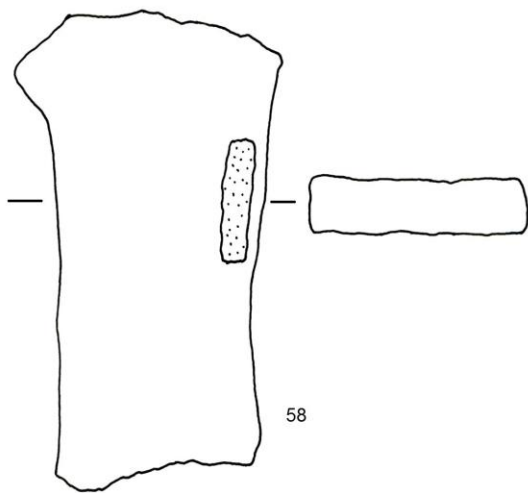

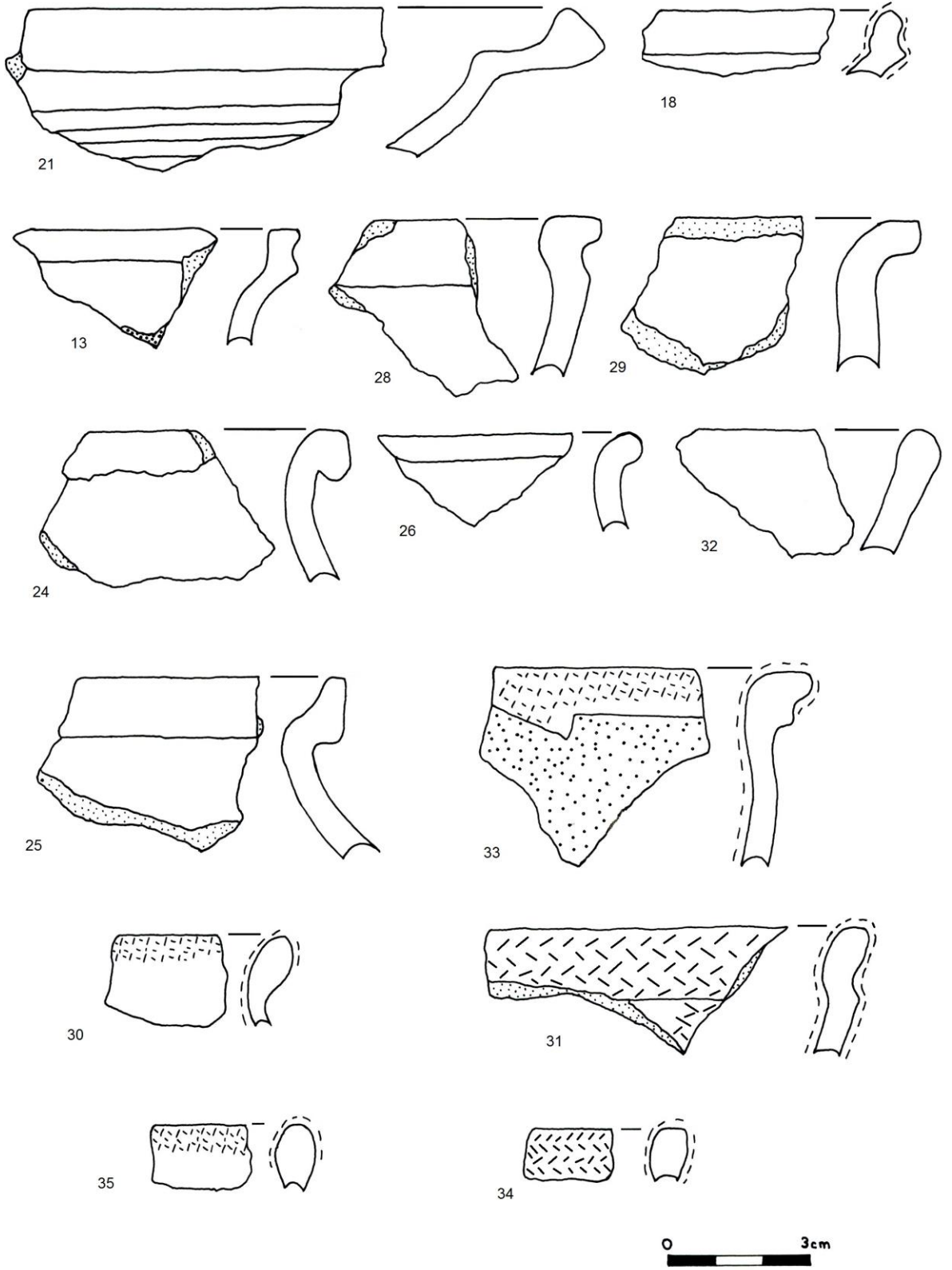

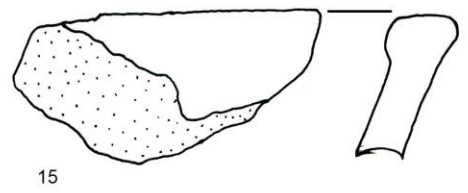
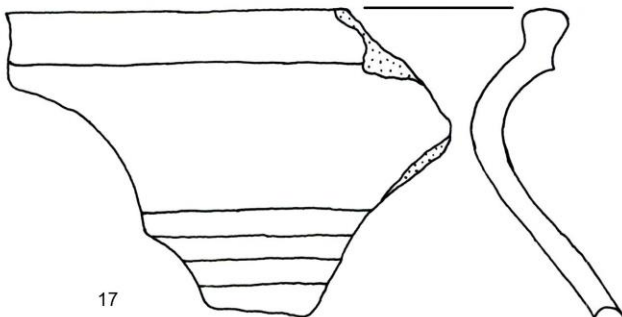
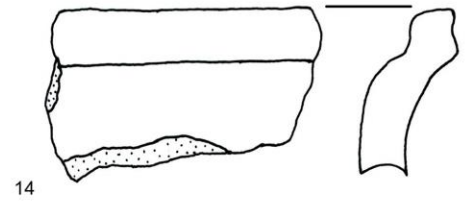
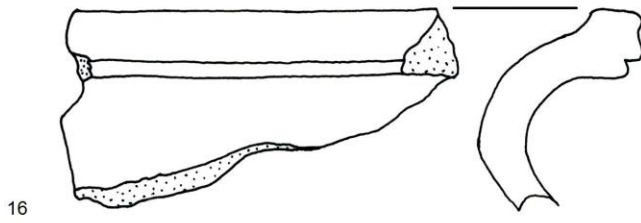
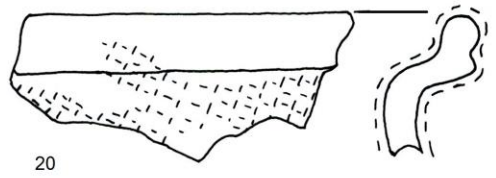
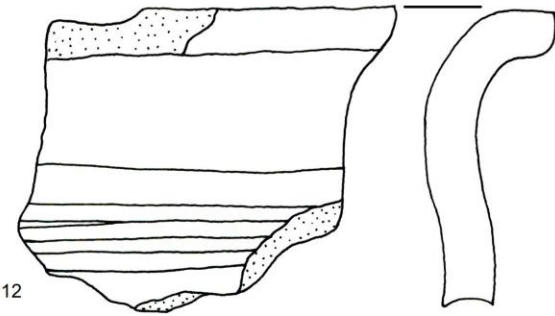
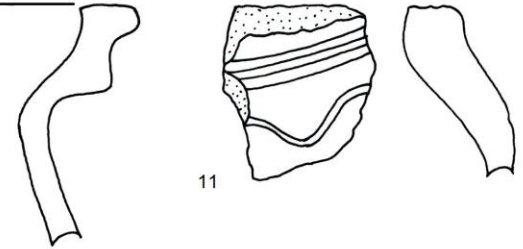
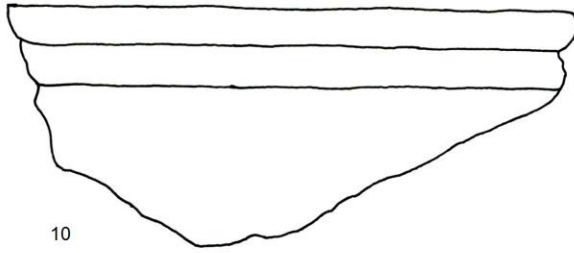
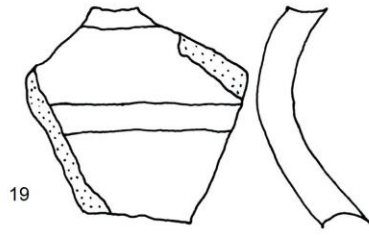
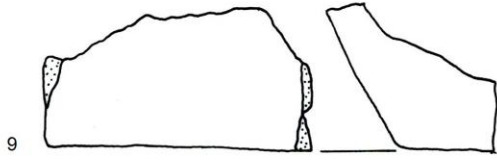

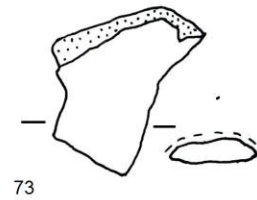
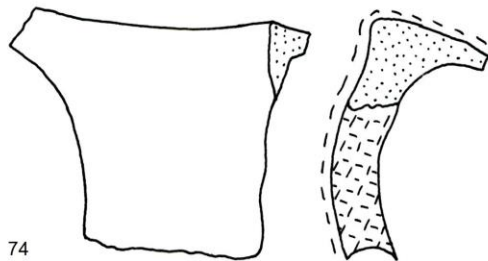
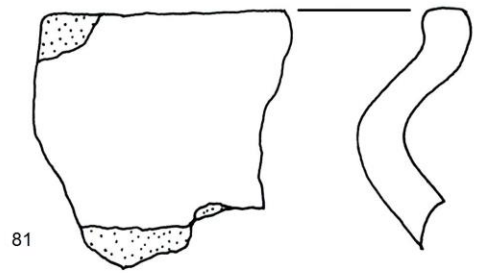
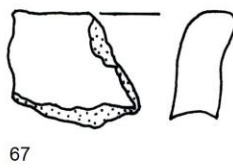
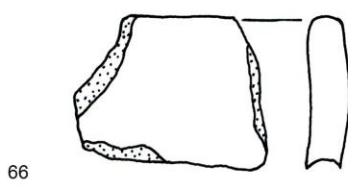
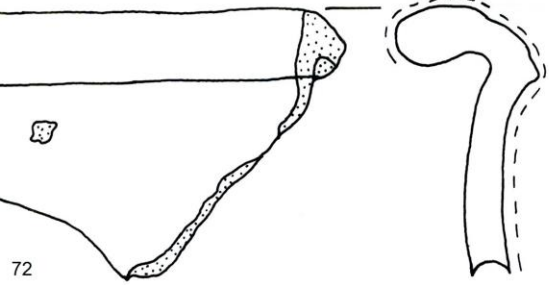
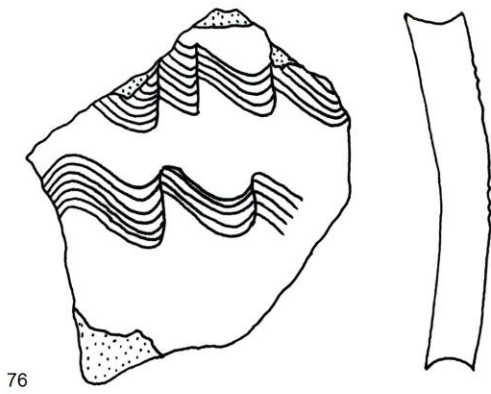
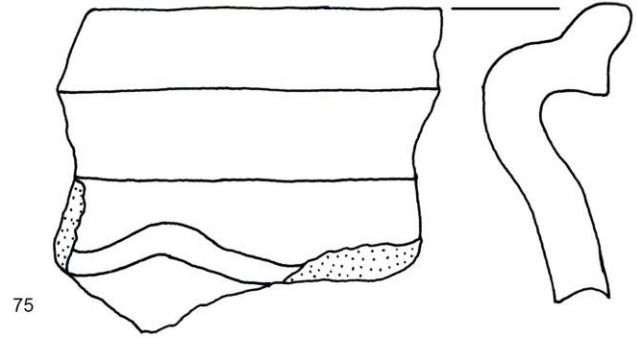
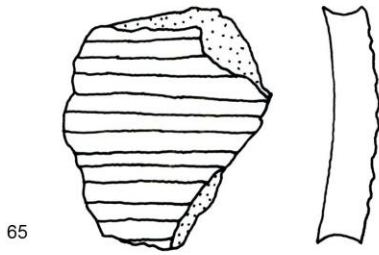
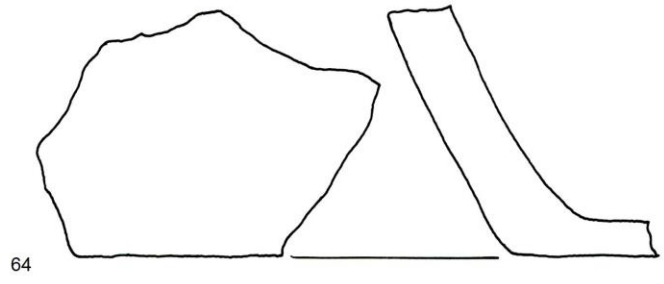
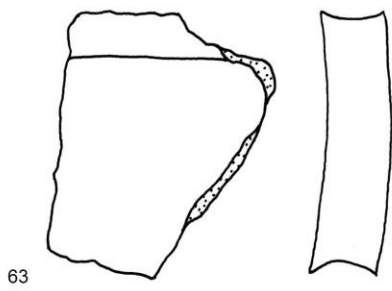

0 3 cm

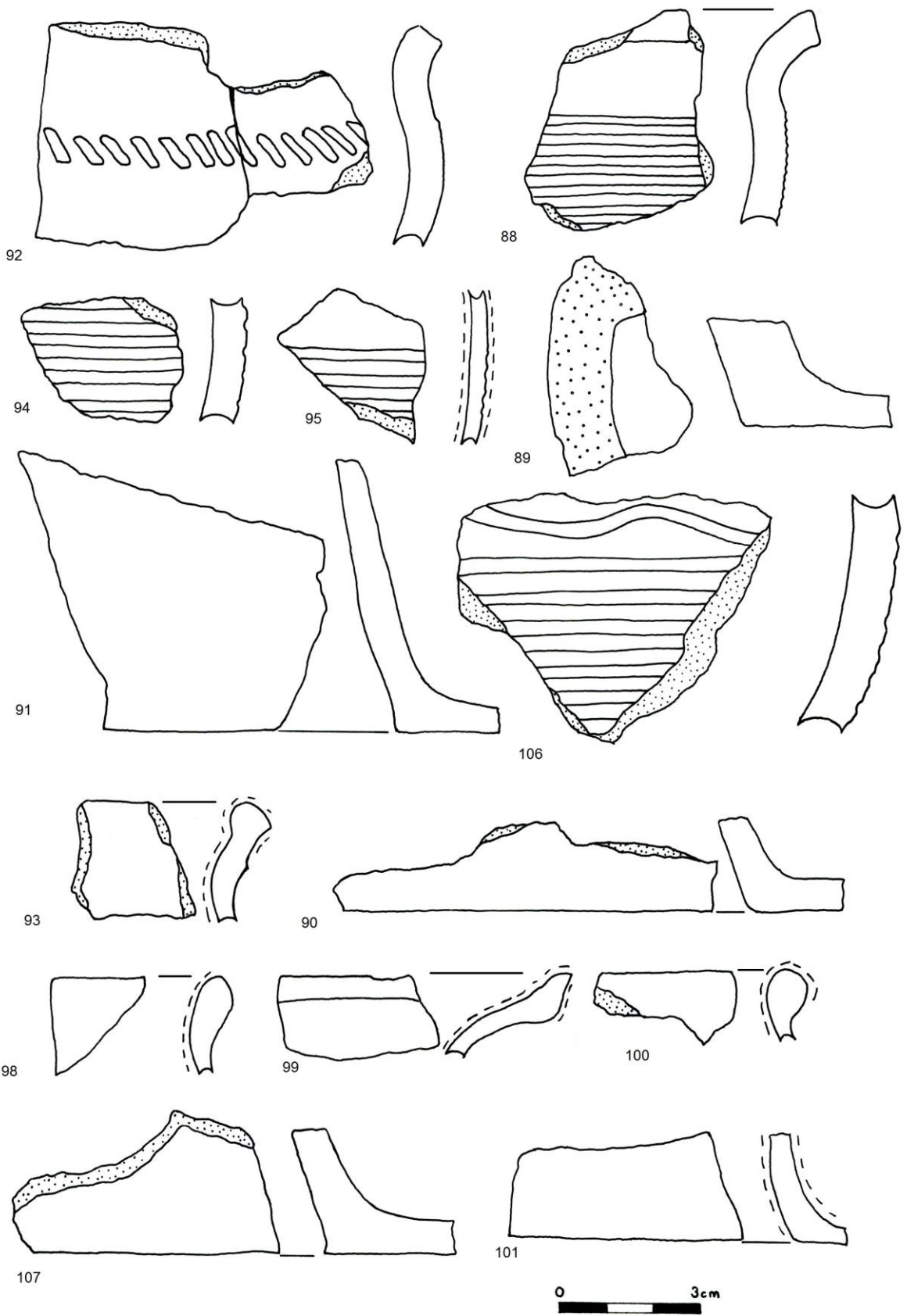

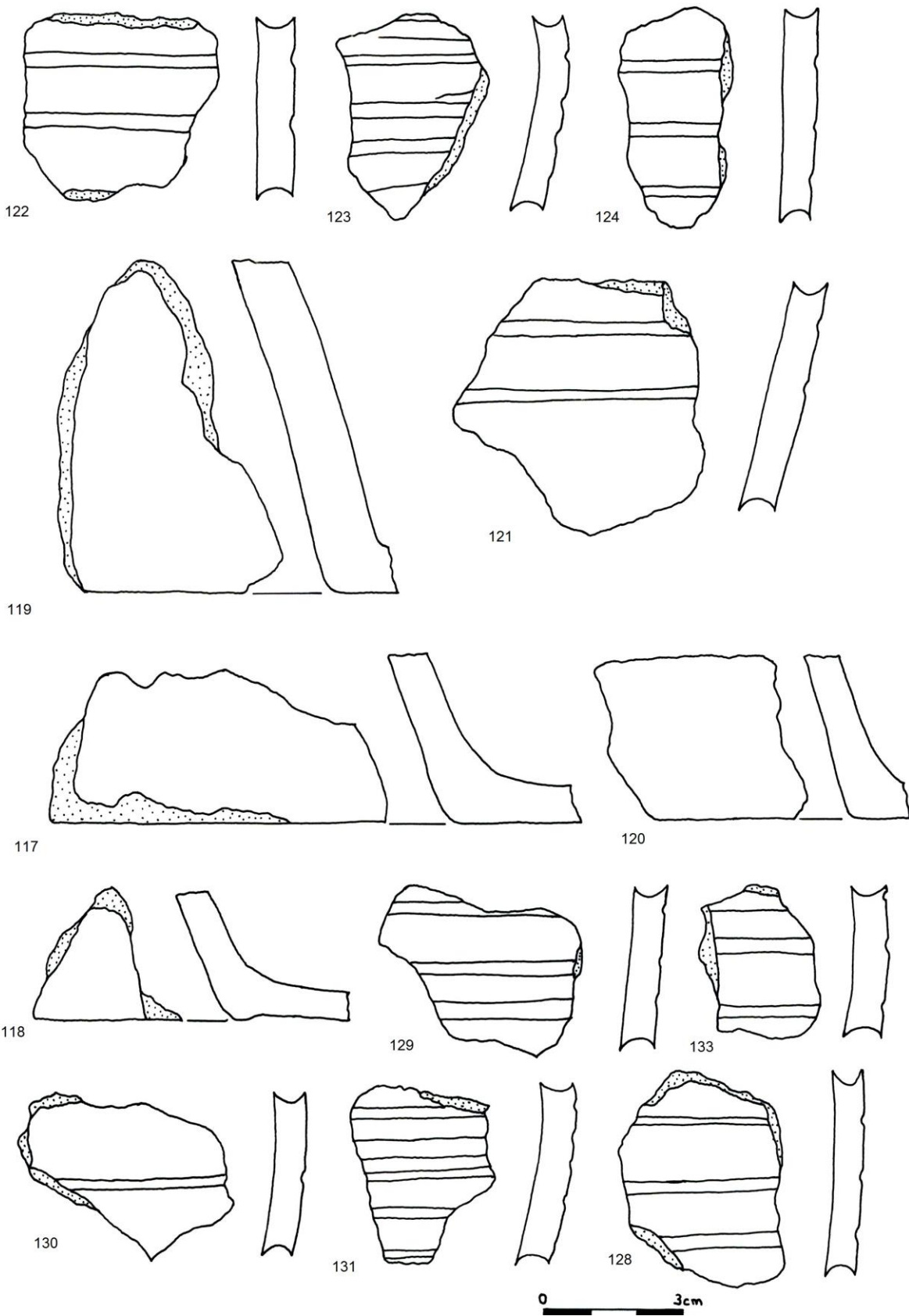

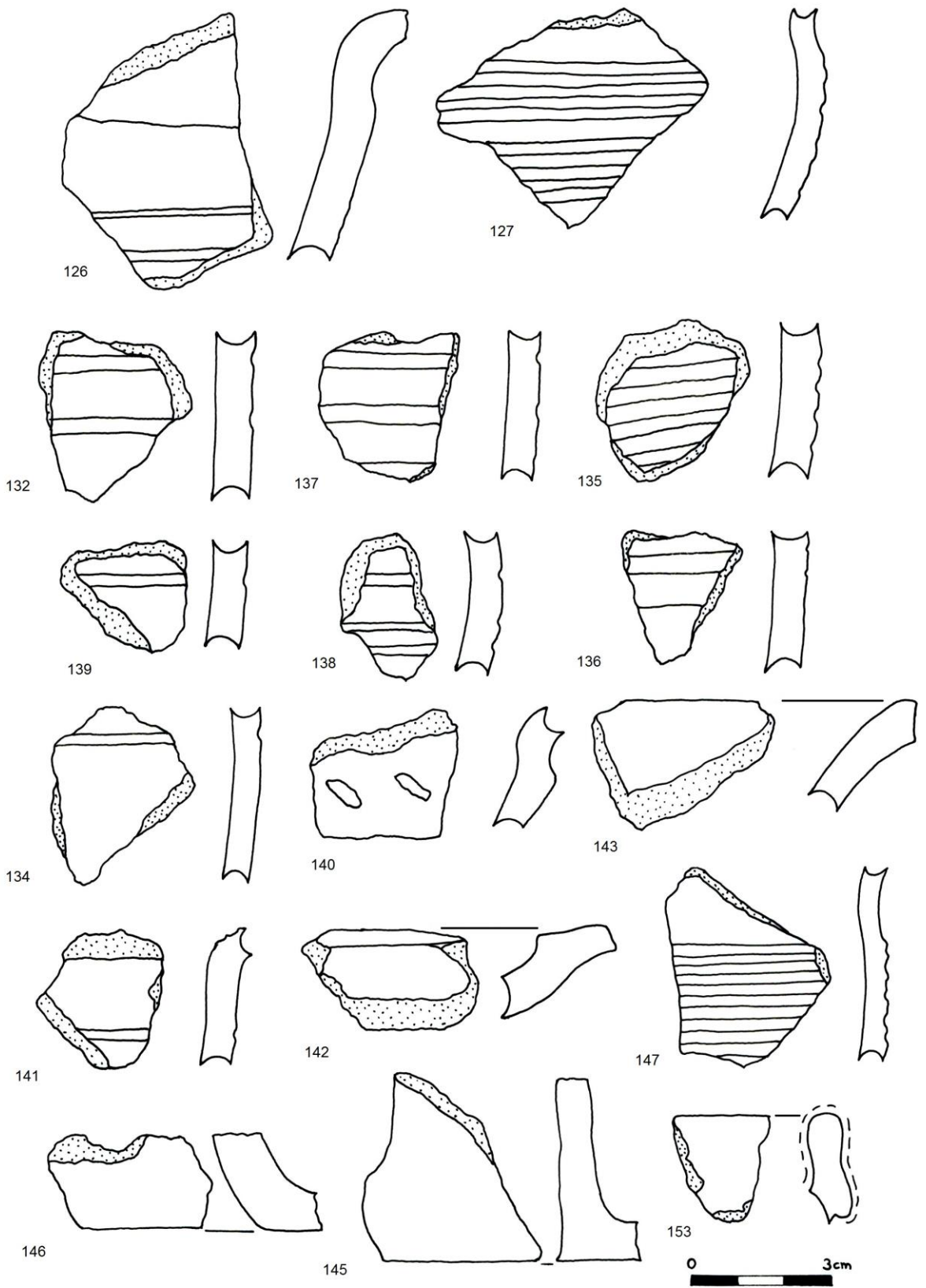

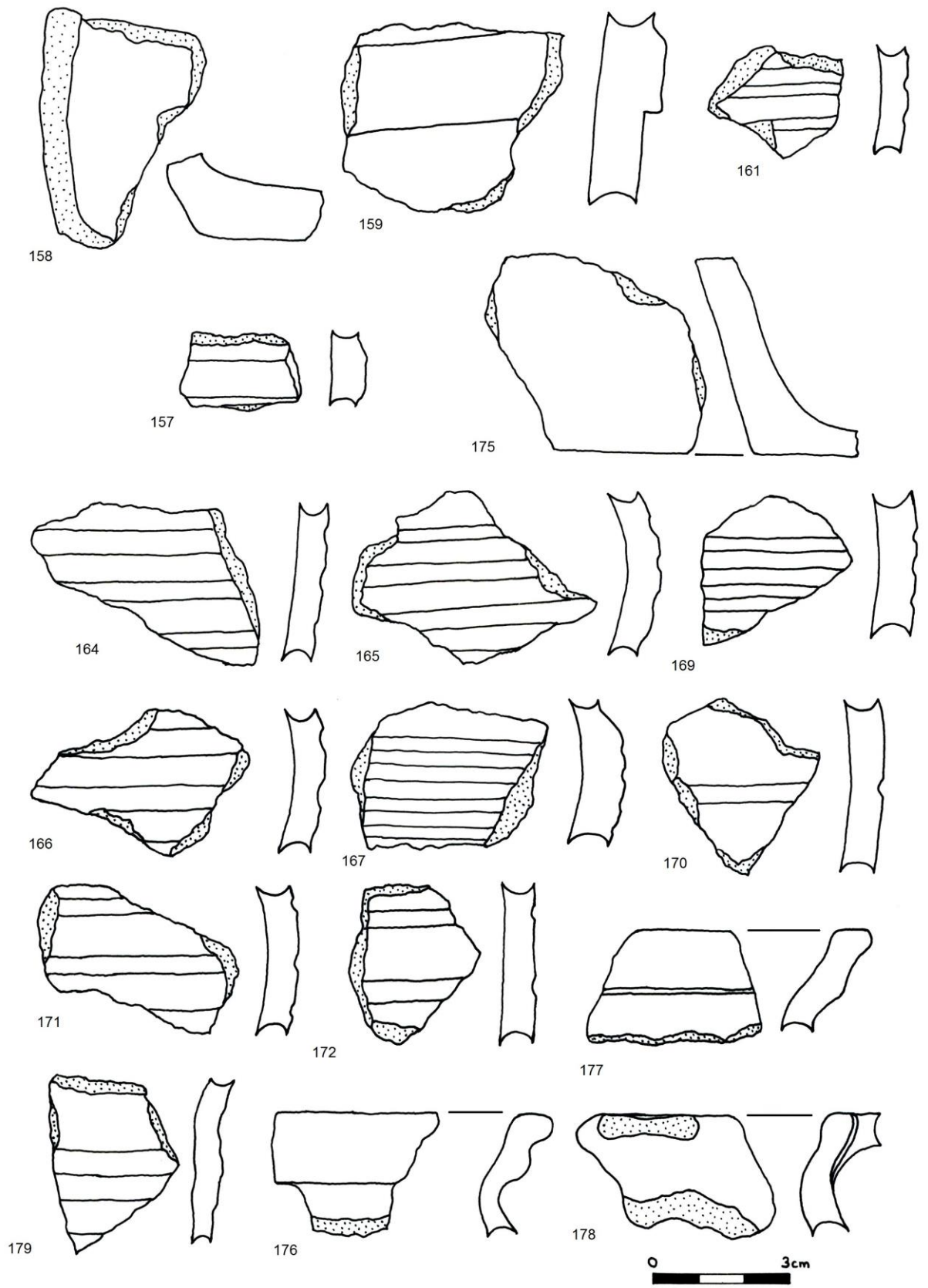

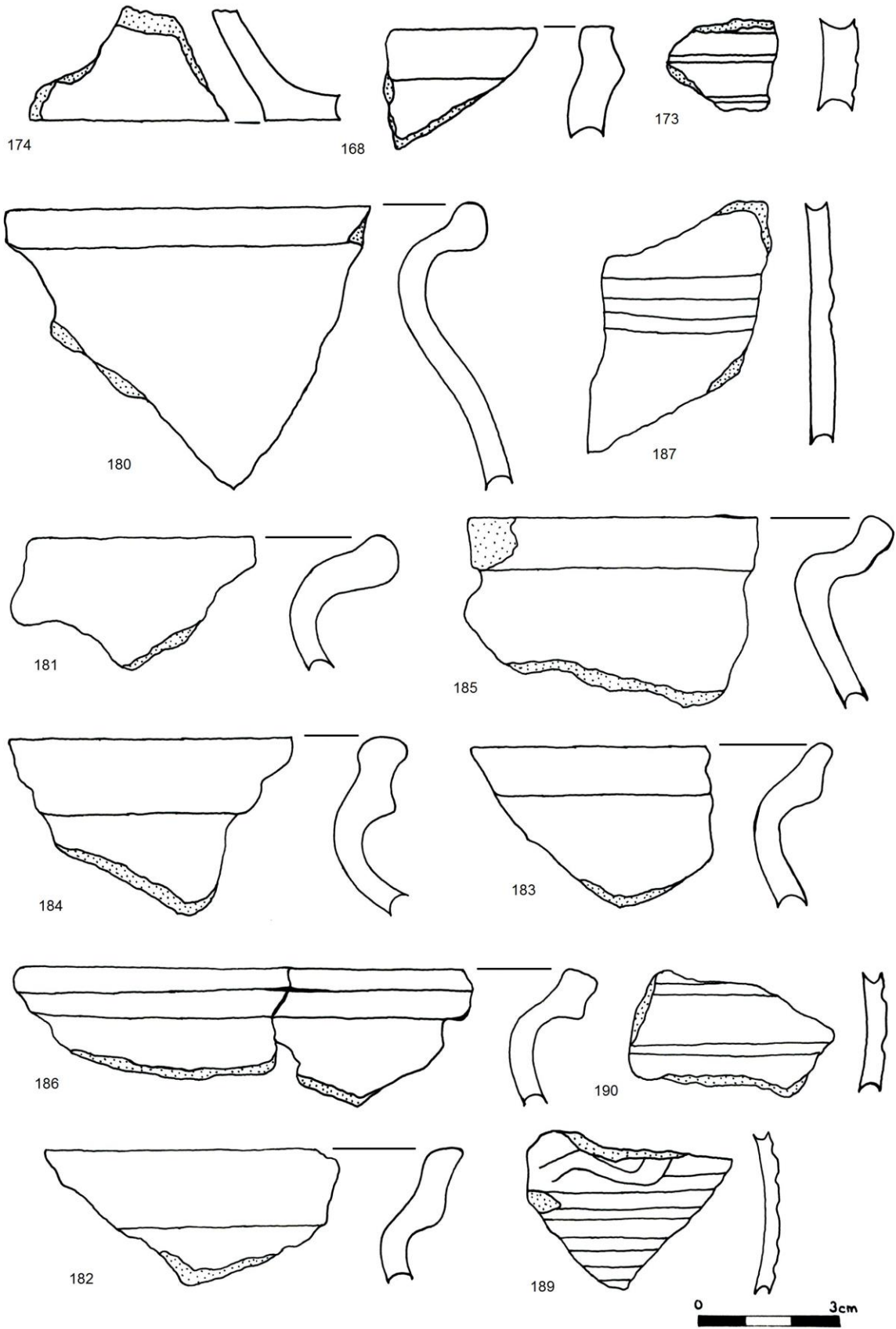

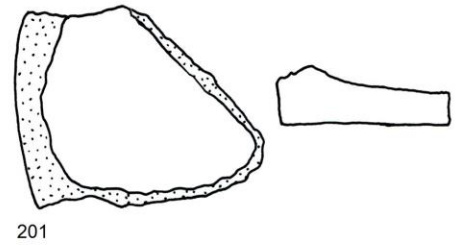
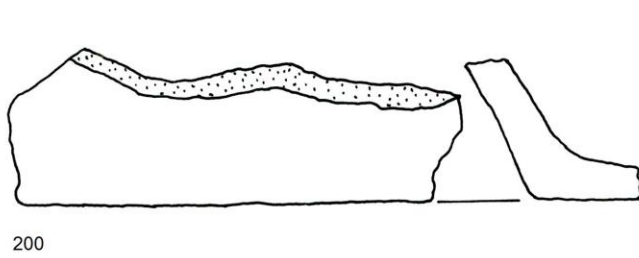
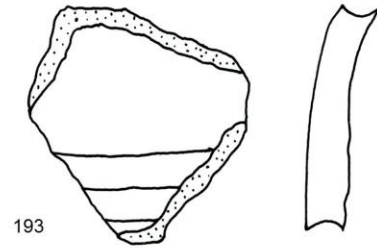
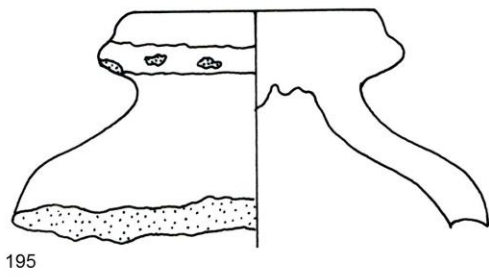
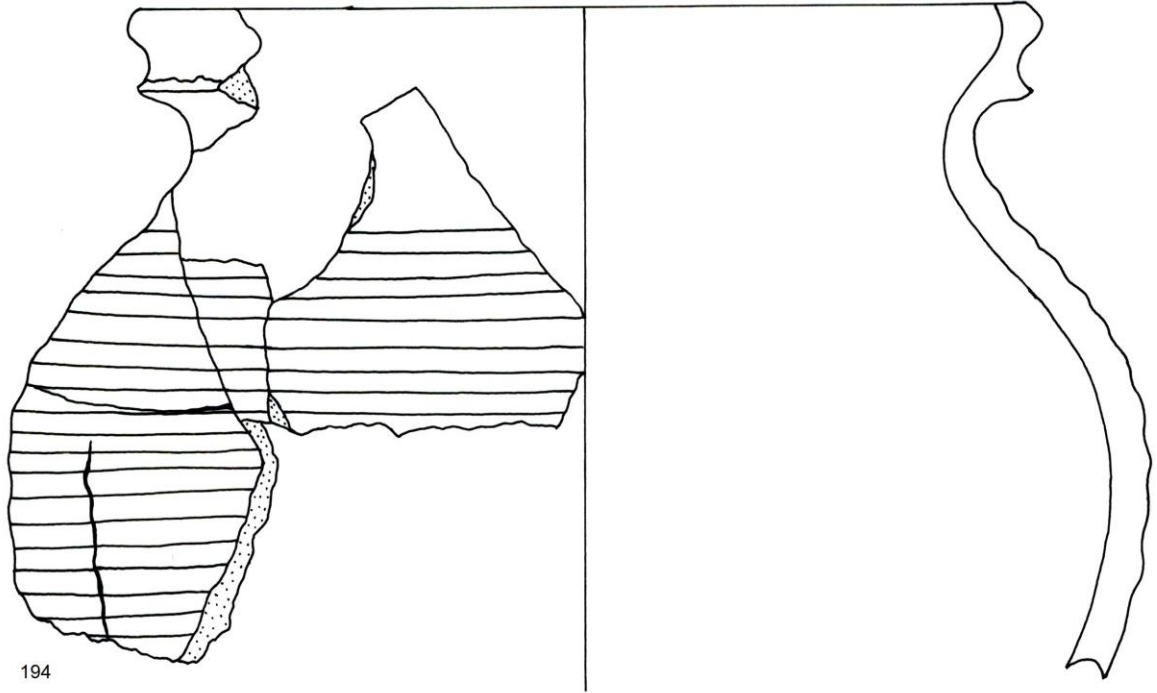
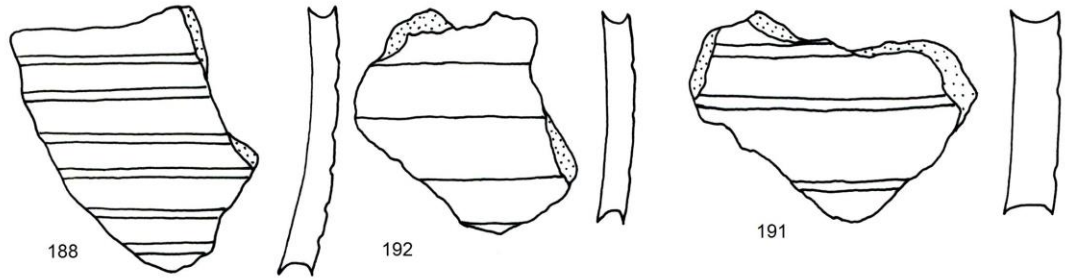

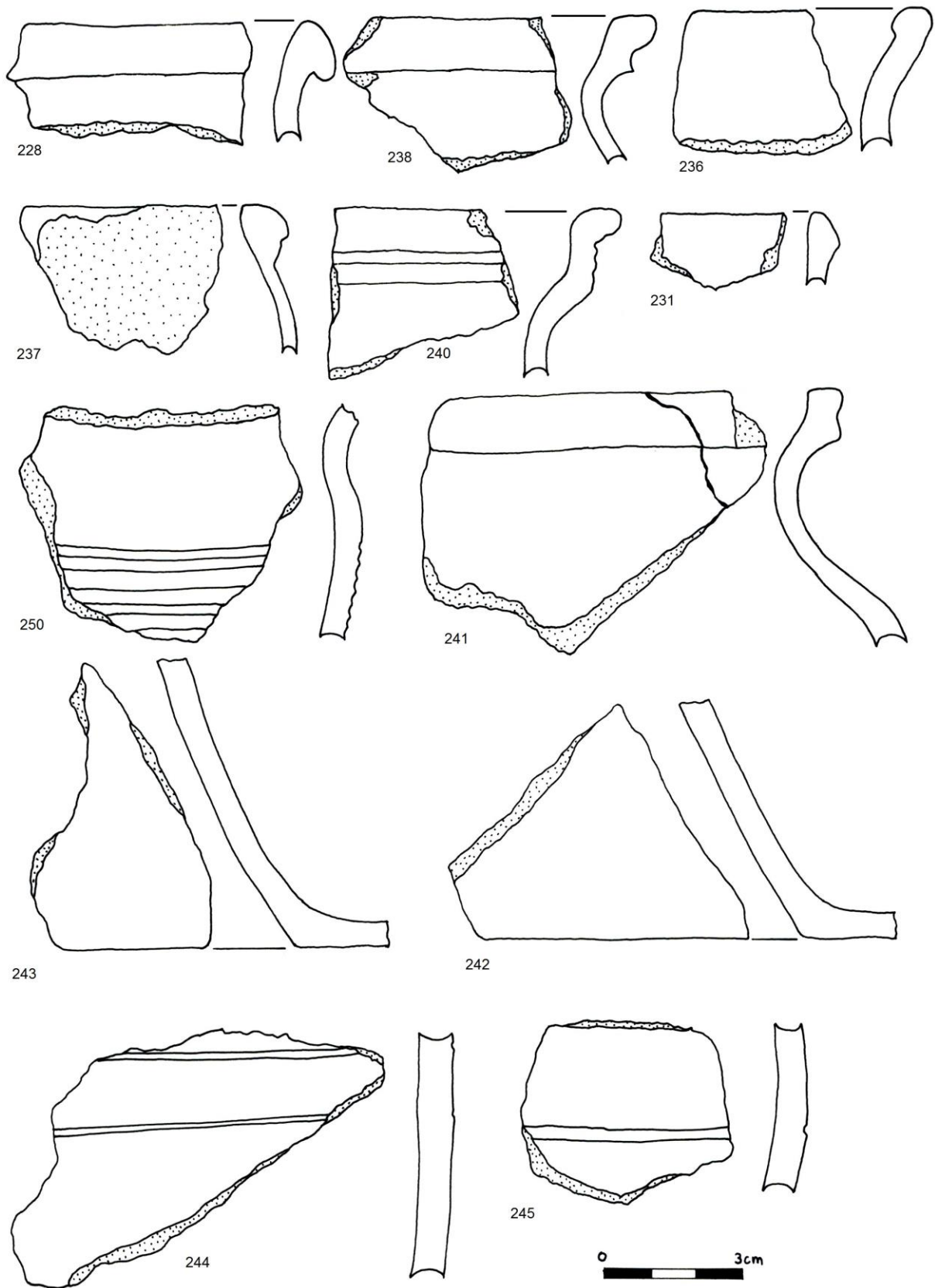

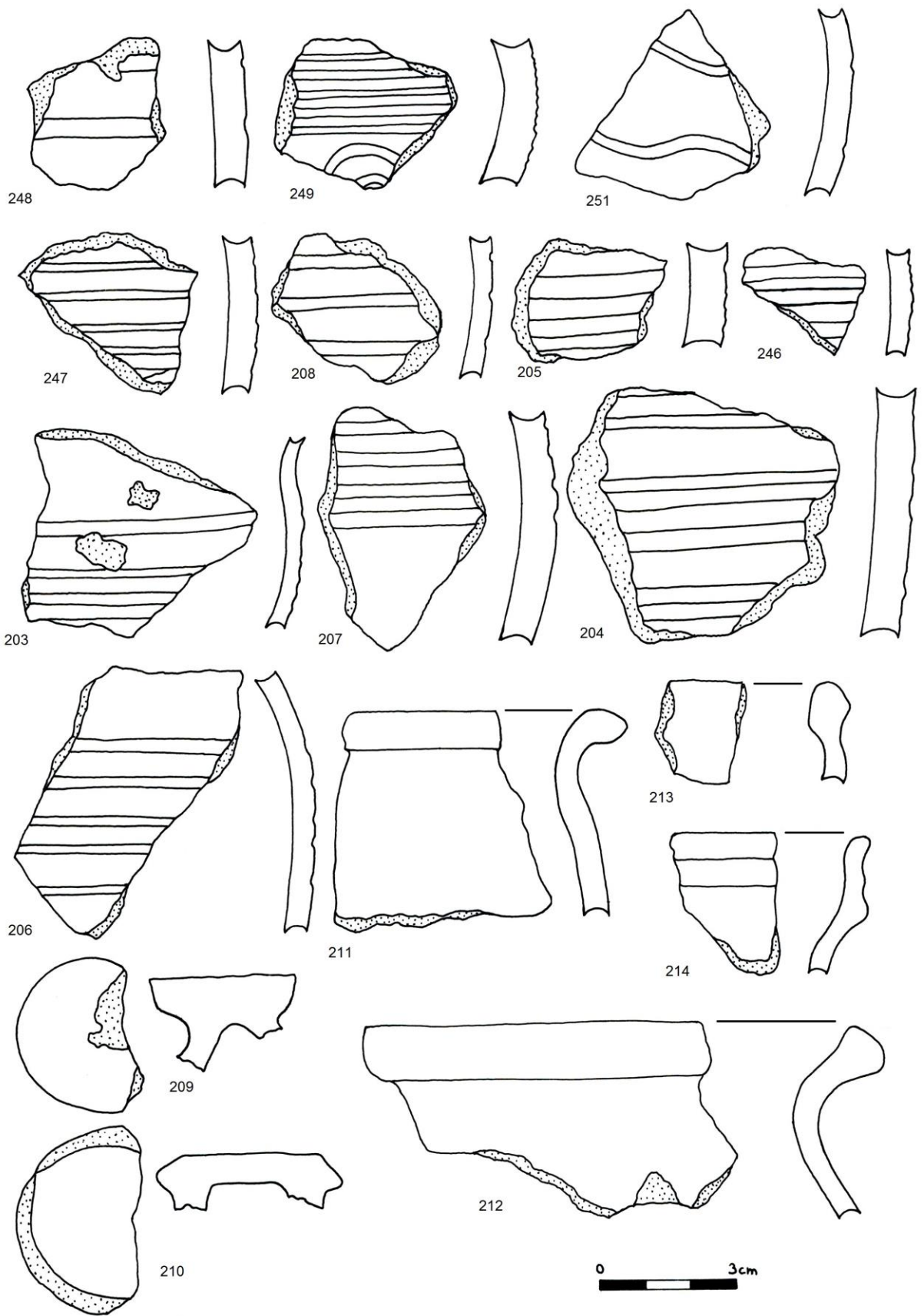

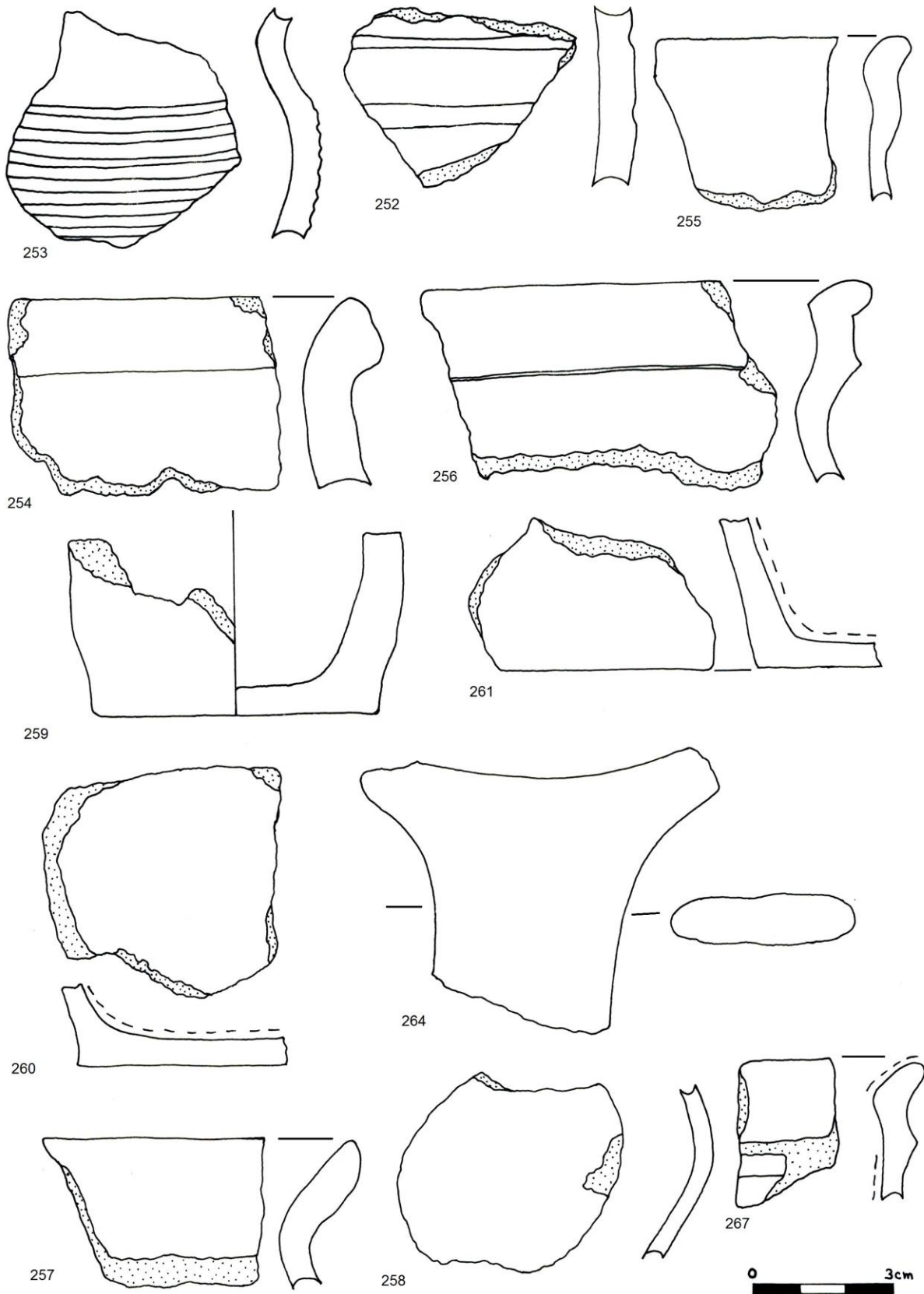

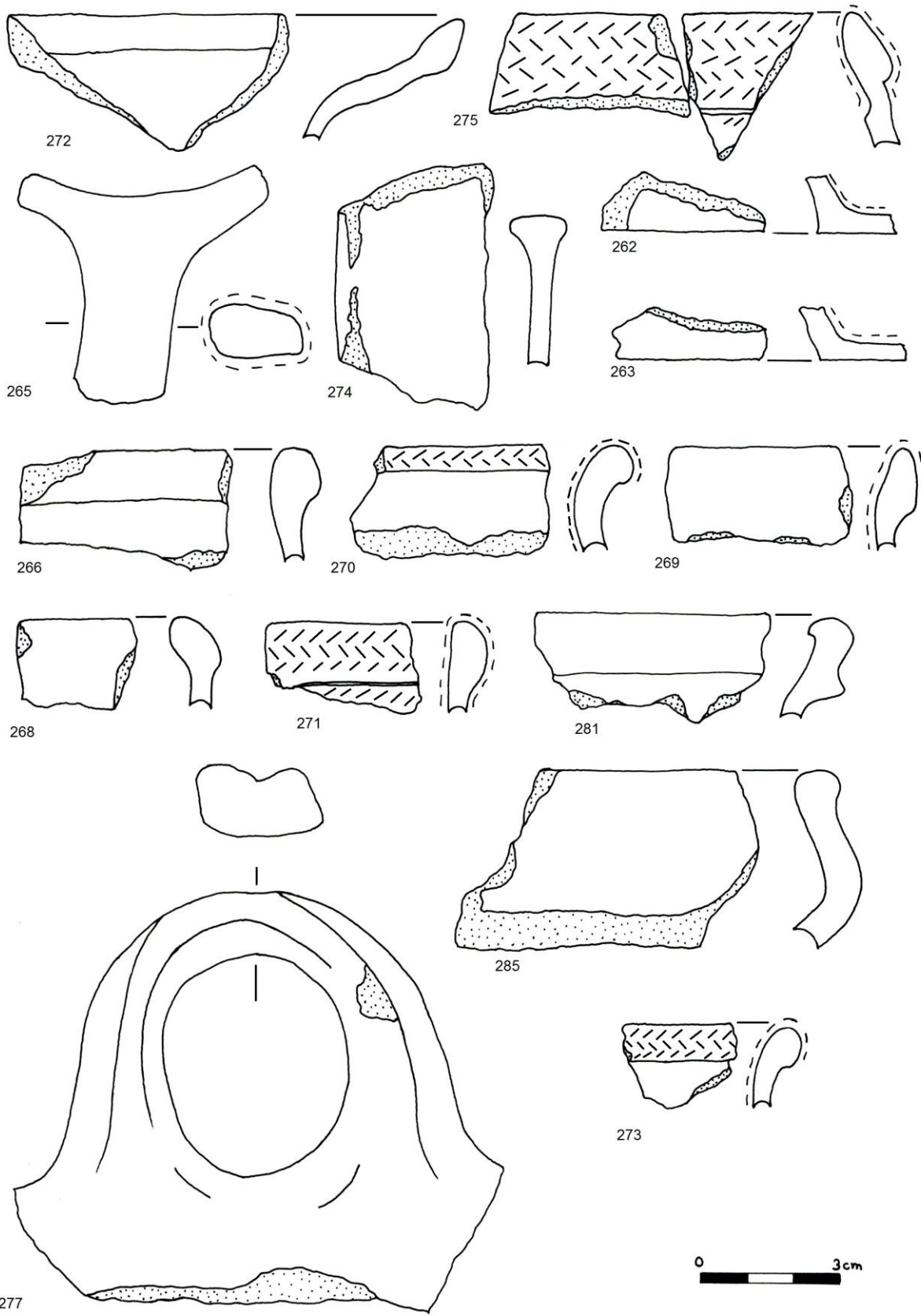

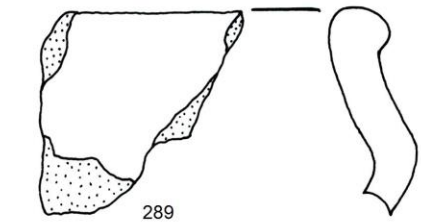
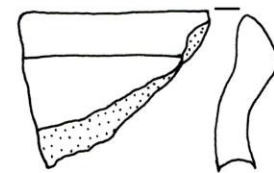
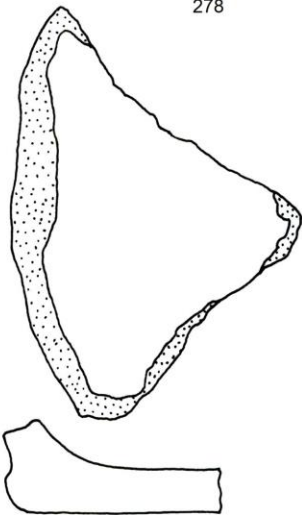
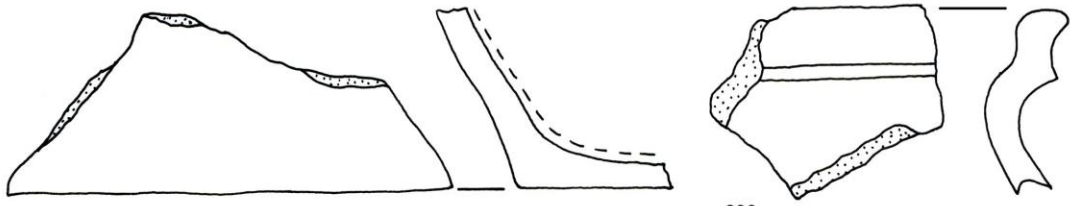
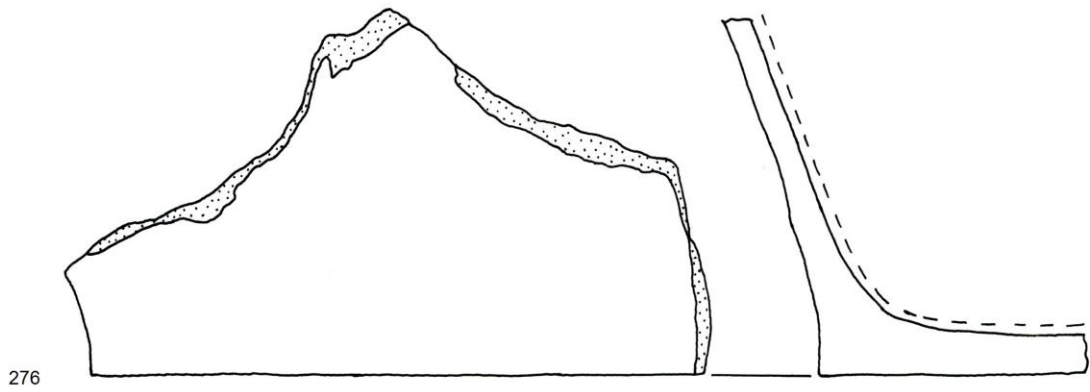

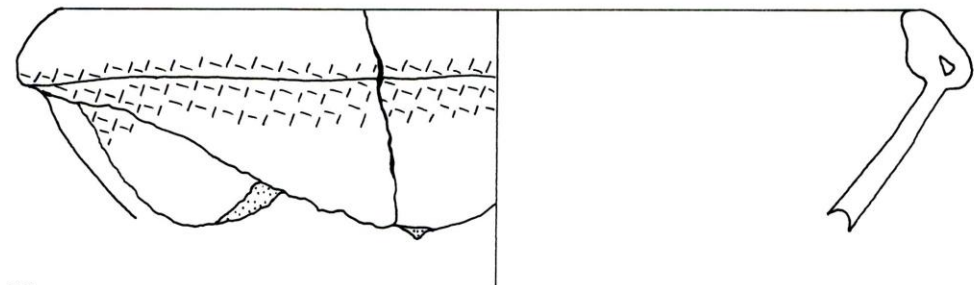
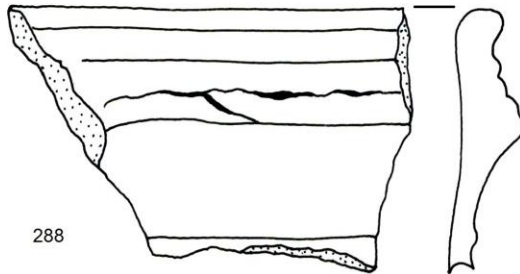

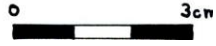
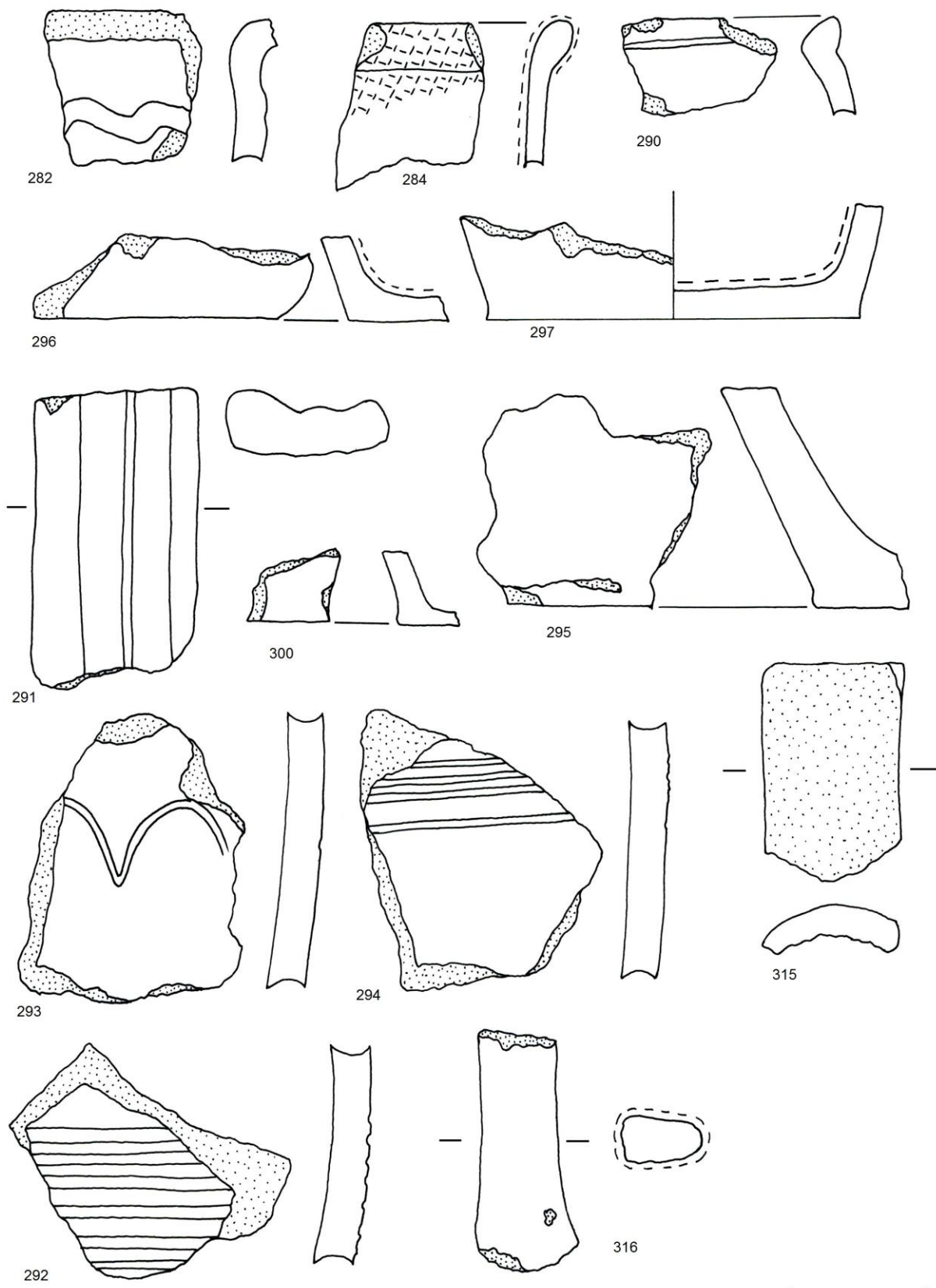

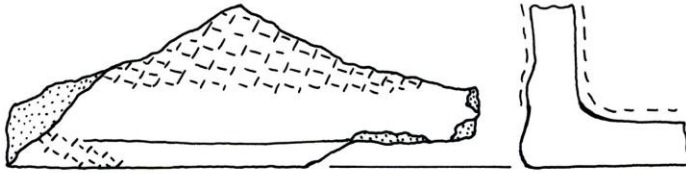

279

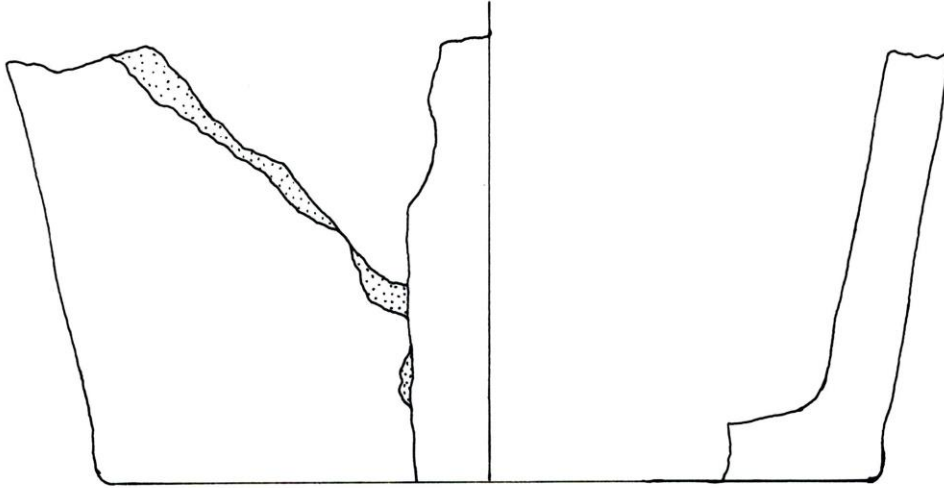

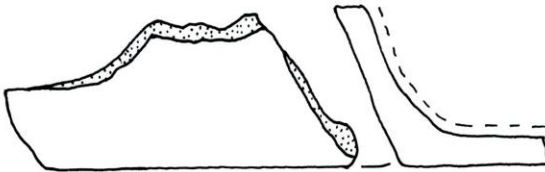
298

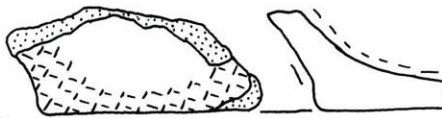
299

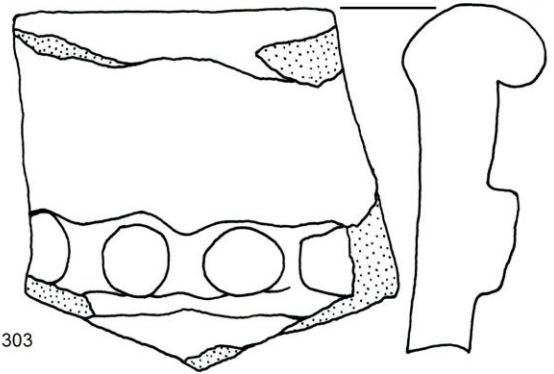
301

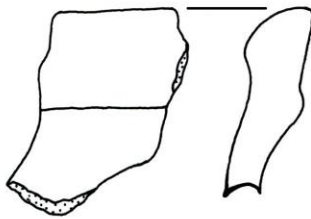
302

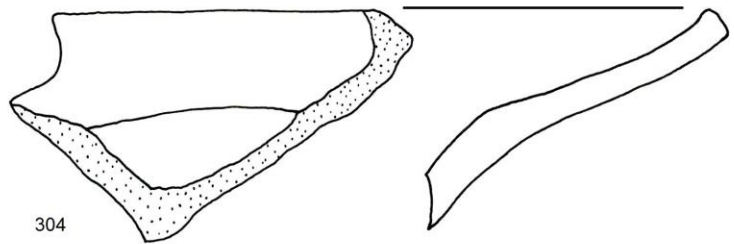
303

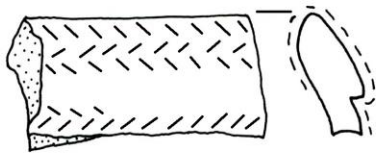
306

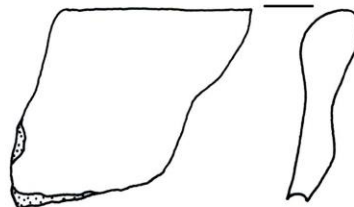
304

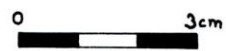
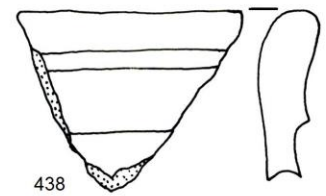
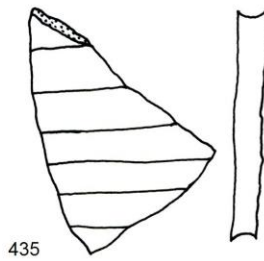
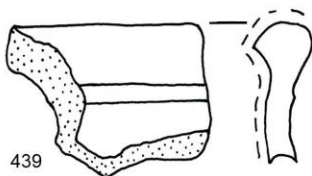
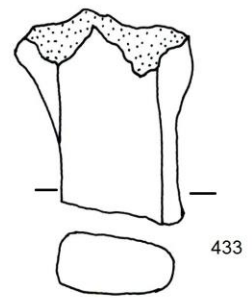
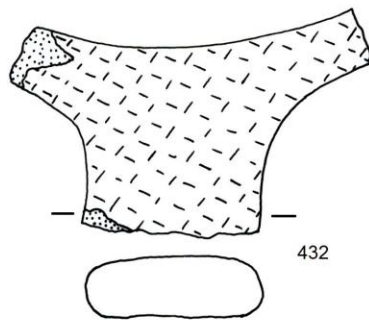
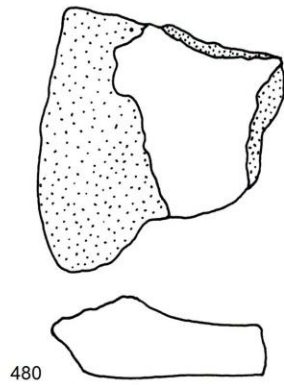
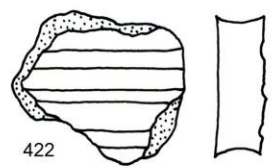
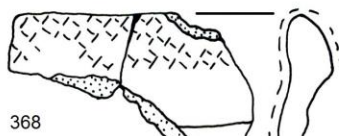
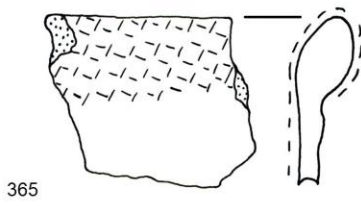
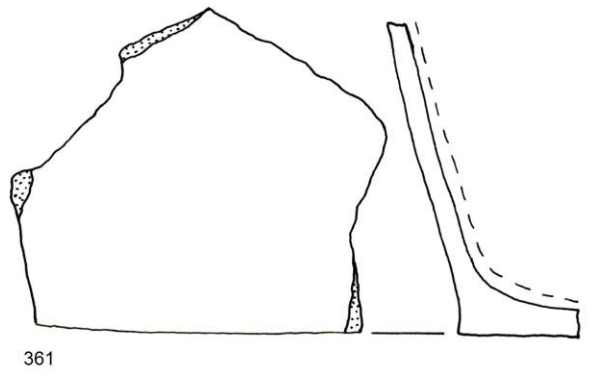
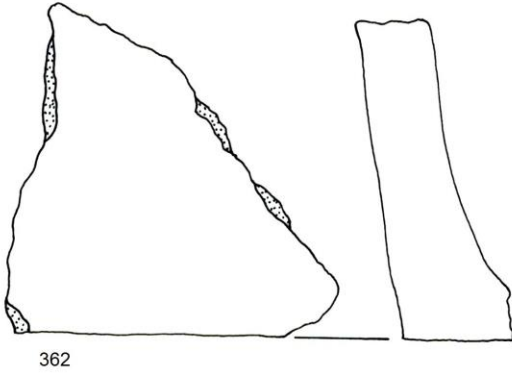
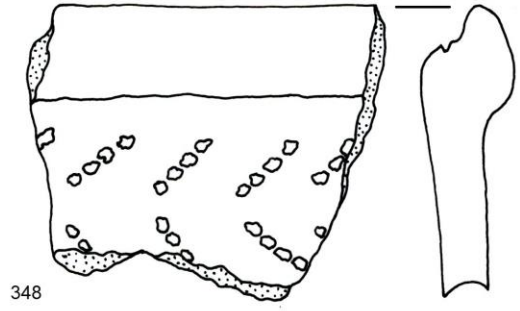
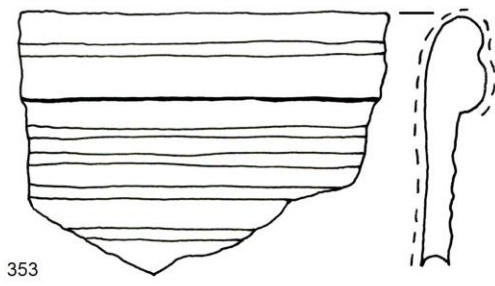

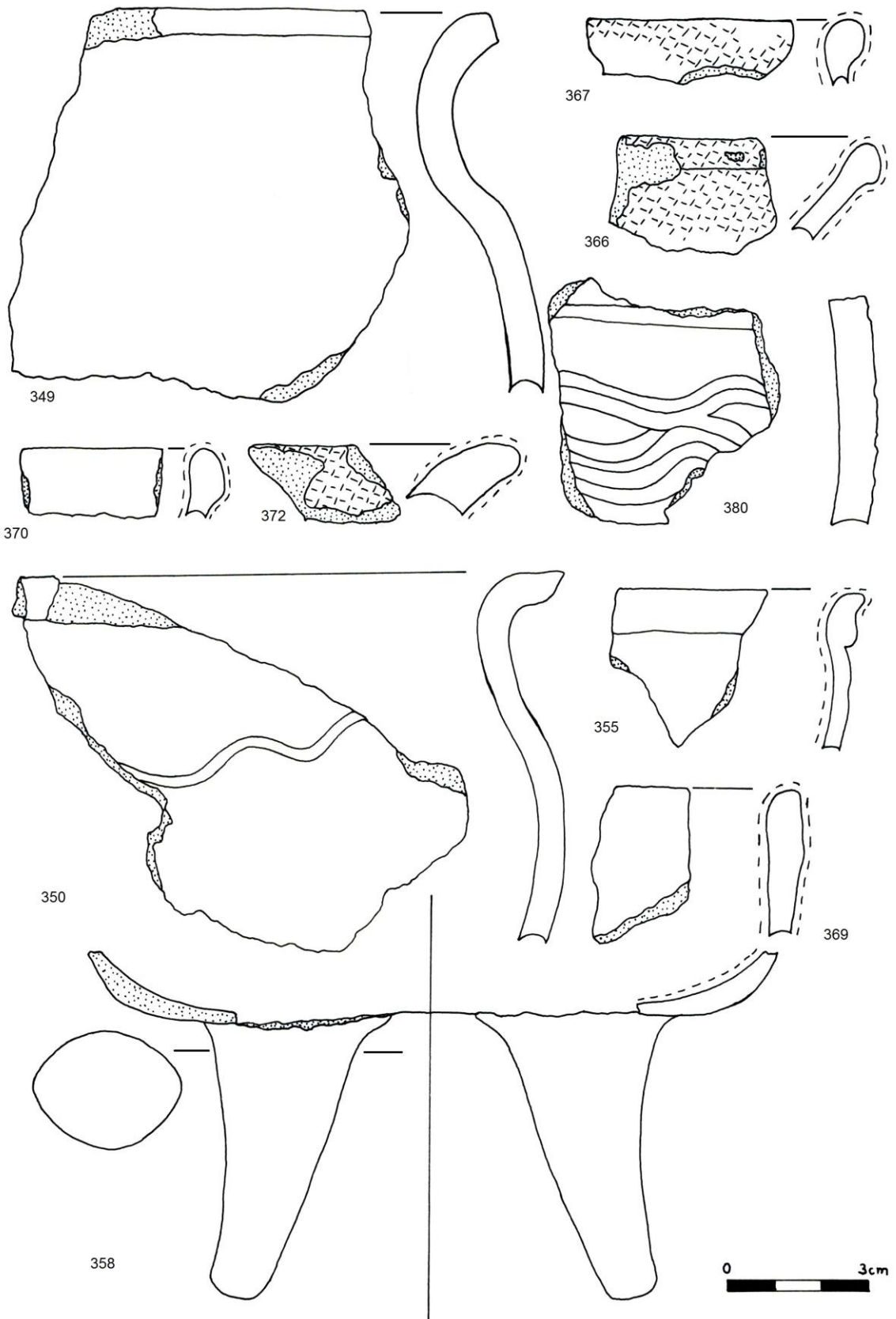
307

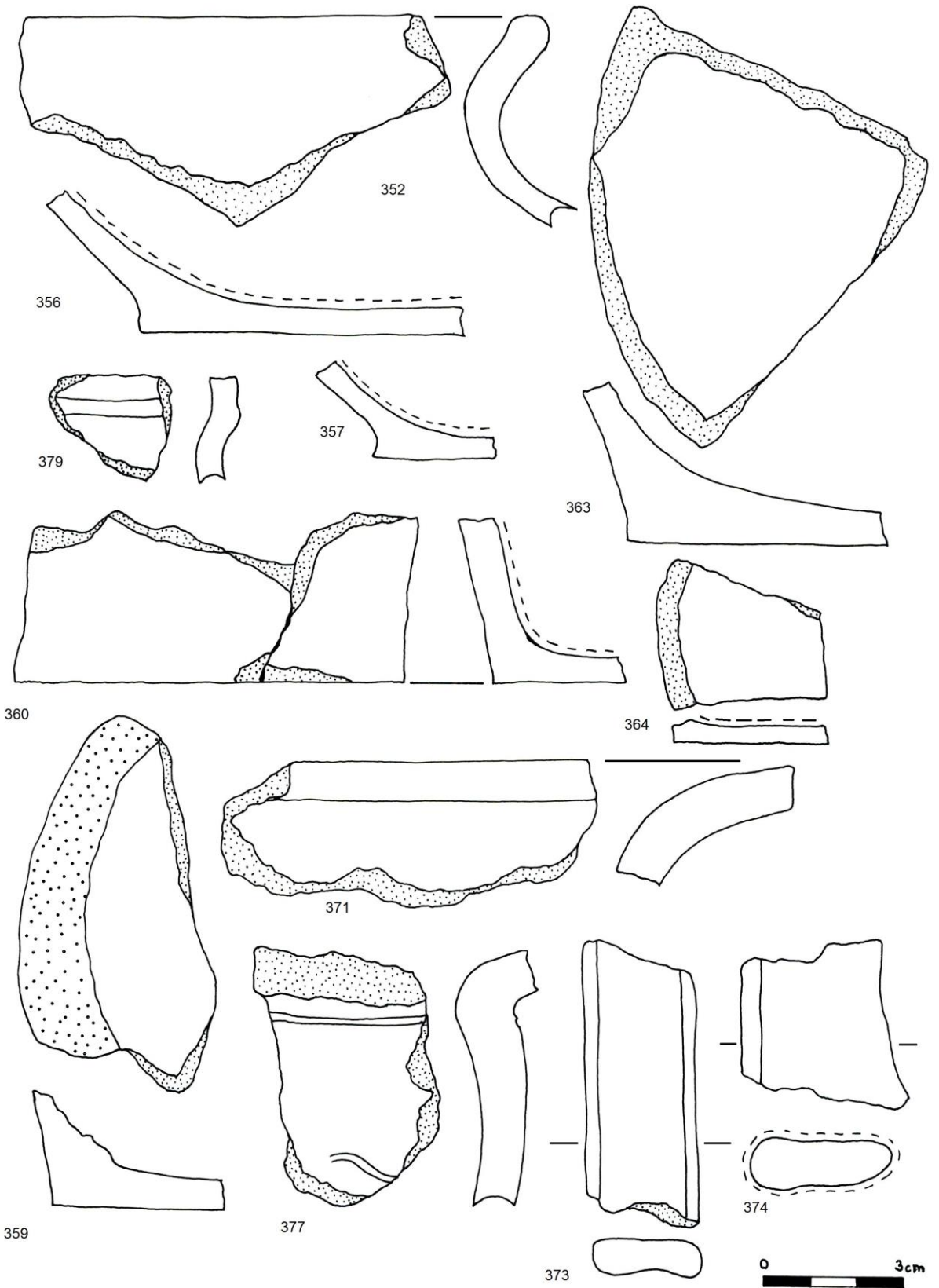
305

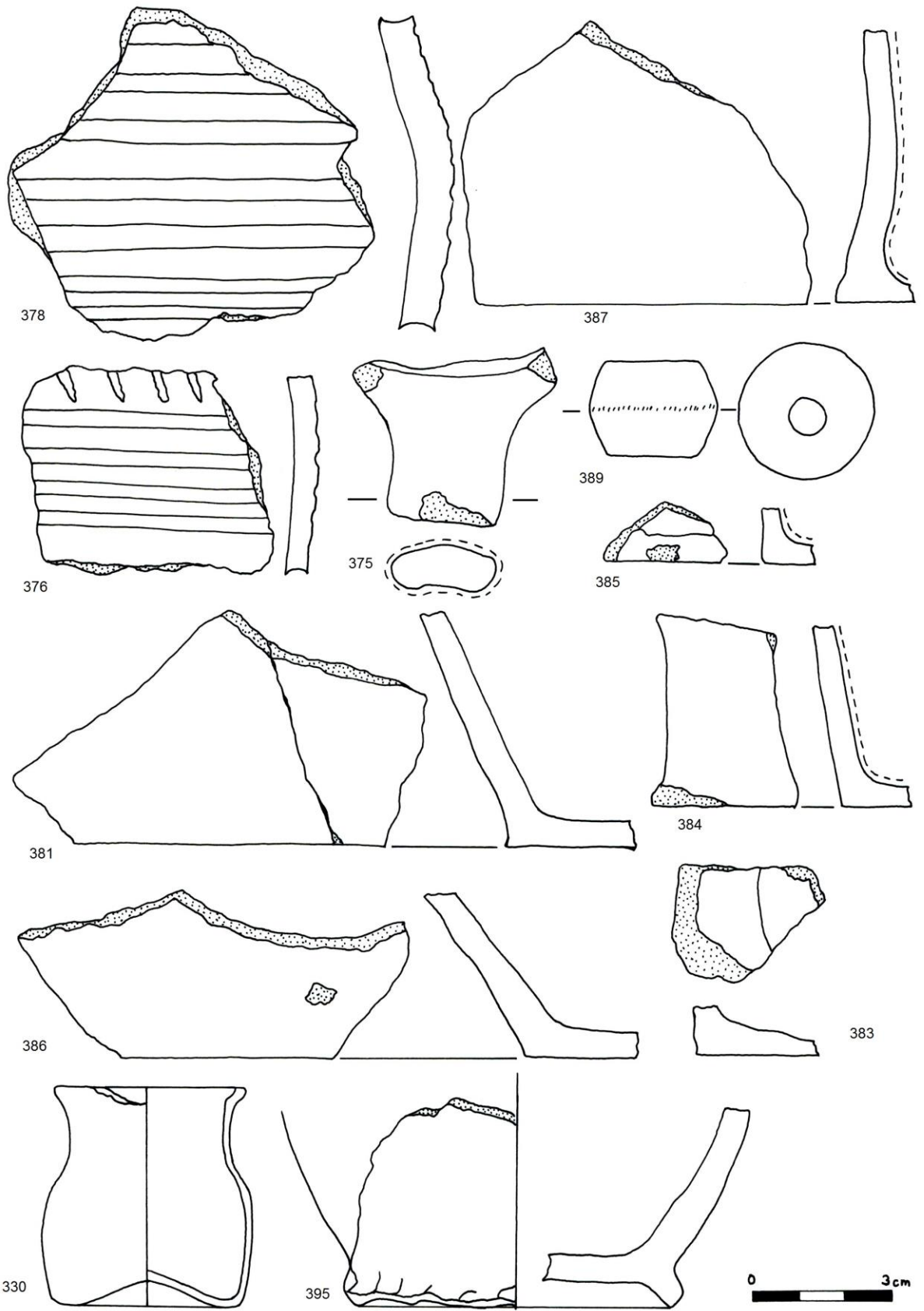

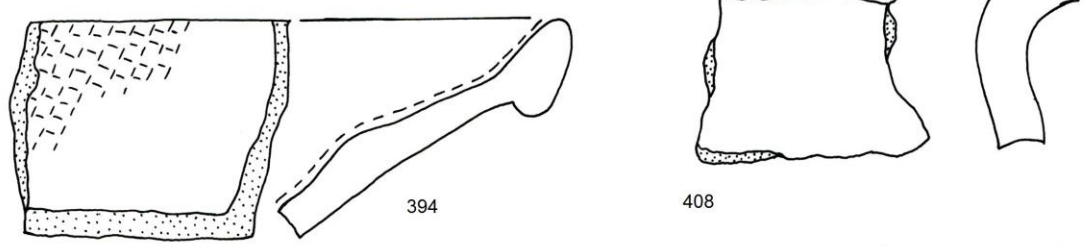
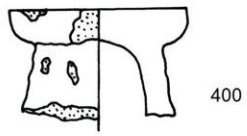
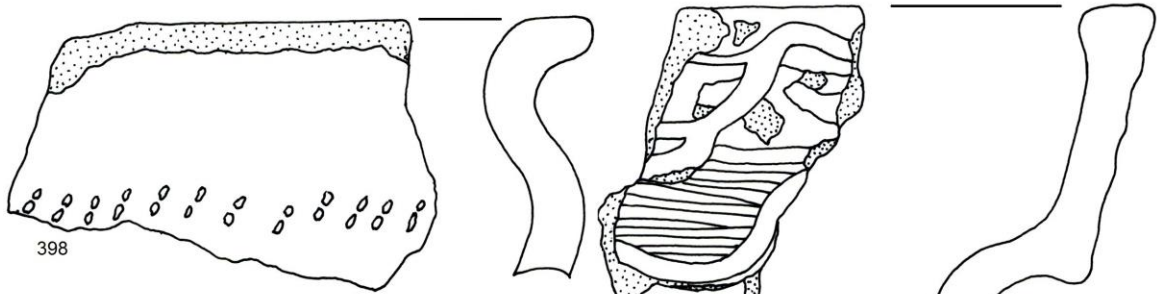
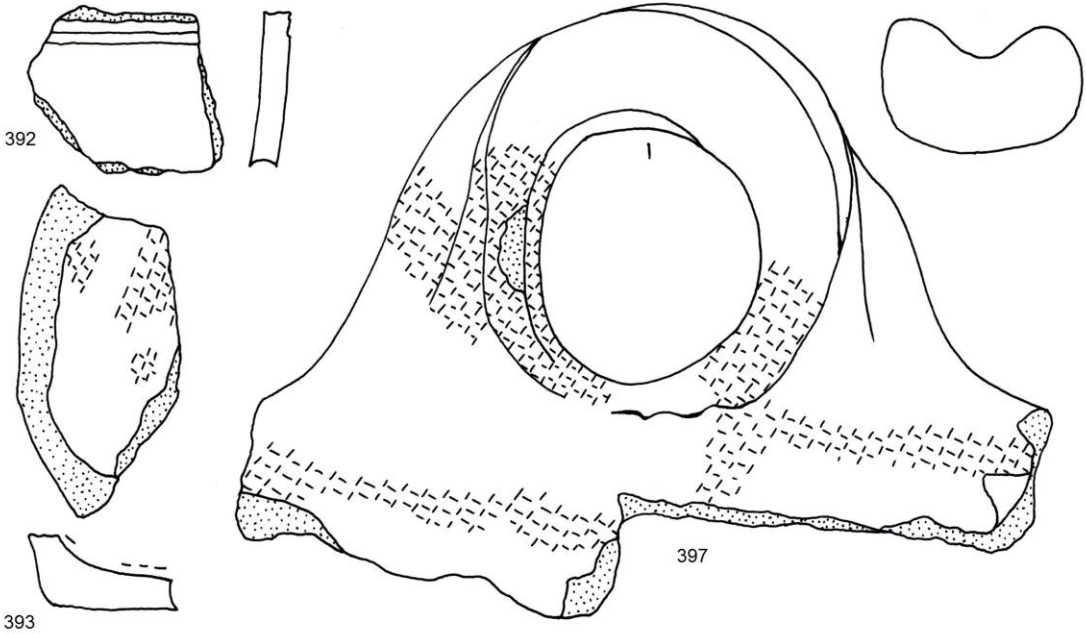
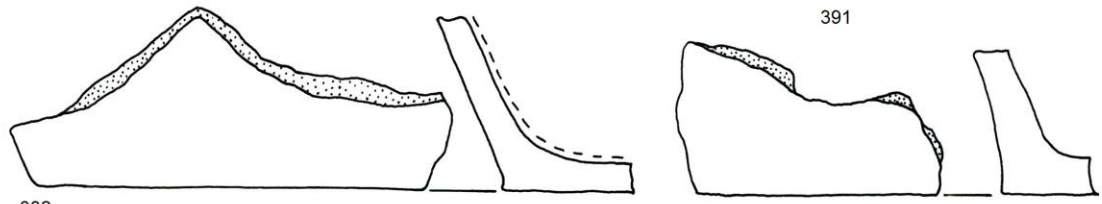

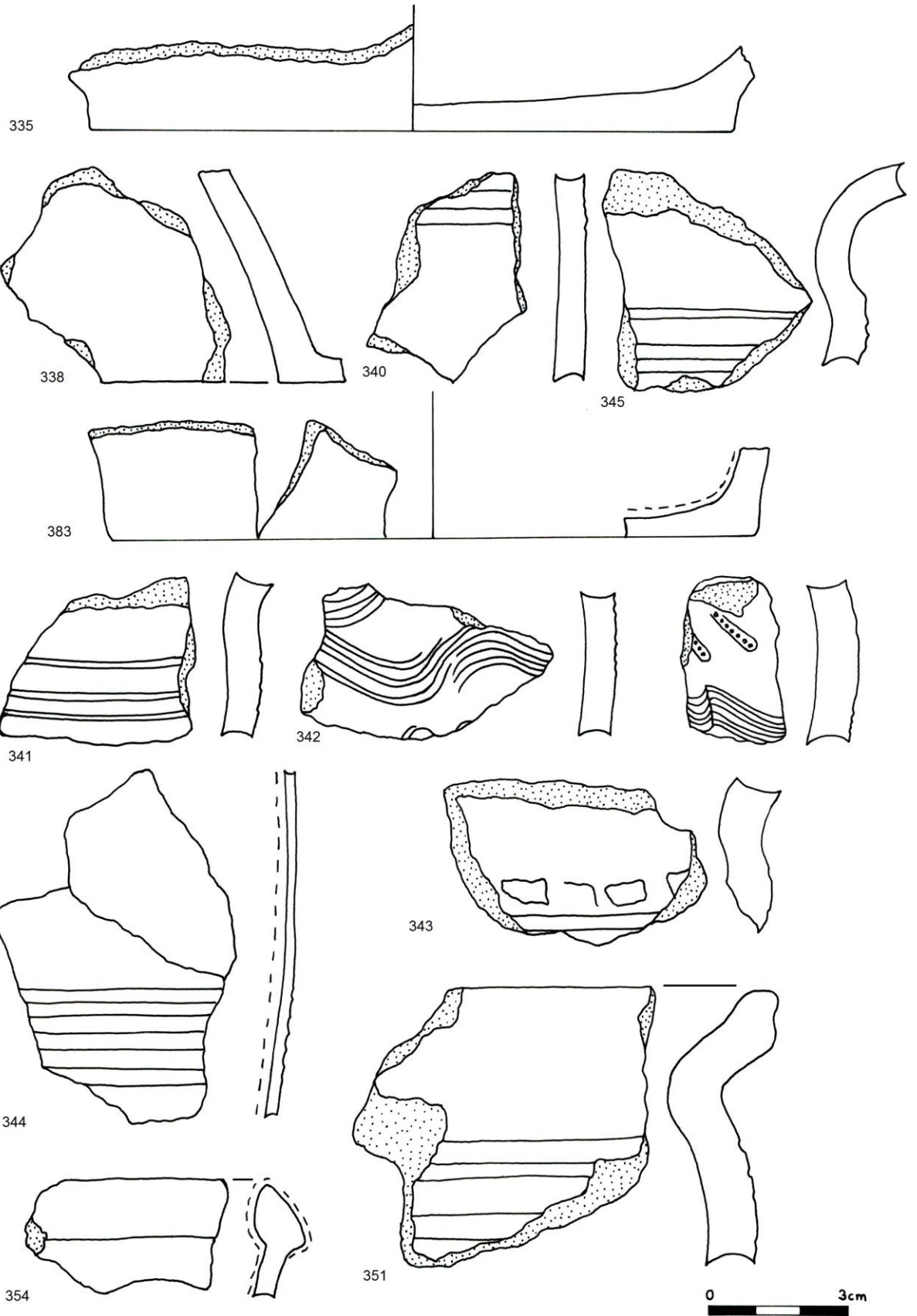

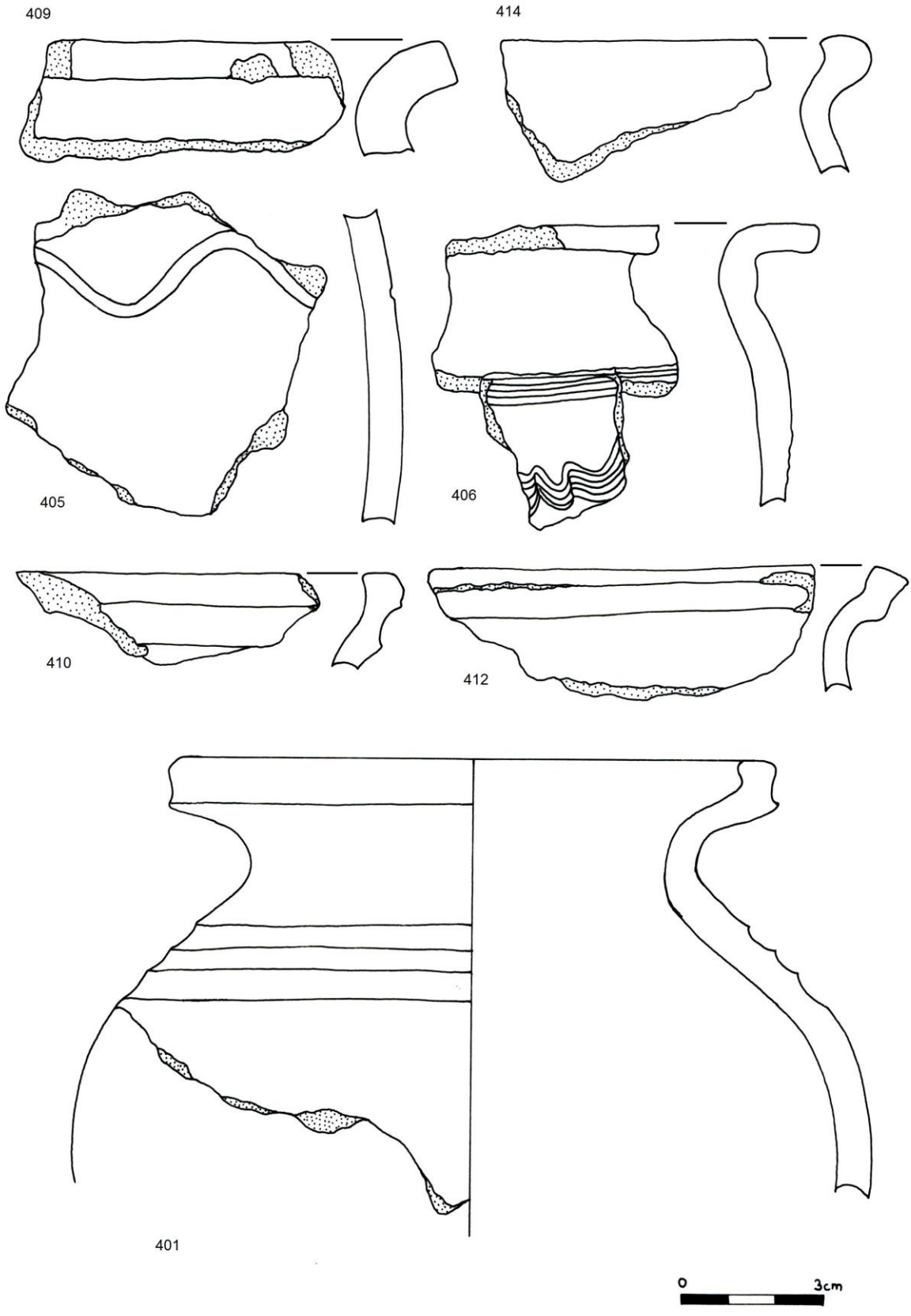

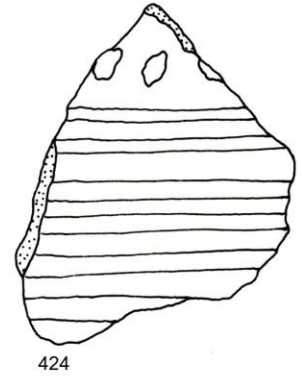
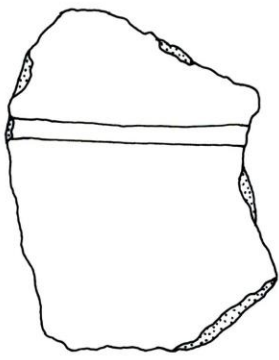
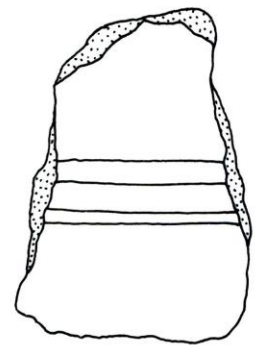
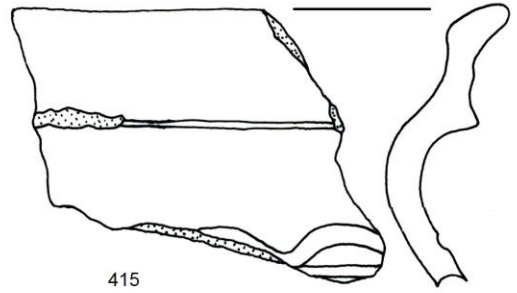
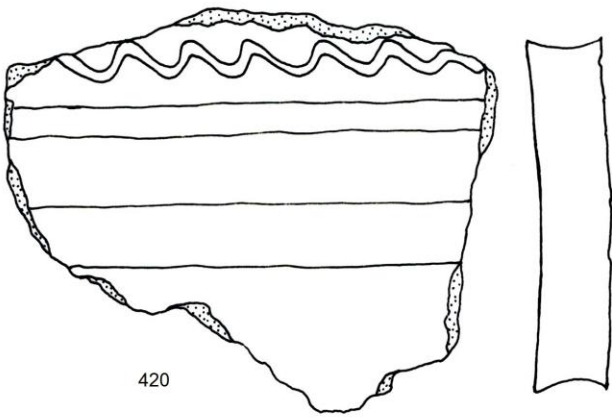
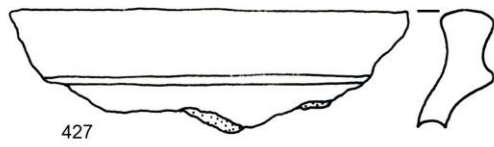
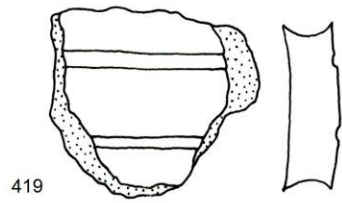
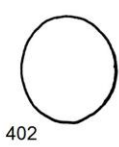
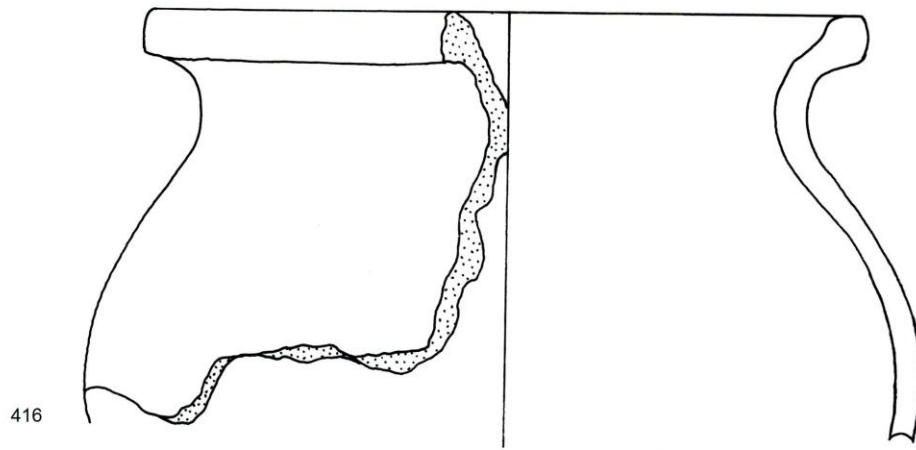

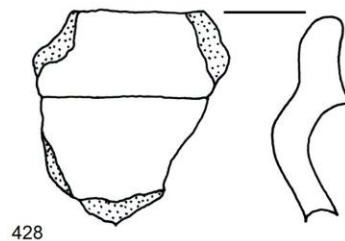
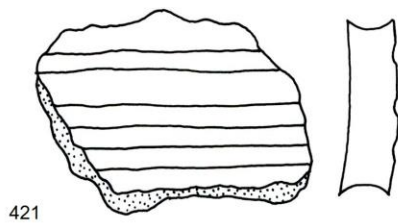
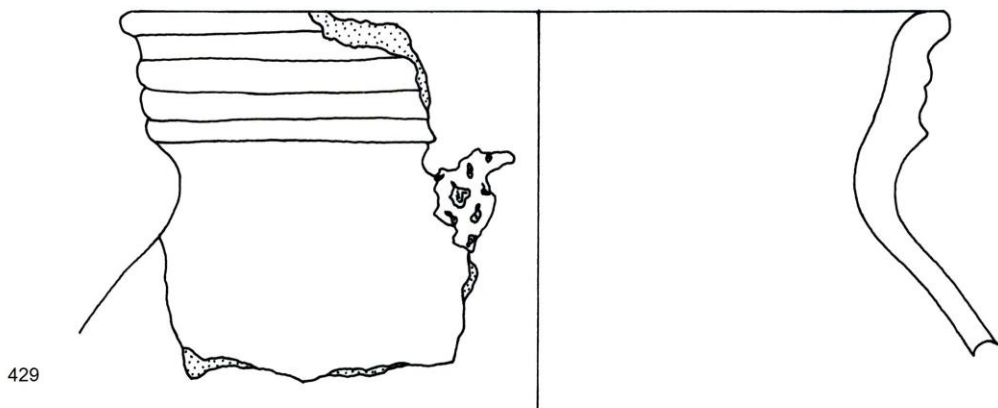
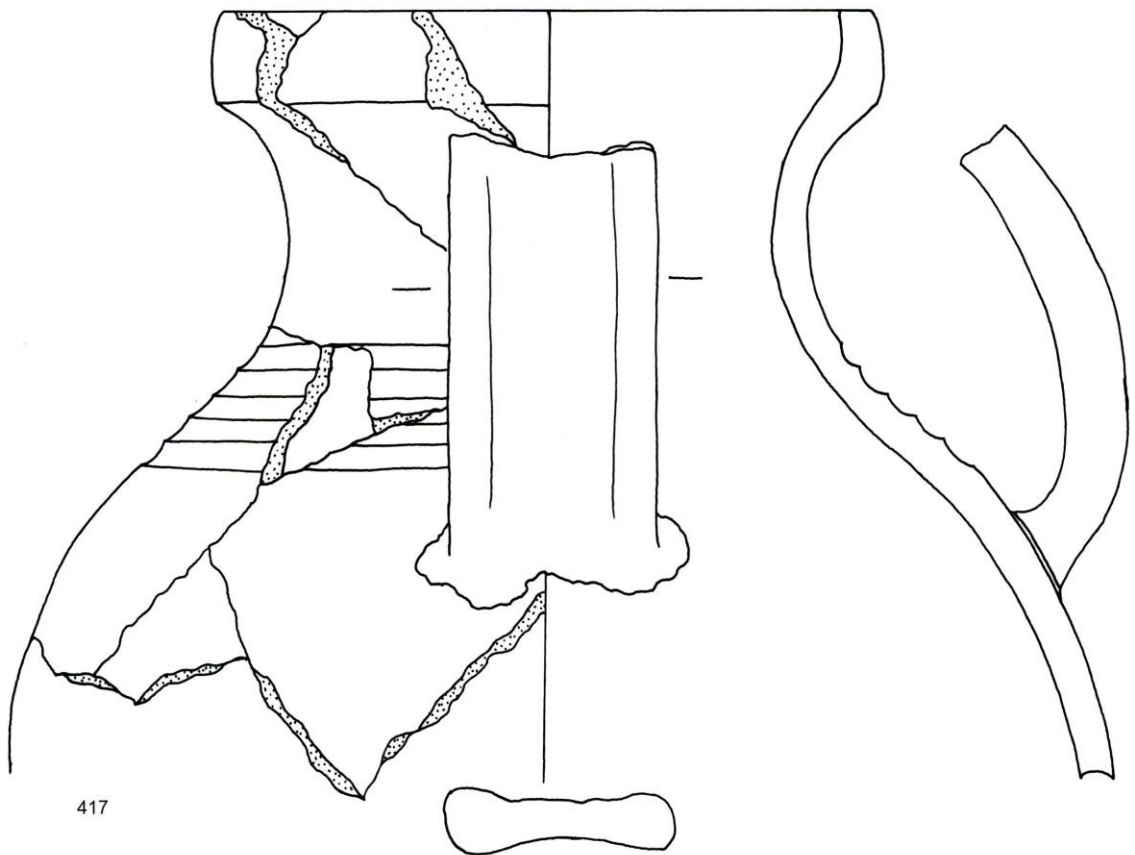

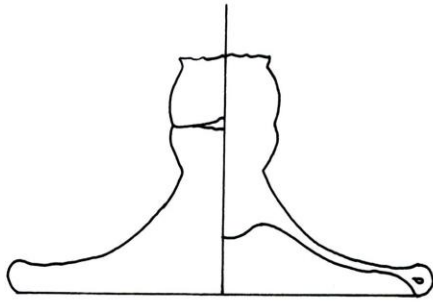

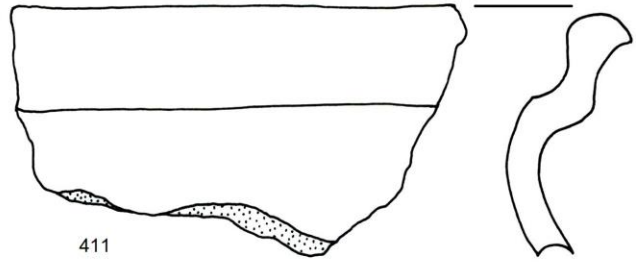

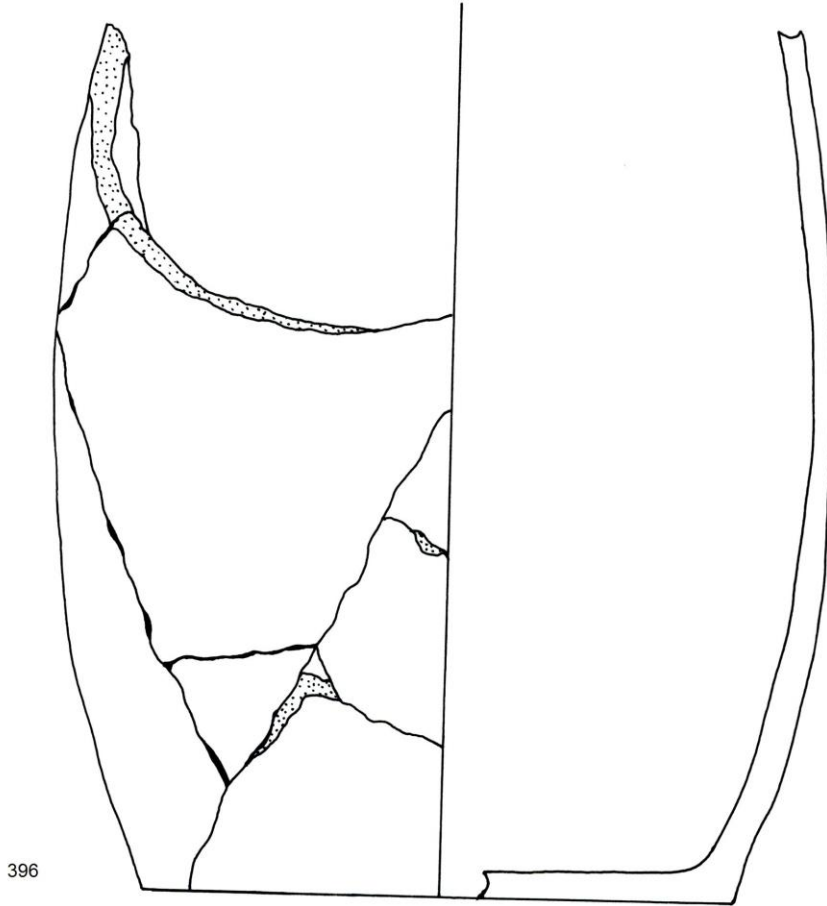

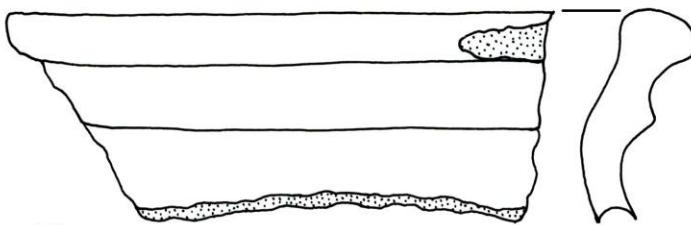
404

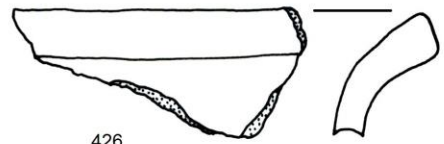
411

396

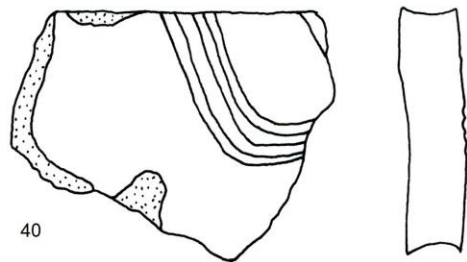
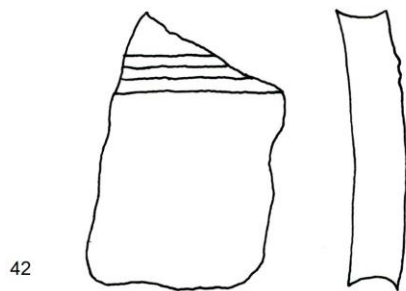
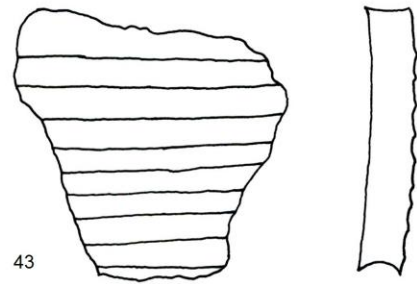
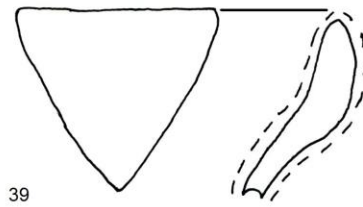
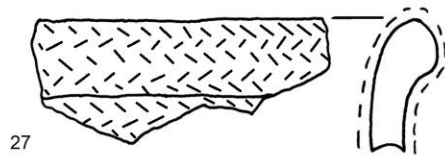
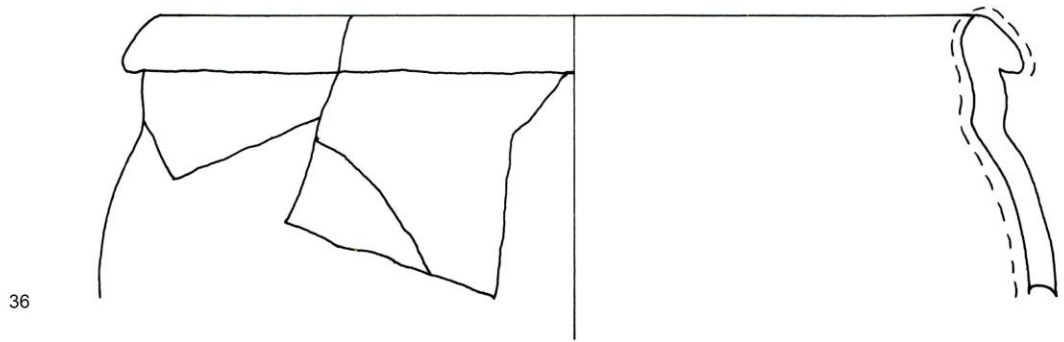

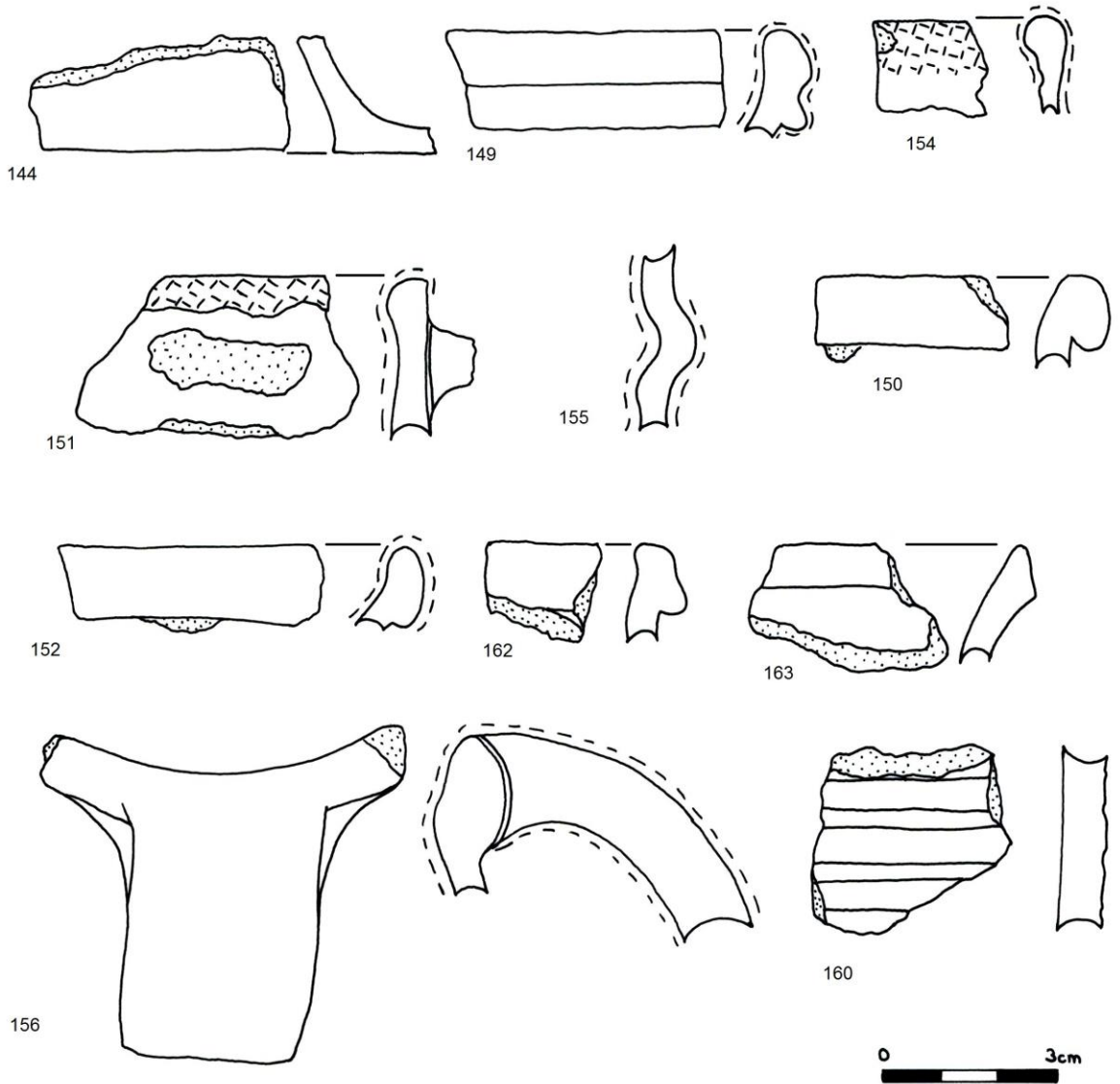
413

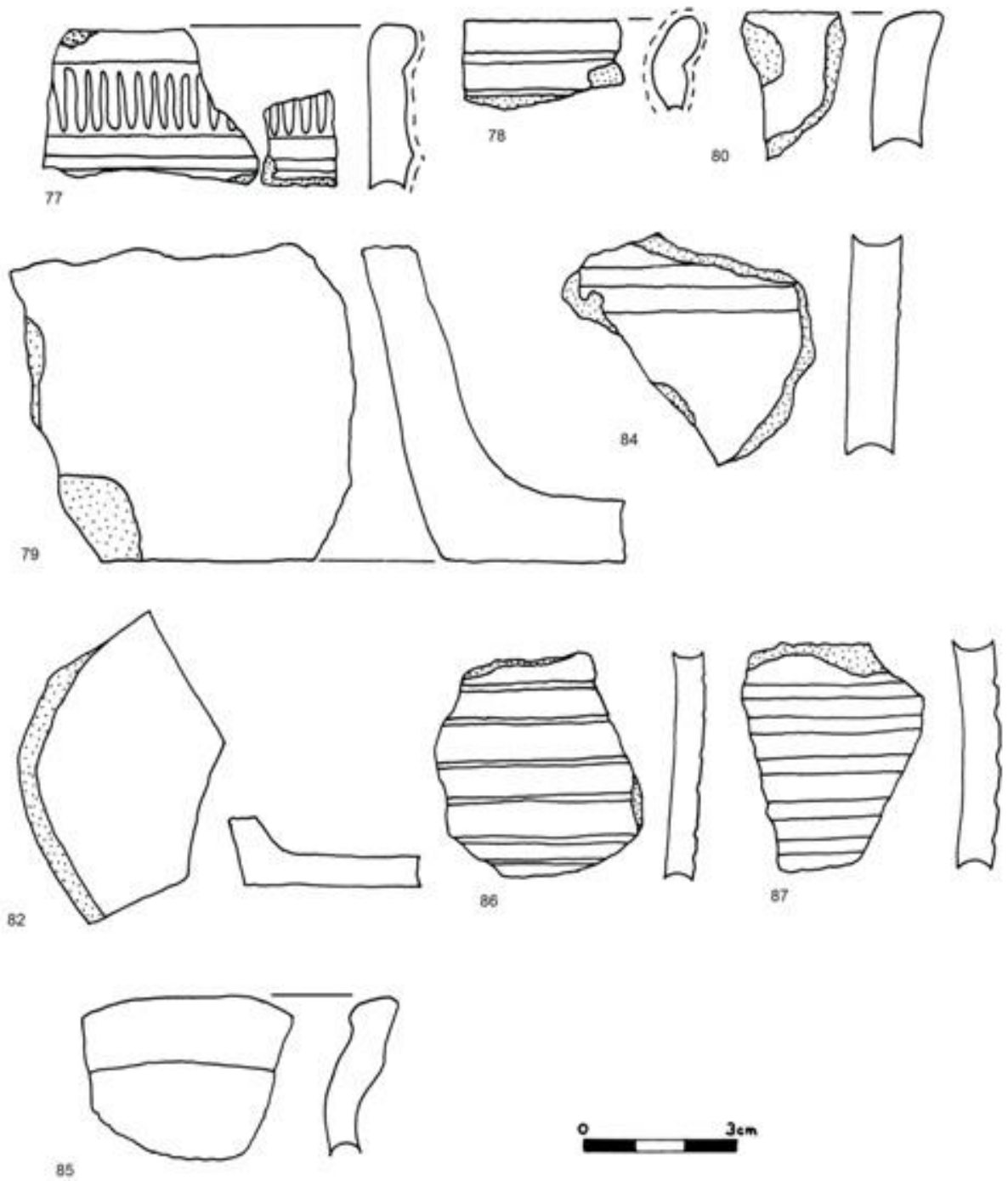
426

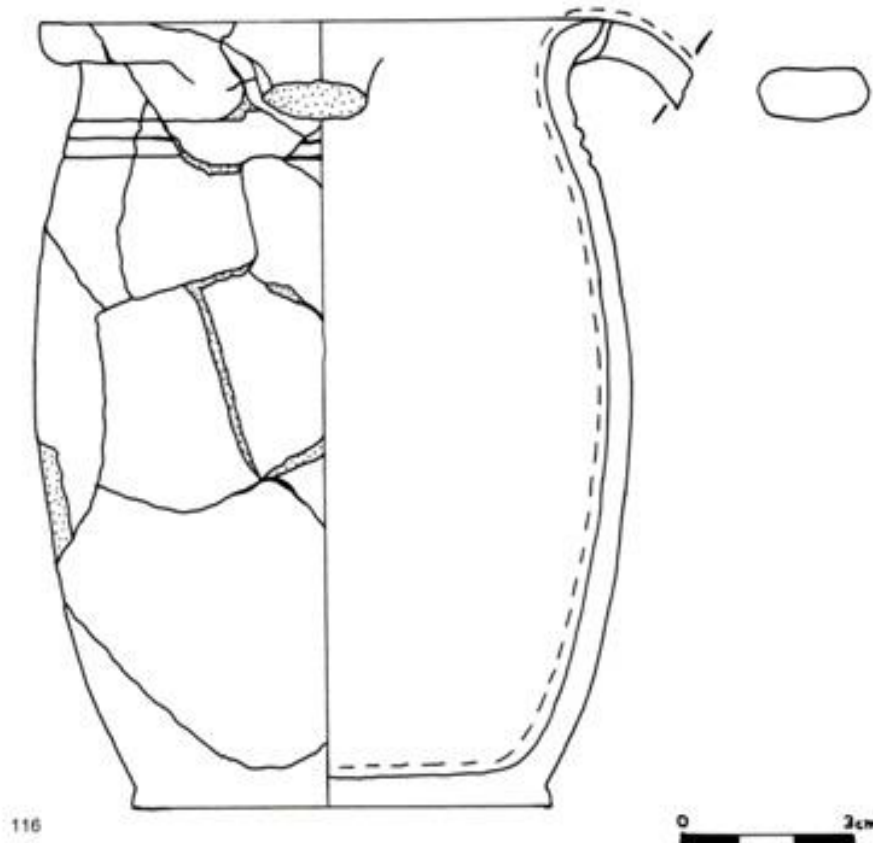
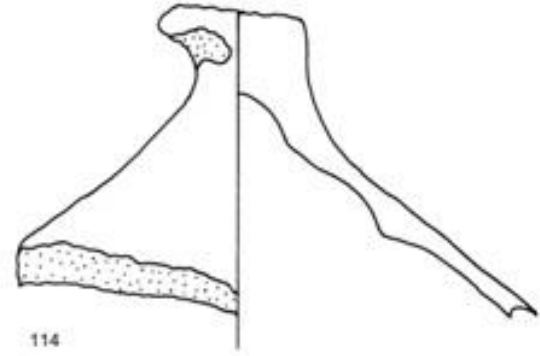
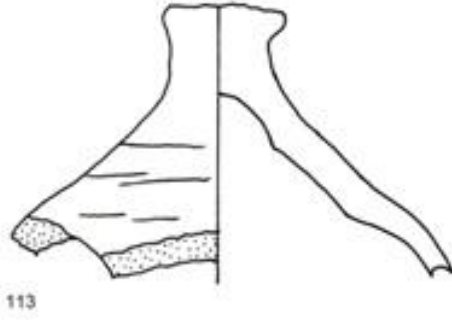
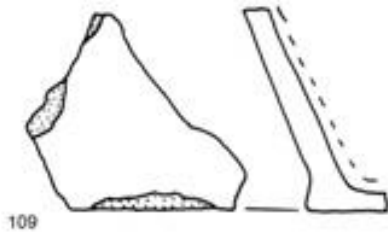

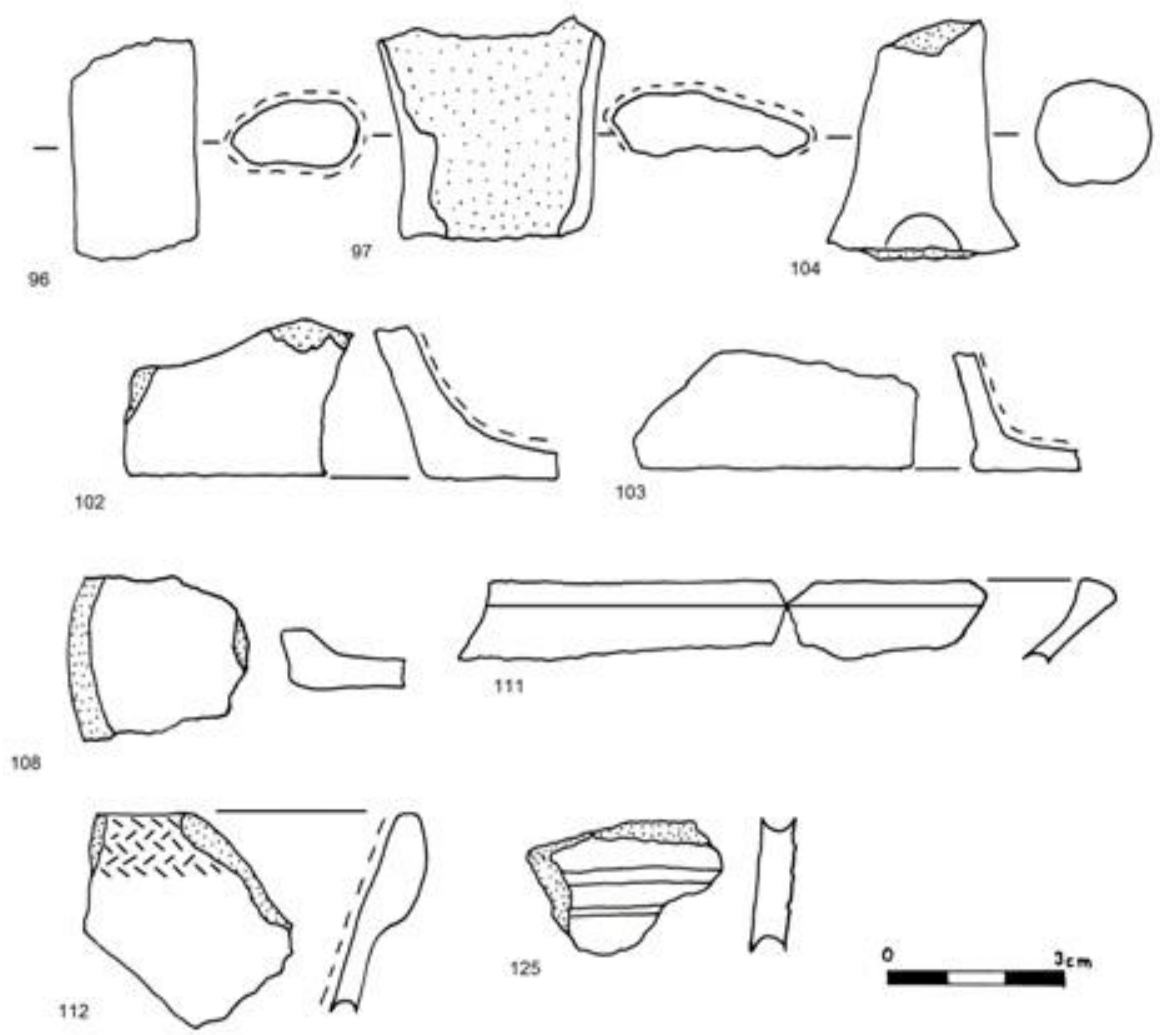

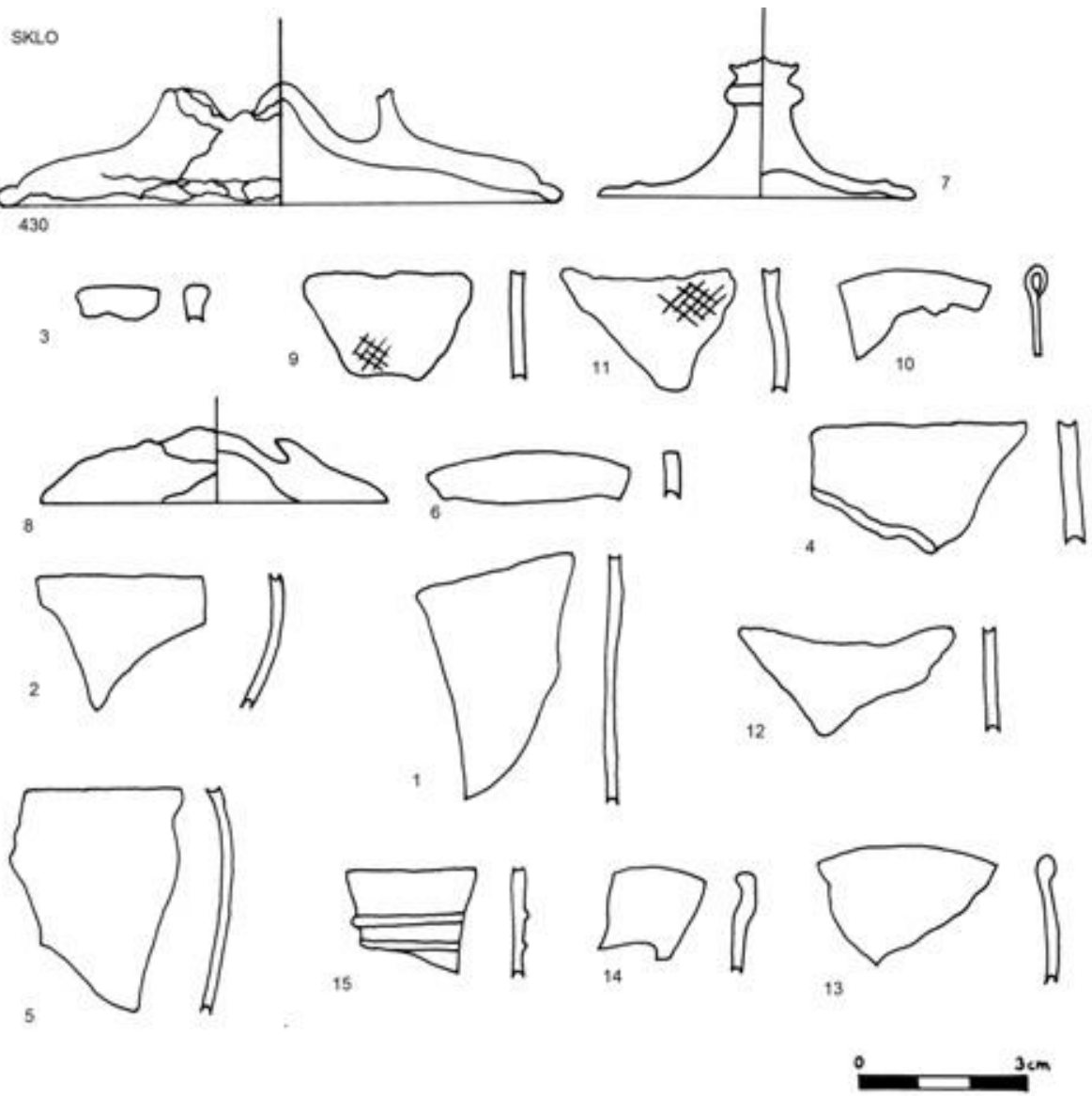

ŽELEZO

